

Yhden lehtiön varassa

Namibialaislehden journalistinen kulttuuri suomalaistoimittajan
silmin

Minttu-Maaria Partanen

Journalistiikan pro gradu -tutkielma

Kevät 2009

Viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty HUMANISTINEN	Laitos – Department VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä – Author Partanen, Minttu-Maaria	
Työn nimi – Title Yhden lehtiön varassa. Namibialaislehden journalistinen kulttuuri suomalaistoimittajan silmin.	
Oppiaine – Subject Journalistiikka	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuussa 2009	Sivumäärä – Number of pages 98 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Joka vuosi kolme suomalaista toimittajaopiskelijaa lähetetään Afrikkaan perehtymään kehitysmaakysymyksiin CIMOn North-South-South-vaihdon kautta. Kesällä 2008 pääsin mukaan vaihtoon. Tuolloin matkakohde oli Namibiaan. Vaihdon aikana työskentelin kuukauden Namibian hallituksen rahoittamassa lehdessä, englanninkielisessä New Erassa. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, millaisena namibialaislehden journalistinen kulttuuri näyttäytyi suomalaistoimijalle ja miten ero journalistisessa kulttuurissa näkyi journalistisen työprosessin eri vaiheissa. Työni on itsereflektiivinen journalistinen pro gradu -tutkimus.</p> <p>Tutkimukseni aineisto ovat vaihdon aikana kirjoittamani 11 juttua, joista yhdeksän julkaistiin, ja juttuihin liittyneet kuvat. Lisäksi aineistona toimivat työpäiväkirjani ja lehden päätoimittajan teemahaastattelu. Työn tarkoitus on luoda laaja poikkileikkaus journalistiseen työprosessiin ja tarkastella, miten työprosessin vaiheet erosivat Namibiassa suomalaistoimitusten rutiineista. Työprosessin vaiheita ovat muun muassa työpäivän kulku, työnjako toimituksessa, resurssit ja työvälineet, jutun ideointi, lähteet ja haastateltavat, kuvat sekä journalistinen etiikka. Havainnoin namibialaista journalistista kulttuuria suomalaisjournalismin ideaalimallin läpi.</p> <p>Namibiassa journalistista työtä hankaloittaa erityisesti resurssipula. Huonot palkat ja työvälineet hidastavat ja vaikeuttavat toimittajien työtä ja saavat heidät sitoutumaan heikosti työhönsä ja journalismin eettisiin ohjeisiin. Hallituksen rahoittamassa lehdessä poliittinen sensuuri kytee jatkuvasti pinnan alla ja tuottaa toimitukselle ristipaineita. Monet Suomessa opitut journalistiset työrutiinit helpottivat työskentelyä ulkomailla. Esimerkiksi Namibiassakin journalismin yleisimpinä lähteinä toimivat miehet ja eliitit. Uutiset ja haastattelut tehdään pohjimmiltaan samoilla periaatteilla eri maissa. Vaikka Suomen ja Namibian journalististen kulttuurien vertailu voi tuntua kehitysmaalle epäedulliselta, tarkoitus ei ole tutkia, mikä on oikea tapa tehdä journalismia. Vertailu avaa suomalaiset työkäytännöt tarkasteluun ja osoittaa, kuinka kulttuurisidonnaista journalismi on. Uuteen kulttuuriin tullessaan jokainen käy läpi samat vaiheet: ihastuksen, vihastuksen ja tunteiden tasaantumisen. Myös journalistisessa työssä kaikki kulttuurisokin elementit ovat läsnä.</p>	
Asiasanat – Keywords journalistinen kulttuuri, journalistinen työprosessi, kehitysmaa, Namibia, kulttuuri, kulttuurienvälinen viestintä, organisaatiokulttuuri	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto/Tourulan kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Kehitysmää ja journalistinen kulttuuri.....	3
1.2 Journalistisen työprosessin mysteeri.....	4
1.3 Työn rakenne.....	5
2 JOURNALISTISEN TYÖPROSESSIN LÄHTÖASETELMIA.....	7
2.1 Kulttuurien kohtaaminen.....	7
2.1.1 Kansalliset kulttuurit määrittävät työkulttuureja.....	9
2.1.2 Esimerkkinä aikakäsitys.....	11
2.1.3 Saharan eteläpuolisten afrikkalaisten kulttuurien yleispiirteitä.....	12
2.1.4 Suomi ja Namibia.....	13
2.2 Kehittyvät mediat McQuailin mukaan.....	15
2.3 Afrikkalaismedioiden yleispiirteitä	16
3.1 Namibian poliittinen tilanne.....	19
3.2 Namibian väestö ja koulutus.....	21
3.3 Namibian media.....	22
3.3.1 Namibian sananvapaustilanne.....	25
3.3.2 New Era ja hallituksen rooli.....	26
3.3.3 Namibian media ja McQuail.....	27
4 TYÖPÄIVÄKIRJA JA JUTUT AINEISTONA.....	29
4.1 New Eraa varten kirjoitetut jutut.....	29
4.2 Työpäiväkirja ja teemahaastattelu.....	33
4.3 Määrällistä ja laadullista analyysia.....	34
5 SUOMALAISTOIMITTAJAN TYÖSKENTELEY NAMIBIASSA.....	35
5.1 Työpäivä ja journalistinen aika.....	36
5.1.1 Yksi palaveri päivässä.....	40
5.1.2 Työnjako toimituksessa.....	41
5.2 Toimituksen työvälineet ja resurssipula.....	43
5.3 Ennen kirjoitustyötä.....	45
5.3.1 Juttuaiheet Suomesta ja eliiteiltä.....	46
5.3.2 Asiantuntijat ja miehet lähteinä.....	49
5.4 Työkielen vaihtaminen englantiin.....	54

5.4.1 Vähäinen valmistautuminen häittäsi juttukeikkoja.....	56
5.4.2 Muistiinpanoja kahdella kielellä.....	58
5.4.3 Uutisen rutiininomainen rakenne.....	60
5.4.4 Neljä otsikkotyyppiä.....	63
5.4.5 Kolminkertaisesti käsiteltyjä juttuja.....	65
5.5 Kaksi tapaa valokuvata.....	69
5.6 Journalistinen etiikka vaarassa.....	73
5.6.1 Jutusta kieltäytyminen.....	75
5.6.2 Nimivirhe ja oikaisu.....	77
5.6.3 Lehden hiljainen sensuuri.....	78
6 RUTIINIT AUTTAVAT TOIMITTAJAA ULKOMAILLA.....	81
6.1 Kulttuurisokki ja kansallisten kulttuurien erot.....	82
6.2 Resurssipula läpäisee journalismin kaikki tasot.....	84
6.3 Elitismillä lähteillä.....	87
6.4 Suomalaistoimittajan maailmankuva avartuu.....	89
7 LÄHTEET.....	91
LIITTEET	

Lyhenteet

CIMO	Centre for International Mobility (suom. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus)
DTA	Democratic Turnhalle Alliance
HDI	Human Development Index (suom. Inhimillisen kehityksen indeksi)
IPPR	Institute for Public Policy Research
MISA	Media Institute of Southern Africa
NBC	Namibia Broadcasting Corporation
OAJ	Opetusalan Ammattijärjestö
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (suom. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö)
OPO	Ovamboland People's Organisation
SADC	Southern African Development Community
Swapo	South West African People's Organisation
UN	United Nations (ks. YK)
UNAM	University of Namibia
UNDP	United Nations Development Programme (suom. YK:n kehitysohjelma)
UNTAG	United Nations Transition Assistance Group
YK	Yhdistyneet Kansakunnat
WHO	World Health Organization (suom. Maailman terveysjärjestö)

1 JOHDANTO

Sain tietää pääseväni Namibiaan CIMOn (suom. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus) North-South-South-vaihdon kautta loppuvuodesta 2007. Vaihtoon valitaan vuosittain yksi toimittajaopiskelija Jyväskylän yliopistosta, yksi Tampereen yliopistosta ja yksi Helsingin yliopiston ruotsinkieliseltä viestinnän laitokselta (svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet). Kolmen kuukauden vaihdon kohdemaana vaihtuu vuosittain, ja kesällä 2008 vaihto suuntautui Namibiaan. Vaihto koostui kolmesta osasta: harjoittelusta paikallisessa mediassa, opiskelusta namibialaisessa yliopistossa ja työskentelystä freelancer-toimittajana suomalaismedioihin. Vaihdon ensimmäinen kuukausi oli tarkoitus viettää harjoittelussa. Etukäteen oli epäselvää, mitä harjoittelu paikallisessa mediassa tarkoittaisi. En tiennyt, pääsisinkö tekemään toimittajan töitä, seuraamaan muiden toimittajien työskentelyä vai keittämään toimitukselle kahvia.

Suunnittelin jo ennen vaihtoon lähtöäni tekeväni pro gradu -työni Namibiaan liittyen. Kun pääsin työskentelemään namibialaisessa hallituksen omistamassa lehdessä New Erassa täysipäiväisenä toimittajana, päätin tehdä tutkimukseni lehdessä työskentelystä. Vaihto auttoi ymmärtämään, millaisista lähtökohdista toimittajan työtä teen. Toimittajan työ ei ole arvo- eikä kulttuurivapaata. Sitä sanelevat lukuisat reunaehdot: käytävissä olevat välineet, sananvapaustilanne, toimittajien koulutustausta, yhteiskunnan arvot ja asenteet sekä toimittajan henkilökohtaiset asenteet ja käsitykset työstä. Vasta työskentely ulkomaisessa mediassa pakotti minut pohtimaan rutiineja, joita olen Suomessa oppinut. Päätin vertailla namibialaista ja suomalaista journalistista kulttuuria kokemusteni perusteella.

Olen Suomessa työskennellyt toimittajana noin kolme vuotta muun muassa Helsingin Sanomien eri osastoilla, Radio Helsingissä, Kalevassa, Keskisuomalaisessa ja Savon Sanomissa. Lisäksi olen työskennellyt freelancer-toimittajana. Toimituksissa olen oppinut tiettyjä työrutiineja, työtapoja ja eettisiä ohjeita, jotka on hiljaisesti hyväksytty

yleisiksi käytännöiksi. Peilaan Namibian-työskentelyäni Suomessa hankkimaani ammattitaitoa vasten.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten namibialaisen hallituksen omistaman lehden journalistinen kulttuuri eroaa suomalaisesta journalistisesta kulttuurista suomalaistoimittajan silmin?
- Miten journalistisen kulttuurin ero näkyy journalistisessa työprosessissa?

Lähtöolettamukseni on, että namibialaislehden ja suomalaisen journalistinen kulttuurin välillä on eroja. Oletan myös, että ero näkyy journalistisessa työprosessissa.

Tarkoitukseni on tutkia, kuinka koin journalistisen kulttuurin eron työskennellessäni namibialaislehdessä. Lähtökohtani on, että Suomessa on käytössä journalistisen työn ideaali, johon suomalaistoimittajat pyrkivät. En oletta, että ideaali täyttyy suomalaistoimituksissa sellaisenaan. Sen sijaan se tarjoaa päämäärän, johon toimittajat työssään pyrkivät ja jonka he haluaisivat saavuttaa. Toimitustyön ideaali on esitelty esimerkiksi suomalaisissa alan oppikirjoissa ja Journalistin eettisissä ohjeissa. Havainnoin namibialaislehden journalistista työprosessia suomalaisen ideaalimallin läpi. Näin ollen työn lähtökohta on seuraava:

Havainnoija → Suomalaisen journalistisen työn ideaali → Namibialaislehden käytäntö

Tutkimukseni on itsereflektiivinen journalistinen pro gradu. Toimin pro graduni tilannelähteenä ja havainnoijana. Tarkastelen journalistista työprosessia mahdollisimman kattavasti: käyn läpi toimituksen palavereja, työpäivän kulkua, työnjakoa, juttuideointia, lähteiden käyttöä, haastatteluja ja niihin valmistautumista. Lisäksi tarkastelen lyhyesti kuvia ja journalistista etiikkaa. Tarkoitukseni on luoda mahdollisimman laaja kuva työprosessiin vaikuttavista seikoista. Koska tarkasteltavia seikkoja on lukumääräisesti paljon, en syvenny niihin vaan pyrin luomaan kattavan läpileikkauksen työprosessin eri vaiheisiin.

1.1 Kehitysmaa ja journalistinen kulttuuri

Pro graduni tärkein aineisto ovat työpäiväkirjaani kirjaamani havainnot ja tuntemukset työn vaiheista. Lisäksi tarkastelen työni lopputulosta: julkaisemattomia ja julkaistuja juttuja sekä niiden kuvia. Olen myös haastatellut New Eran päätoimittajaa tutkimustani varten. Työni kytkeytyy journalistisen työprosessin tutkimukseen, mutta sen lähtökohtia ovat myös kulttuurienvälinen viestintä sekä kansallisten kulttuurien ja organisaatiokulttuurien erot.

Kulttuuri on laaja käsite ja sen voidaan ymmärtää tarkoittavan useita asioita. Hofstede (1993, 17) määrittelee kulttuuriksi ihmismielen opitun ohjelmoinnin, joka erottaa jonkin ihmisryhmän tai luokan ihmiset toisistaan. Kulttuuri koostuu eri kerroksista, joista päällimmäisenä ovat tietyt symbolit ja syvimmällä arvot. Kulttuurin eri kerrostumia on usein kuvattu myös jäävuori-metaforalla (mm. Salo-Lee 1996a, 7). Jäävuoren lailla kulttuuristakin on näkyvissä vain murto-osa. Pinnan alla olevat asiat ovat usein kulttuuriin kuuluvienkin tiedostamattomissa. Tällaisia asioita ovat arvojen lisäksi muun muassa viestintätyyli, normit ja uskomukset. Viestinnän ja kulttuurin yhteys on erottamaton, sillä kulttuuri opitaan viestinnän välityksellä, sitä ylläpidetään ja siihen vaikutetaan viestinnän kautta. Kulttuurista heijastuu viestinnässä ja vaikuttaa viestinnällisiin valintoihin. Se vaikuttaa myös havainnointiin, siihen, mitä nähdään ja miten nähtyä tulkitaan. (Salon-Lee 1996a, 7.)

Journalistinen kulttuuri pitää sisällään journalismin kirjoittamattomat arvot, päämäärät, normit ja käytännöt. Journalistisen kulttuurin kautta toimittajat sisäistetään ja he sisäistyvät tiettyihin toimitustyön sääntöihin. Säännöt voivat vaihdella paljon toimitusten välillä. Kansallisella tasolla journalistiseen kulttuuriin vaikuttavat poliittiset ja historialliset tekijät ja niiden muovaama journalistinen perinne. (Kuutti 2006, 77.) Hemánus (1983, 55) huomauttaa, että olennaista journalistiselle kulttuurille on, että se jää toimittajilta suurimmaksi osaksi tiedostamatta.

Journalistinen työprosessi tarkoittaa toimitustyön vaiheet sisältävää mallia, jossa vaiheet seuraavat toisiaan lineaarisesti. Työprosessiin kuuluvia vaihteita ovat esimerkiksi aiheen valinta, tiedonhankinta, kirjoittaminen ja jutun tarkastelu ennen julkaisemista. Käytännössä työprosessin vaiheet eivät etene lineaarisesti vaan ne vuorottelevat ja limittyvät toisiinsa. Käytännön työtä ohjaava malli on usein toimittajille sisäänrakennettu. (Kuutti 2007, 78–79.)

Käytän työssäni mainintaa **kehitysmaa**. Kehitysmaita luokitellaan tilastollisesti eri perustein. Maailmanpankki (engl. The World Bank) luokittelee maat neljään tuloluokkaan bruttokansantulon mukaisesti: matalatuloisiin, alempiin ja ylempiin keskituloisiin sekä korkeatuloisiin maihin. Vuonna 2008 Namibia sijoittui alempien keskituloisten maiden luokkaan, kun taas Suomi kuului korkeatuloisiin maihin (The World Bank). Toinen tapa luokitella kehitysmaita on YK:n kehitysohjelman UNDP:n julkaisema inhimillisen kehityksen indeksi, HDI (Human Development Index). Indeksillä huomioidaan ostovoimakorjatun kansantulon lisäksi muun muassa eliniän odotteen sekä väestön lukutaidon ja koulutusasteen. Indeksillä jakaa maat kolmeen luokkaan: korkean, keskitason ja matalan inhimillisen kehityksen maihin. Vuoden 2008 vertailussa oli mukana 179 maata. Namibia sijoittui vertailussa sijalle 129, ja se luokiteltiin kuuluvaksi keskitason inhimillisen kehityksen maihin. Suomi oli vertailussa sijalla 12 korkean kehityksen maiden joukossa. (UNDP, viite1.)

1.2 Journalistisen työprosessin mysteeri

Journalistista työprosessia on tutkittu sangen vähän. Helle (2002, 83) kuvaileekin työprosessia tiedotustutkimuksen mustaksi aukoksi. Myös Ullamaija Kivikuru (1995, 94) toteaa, että journalismin tutkimuksessa on ollut hyvin vähän kiinnostusta journalismin professionalismin ja lähdekäytäntöjen tutkimiseen. Toimittajien ammattikäytäntöjä tunnetaan huonosti ja niitä tutkitaan vähän. Kivikuru (1995, 105) huomauttaa, että useissa pohdiskeluissa toimittajien ammatillisen itsetunto on havaittu heikoksi. Tämä johtaa siihen, että toimittajat haluavat mystifioida ammattikäytäntöjään.

Vaikka toimittajat ovat osa toimitusta ja uutiskoneistoa, journalismi on kuitenkin yksilöiden ammatti (Kivikuru 1995, 105). Näin ollen yhden toimittajan työtavoilla ja kiinnostuksen kohteilla on vaikutusta mediasisältöihin. Toimittajien omakohtaiset työprosessikuvaukset ovatkin lisääntyneet viime vuosina, tosin niitä on tehty lähinnä pro gradu -tutkielmien tasolla. Eija Palosuo (2000) kuvasi toimittajan työprosessia Intiassa, Tulikukka de Fresnes (2005) puolestaan Tansaniassa. Jenni Leukumaavaara (2008) tutki pro gradu -työssään kuvaajan ja toimittajan visuaalista työprosessia Tansaniassa ja Ruandassa. Aino Huilaja (2007) kuvasi pro gradu -työssään ulkomaantoimittajien kehitysmaihin suuntautuvien juttukeikkojen työprosessia keskittyen erityisesti journalistisiin haastatteluihin. Suomalaisia tutkimuksia työprosessin etenemisestä kehitysmaiden toimituksissa ei ole juuri tehty.

1.3 Työn rakenne

Luvussa kaksi hahmottelen kulttuurienvälisen viestinnän perusasetelmia ja sitä, kuinka kulttuurienvälinen viestintä vaikuttaa työorganisaatioihin. Tarkastelen myös afrikkalaisen kulttuurin yleispiirteitä sekä esittelen namibialaisen ja suomalaisen kulttuurin yhteneväisyyksiä ja eroja. Luvun loppuun tarkastelen kehitysmaiden medioihin sovellettavia teorioita ja luon lyhyen katsauksen afrikkalaisten medioiden historiaan ja niiden erityispiirteisiin.

Luku kolme keskittyy Namibiaan. Esittelen Namibian mediaa ja erityisesti New Eraa, jossa työskentelin. Keskityn yleistiedon osalta seikkoihin, jotka vaikuttavat median toimintaan ja yleisön mediankäyttöön. Näitä ovat muun muassa Namibian poliittinen tilanne, yleinen sananvapaustilanne sekä väestön koulutus, lukutaito ja ostokyky.

Aineistoni ja sen käsittelyyn käyttämäni metodit esittelen luvussa neljä. Luku viisi keskittyy aineiston analyysiin. Käyn läpi journalistiseen kulttuuriin ja työprosessiin

liittyviä vaiheita. Aluksi kerron työpäivän kulusta ja toimituksen työnjaosta, toimituksen resursseista ja jutun valmistelusta, kuten ideoinnista ja lähteiden käytöstä. Seuraavaksi käyn läpi kirjoitusprosessia ja tarkastelen lyhyesti kuvia ja niiden käyttöä. Lopuksi analysoin journalistista etiikkaa. Luvussa viisi esittelen aineiston analyysin ohella johtopäätelmiäni ja tutkimustuloksiani. Luku kuusi on varattu johtopäätöksille ja tutkimuksen syventämiselle. Teen yhteenvedon tuloksistani, pohdin lähtökohtiani ja arvojeni tutkimuksen tekemiseen sekä tarkastelen, mitkä seikat helpottavat ja mitkä vaikeuttavat toimittajan työskentelyä ulkomailla.

2 JOURNALISTISEN TYÖPROSESSIN LÄHTÖASETELMIA

Journalistia ympäröivä maailma ja hänen työympäristönsä ja maailmankuvansa luovat puitteet, joiden varassa journalisti työskentelee. Ympäröivä kulttuuri, journalistin sisäistämät arvot ja hänen kansallisuutensa vaikuttavat olennaisesti toimittajan työhön ja sen lopputulokseen. (Kalliomäki 1981, 17.) Vaikka journalismi pyrkii objektiivisuuteen, toimittajan työ ei koskaan ole täysin arvovapaata.

Kalliomäen (1981, 17) mukaan journalisti välittää tietoa, jota yleisön kuuluu tämän mielestä saada. Yleisön tiedontarve määräytyy eri tasoilla. Toimittaja voi kuvata todellisuutta havaintoihinsa ja kokemuksiinsa perustuen. Toiseksi hän voi perustaa maailmankatsomuksensa jonkin yhteisön, puolueen, etujärjestön tai ajatussuunnan pohjalle. Näin ollen hän toteuttaa työssään annettuja arvoja. Kalliomäki huomauttaa, että voimakkaasti arvotettu lähtökohta on ongelmallinen, mikäli toimittaja työskentelee sitoutumattomassa tai parlamentaarisesti hallitussa tiedotusvälineessä. Yleisimmin toimittajan työn määrittelee kuitenkin yhteiskunnan yleinen ajattelutapa. Vaikka journalistin työn lähtökohtia ovat objektiivinen ja tasapuolinen tiedottaminen, journalistin kokemus- ja koulutustausta myötäilevät useimmiten yhteiskunnan enemmistön näkemyksiä. Neljäntenä tasona Kalliomäki pitää käsitystä yleisön tiedontarpeesta. Uutisvalinnan kriteereinä pidetään sanoman suhdetta todellisuuteen ja yleisön tarvetta tietää todellisuudesta. (emt, 17.)

2.1 Kulttuurien kohtaaminen

Kuten jo johdannossa mainitsin, kulttuuriin on koodautunut niin näkyviä kuin näkymättömiäkin arvoja. Kun eri kulttuuripiireistä tulevat ihmiset kohtaavat, syntyy

helposti yhteentörmäyksiä ja väärinkäsityksiä. Yksinkertaisimmillaan kulttuurien kohtaaminen tarkoittaa sitä, kun vierasmaalainen tulee uuteen kulttuuriympäristöön. Usein kulttuurista toiseen siirtyminen aiheuttaa vierasmaalaiselle kulttuurisokin (Hofstede 1993, 299). Hofsteden mukaan vieraaseen kulttuuriympäristöön saapunut ihminen palaa henkisesti lapsen tasolle, koska tämä ei voi tunnistaa kulttuuriin sisältyviä arvoja. Vierasmaalainen voi oppia tiettyjä symboleja ja rituaaleja, kuten tavan tervehtiä, mutta niiden takana olevat arvot ja asenteet pysyvät vierasmaalaisen tavoittamattomissa. Tämä aiheuttaa ihmisessä avuttomuutta ja vihaa uutta kulttuuria kohtaan. (emt. 299.)

Vieraaseen kulttuuriin sopeutumisessa on yleensä neljä vaihetta. Ensimmäinen vaihe on euforia, tietynlainen kuherruskuukausi. Vierailija nauttii matkustamisesta ja uuteen maahan tutustumisesta. Toisessa vaiheessa vierailija kokee kulttuurisokin, kun hän aloittaa arkielämän vieraassa kulttuurissa ja toteaa kulttuurin arvojen poikkeavan arvoistaan. Kolmannessa vaiheessa vierailija alkaa sopeutua. Hän alkaa omaksua paikallisia arvoja, saa itseluottamusta ja liittyy uuteen sosiaaliseen verkostoonsa. Viimeinen vaihe on vierailijan vakiintunut mielentila. Se saattaa olla kielteinen, mikäli vierailija kokee itsensä muukalaiseksi tai syrjityksi. Jos mielentila on yhtä hyvä kuin ennen, vierailijan voi sanoa sopeutuneen kahteen kulttuuriin. Mielentila voi olla myös aiempaa parempi, jolloin kulttuurin todellisuus on osoittautunut vierailijan ensivaikutelmaa paremmaksi. (Hofstede 1993, 299–300.)

Sen lisäksi että vierailija käsittelee suhtautumistaan uuteen kulttuuriin, myös kohdemaan ihmiset arvioivat vieraan kulttuurin edustajaa. Hofsteden (1993, 301) mukaan tähän liittyy kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa vierasta kohtaan tunnetaan uteliaisuutta. Jos vieras jää pidemmäksi aikaa, seuraa toinen, etnosentrinen vaihe. Siinä vierailijaa arvioidaan isäntämaan kulttuurin arvojen perusteella. Yleensä arvio on vierailijalle epäedullinen, koska hän ei osaa toimia kulttuurin arvojen mukaisesti. Vierailija saattaa vaikuttaa naiivilta, töykeältä tai typerältä. Jos kohdemaassa on totuttu muista kulttuureista tuleviin vierailijoihin, seuraa yleensä kolmas vaihe, polysentrisyys. Tällöin isäntämaan edustaja ymmärtää, että ihmisiä on mitattava eri

mittapuiden mukaan ja vierasmaalaista on arvioitava tämän kulttuurista lähtevien arvojen mukaan. (emt. 301–302.)

2.1.1 Kansalliset kulttuurit määrittävät työkulttuureja

Hofstede (1993, 38) huomauttaa, että organisaatiokulttuuri ei tarkoita samaa kuin kansallinen kulttuuri. Organisaatio poikkeaa monilla tavoin kansakunnasta. Sen jäsenet voivat yleensä vaikuttaa organisaatioon liittymiseensä. He kuuluvat organisaatioon ainoastaan työpäivänsä ajan ja voivat jonakin päivänä lähteä organisaatiosta. Hofstede (1993, 38) kuitenkin myöntää, että ymmärtääkseen organisaatiokulttuureja pitää ymmärtää kansallisia kulttuureja. Organisaatiokulttuureja arvioidaan usein kansallisten kulttuurien piirteiden avulla.

Kansallisia kulttuureja arvioidaan useilla akseleilla. Geert Hofstede (1993, 32) viittaa laajaan IBM:ssä toteuttamaansa tutkimukseen, jossa tutkittiin samoissa työtehtävissä eri maissa työskentelevien työntekijöiden arvoja. Hän tyypitteli tutkimuksen perusteella erilaisia kansallisia arvoja mittaavia akseleita. Tarkastelen seuraavaksi, kuinka Suomi sijoittuu Hofsteden tutkimuksen eri akseleilla suhteessa Etelä-Afrikkaan¹.

Yksi IBM:ssä tutkituista kansallisista piirteitä oli valtaetäisyys. Valtaetäisyys mittaa ennen kaikkea sitä, kuinka hyvin organisaatiossa vähiten valtaa käyttävät hyväksyvät vallan epätasaisen jakautumisen. Suomi sijoittui listauksessa valtaetäisyyden häntäpäämaihin eli maihin, joissa valtaetäisyys on pieni. Suomen sijoitus oli 46:s, kun mukana oli 53 maata. Etelä-Afrikka sijoittui huomattavasti korkeammalle, sijalle 35. Suomenkaltaisissa maissa, joissa valtaetäisyys on pieni, alaisten riippuvuus esimiehestä on vähäinen. Esimiehen odotetaan kuuntelevan alaistensa mielipiteitä. Esimiestä on helppo lähestyä ja hänen kanssaan voi väitellä. Valtaetäisyyden ollessa suuri alaiset ovat äärimmäisen riippuvaisia esimiehestään eikä hänen valtaansa, ratkaisujaan tai mielipiteitään kyseenalaisteta. Yleensä suuren valtaetäisyyden maiden työntekijät arvostavat holhoavaa ja isällistä esimiestä. (Hofstede 1993, 43–48.)

¹ IBM:n tutkimuksessa mukana olivat Itäinen Afrikka, Länsi-Afrikka ja Etelä-Afrikka. Työni kannalta mielekkäintä on tarkastella Etelä-Afrikan sijoittumista akseleilla, sillä Namibian kulttuurissa on hyvin paljon yhtäläisyyksiä Etelä-Afrikan kulttuuriin maiden yhteisen historian ja tiiviiden kulttuuri- ja taloussuhteiden takia.

Yhteiskuntia mitattiin myös akselilla kollektiivisuus–yksilöllisyys. Yksilöllisessä yhteiskunnassa yksilöiden väliset siteet ovat löyhät. Kollektiivisessa yhteiskunnassa ihmiset integroituvat syntymästään lähtien voimakkaasti lähiryhmiinsä, kuten perheeseensä ja yhteisöön. Lähiryhmät vaativat yksilöltä uskollisuutta. Työelämässä yksilöllinen kulttuuri näkyy arvostuksena omaa aikaa kohtaan. Työn pitää jättää tarpeeksi vapaa-aikaa sekä aikaa perheelle ja harrastuksille. Kulttuurissa arvostetaan myös vapautta soveltaa omaa lähestymistapaa työtehtäviin ja sitä, että työ on haasteellista ja tuottaa henkilökohtaisen saavutuksen tunteita. Kollektiivisessa työkuultuurissa arvostetaan puolestaan mahdollisuutta koulutukseen, hyviä fyysisiä työolosuhteita ja sitä, että omia kykyjään voi käyttää täysimittaisesti. Suomi ja Etelä-Afrikka sijoittuivat IBM:n vertailussa vierekkäisille sijoille 16 ja 17. Molemmat maat arvostavat työelämässä siis enemmän yksilöllisiä kuin kollektiivisiä arvoja. Vertailussa huomattiin, että mitä rikkaammasta maasta on kyse, sitä enemmän yksilölliset arvot työelämässä korostuvat. (Hofstede 1993, 78–82.)

Kolmas tapa luokitella tutkimuksen kansallisia kulttuureja oli feminiinisyyss–maskuliinisyyss-akseli. Maskuliinisessa yhteiskunnassa ja työelämässä arvostetaan mahdollisuutta ansaita hyvin sekä saada työstä tunnustusta, edetä uralla ja saada uusia haasteita. Feminiinisissä kulttuureissa arvostetaan muun muassa hyviä suhteita lähimpään esimieheen ja sitä, että työtä voi tehdä yhteistyössä yhteistyökykyisten työkavereiden kanssa. Myös varmuutta työsuhteen jatkumisesta arvostetaan. Akselin sukupuolittuneet arvot johtuvat siitä, että maista riippumatta naiset arvostivat enemmän jälkimmäisiä arvoja ja miehet edellisiä. (Hofstede 1993, 120–121.) Pohjoismaat luokitellaan yleensä hyvin feminiiniseksi yhteiskunnaksi. Suomi sijoittuikin vertailussa feminiinisyyden äärelaitaan (sija 47/53), kun taas Etelä-Afrikka oli hyvin maskuliininen maa (sija 13/53). (emt, 124.)

Epävarmuuden sietäminen oli neljäs ulottuvuus, jota IBM:n vertailututkimus havainnollisti. Epävarmuuden välttäminen mittaa, kuinka uhkaavilta tuntemattomat tilanteet ihmisestä tuntuvat. Epävarmuutta välttävät maat ovat ilmaisukykyisempiä kuin epävarmuutta sietävät maat. Niissä on sosiaalisesti hyväksyttyä korottaa ääntään ja

näyttää tunteitaan. Ihmiset vaikuttavat hermostuneilta, aggressiivisilta ja toimeliailta. Sen sijaan epävarmuuden hyväksyvissä maissa tunteenomaisia purkauksia vältetään. Ihmiset vaikuttavat laiskoilta, rauhallisilta ja huolettomilta. Epävarmuutta välttävässä maissa ihmiset yleensä voivat huonommin kuin epävarmuutta sietävissä maissa. (Hofstede 1993, 163–167.) Suomi sijoittui vertailussa keskivaiheille (sija 32/53), jolloin epävarmuutta siedetään tai vältellään yhtä paljon. Etelä-Afrikka puolestaan kallistui epävarmuutta paremmin sietävien maiden puolelle (sija 39/53). (emt, 164.)

Kansallisen kulttuurin voidaan myös ajatella sijoittuvan jatkumolle puhuva–hiljainen. Puhuvissa kulttuureissa arvostetaan äänessä oloa: puhuminen on myönteistä. Vaikeneminen ilmaisee arkuutta ja heikkoutta, ja hiljaisuus koetaan painostavana. Hiljaisessa kulttuurissa, johon Suomi usein lasketaan, viisas vaikenee. Vaikeneminen on osoitus lujuudesta ja henkisestä voimasta. (Rusanen 1994, 40.) Erilaiset käsitykset puhumisesta ja hiljaisuudesta voidaan tulkita loukkauksena toisesta kulttuurista tulevaa kohtaan. Afrikkalainen ja namibialainen kulttuurit kuuluvat skandinaavisia kulttuureja puhuvampiin kulttuureihin.

2.1.2 Esimerkkinä aikakäsitys

Aikakäsitys on hyvä esimerkki kansallisen kulttuurin piirteestä, joka vaikuttaa erittäin paljon organisaatiossa työskentelemiseen ja työntekijän arvioimiseen. Edward Hallin (1983, 45–46) mukaan kulttuurit voi jakaa karkeasti kahteen aikakäsitysluokkaan: polykronisiin ja monokronisiin kulttuureihin. Monokronisissa kulttuureissa tapahtumat aikataulutetaan yksittäin, jolloin yksi asia hoidetaan kerrallaan. Aikatauluista pidetään kiinni ja myöhästymistä paheksutaan. Polykroniset kulttuurit sen sijaan arvottavat ihmisiä ja ihmisten välisiä suhteita. Tapaamisten aikatauluja voidaan rikkoa eikä niitä oteta kovin vakavasti. (emt, 45–46). Tutkimusten mukaan monokronisia kulttuureja ovat muun muassa saksalaiset, yhdysvaltalaiset ja skandinaaviset kulttuurit, polykronisia sen sijaan eteläeurooppalaiset, latinalais-amerikkalaiset, kiinalaiset ja afrikkalaiset kulttuurit (Salo-Lee 1996b, 63).

Työelämässä erilainen aikakäsitys näkyy muun maussa täsmällisyydessä, aikataulujen pitämisessä, suhtautumisessa tapaamisten peruuntumiseen ja uudelleen järjestämiseen sekä siinä, mitä pidetään olennaisena. (Salo-Lee 1996b, 61). Toisen kulttuurin näkökulmasta monokronisia ihmisiä voidaan pitää joustamattomina ja epäinhimillisinä, polykronisia puolestaan keskittymiskyvyttöminä. Ajankäytön erilaisuus voidaan kokea loukkauksena, epäammattimaisuutena tai ihmisen persoonallisuuden piirteenä; työntekijää pidetään ”joustamattomana ihmisenä”. (emt, 60, 63.) Palaan Suomen ja Namibian erilaisiin aikakäsityksiin luvussa 5.1.

2.1.3 Saharan eteläpuolisten afrikkalaisten kulttuurien yleispiirteitä

Afrikassa on noin 2000 etnistä ryhmää ja 56 maata. On selvää, että kansalliset kulttuurit ja arvot vaihtelevat maanosan sisällä valtavasti. ”Afrikkalaisesta kulttuurista” puhuminen on siis monessa mielessä ongelmallista. Van der Veurin (2003, 78) mukaan Saharan eteläpuoleisen Afrikan maat jakavat kuitenkin joitakin yhteisiä piirteitä, jotka määrittävät ja vaikuttavat maiden kulttuureihin. Myös Namibia kuuluu Saharan eteläpuoleisen Afrikan maihin.

Useimmat afrikkalaiset kulttuurit perustuvat kollektivismiin eli yhteisöllisyyteen. Kollektiivisissa kulttuureissa ryhmän tarpeet ovat yksilön tarpeita tärkeämpiä. Yksilö ei voi toimia perheensä tai yhteisönsä tahdon vastaisesti. Afrikkalaiskulttuureissa on myös vahva kunnioitus vanhempia ihmisiä kohtaan. Kulttuureissa on laajennetun perheen käsite (engl. extended family); perhe ei tarkoita ainoastaan läheisimpiä verisukulaisia vaan voi sisältää myös kaukaisia sukulaisia tai ystäviä. Perheenjäsenillä on velvollisuus auttaa muita perheeseen kuuluvia. (Van der Veur 2003, 81–82.)

Valtaosa Saharan eteläpuolisista maista on ollut eurooppalaisten siirtomaita. Kolonialismin aikana eurooppalaiset yksilöä korostavat kulttuurit hallitsivat afrikkalaisten yhteisöllisiä, kollektiivisiä kulttuureja. Erilaisten kulttuurien ristiriita on jättänyt jälkensä afrikkalaisiin kulttuureihin. Uskonto on äärimmäisen tärkeä osa

afrikkalaista arkea. Eurooppalainen käsitys yhteiskunnan ja uskonnon erottamisesta on afrikkalaisille vieras. Uskonnon koetaan olevan erottamaton osa elämää ja yhteiskuntaa. Maissa islamiin ja kristillisyyteen on sekoitettu elementtejä perinteisistä afrikkalaisista uskonnoista, mikä tekee afrikkalaisista kristin- ja islaminuskoista ainutlaatuisia. Usko kuoleman jälkeiseen elämään, uskonnollisiin johtajiin, pyhiin paikkoihin sekä noituuteen ja taikuuden harjoittamiseen ovat eteläisessä Afrikassa myös yleisiä. (Van der Veur 2003, 80–81.)

2.1.4 Suomi ja Namibia

Kaikista Afrikan maista Suomella on ehkä läheisimmät suhteet Namibiaan. Suomen ja Namibian väliset suhteet alkoivat 1800-luvun lopussa, kun ensimmäiset suomalaiset lähetysaarnajat saapuivat Pohjois-Namibiaan. Vuonna 1976 Suomi päätti, että Namibiasta tulee yksi Suomen tärkeimpiä kehitysavun kohdemaita. 1970–90-luvuilla Suomessa koulutettiin useita namibialaisopiskelijoita, joista moni päätyi merkittävään asemaan Namibian hallituksessa ja yhteiskunnassa. Suomi oli aktiivisesti mukana myös Namibian itsenäisyysprosessissa. Martti Ahtisaari johti Namibian itsenäisyyteen tähtäävän YK:n alaisen ryhmittymän UNTAGin (United Nations Transition Assistance Group) toimintaa 1990-luvulla. (Suomen ulkoasiainministeriö 2004, 2.)

Suomi siirtyi Namibian kanssa valtioiden välisestä kehitysyhteistyöstä laajempaan yhteistyöhön vaiheittain 2000-luvulla. Perinteinen valtioiden välinen kehitysyhteistyö loppui vuonna 2007. (Suomen ulkoasiainministeriö, viite 1). Yhteistyötä jatketaan kuitenkin uusien väylien kautta eikä avun määrä ole merkittävästi laskenut. Yhteistyö keskittyy jatkossa erityisesti kaupan ja matkailun edistämiseen sekä korkotukiluottoihin. Tarkoitus on lisätä suomalaisia investointeja maassa. Myös erilaisten laitosten välinen yhteistyö kuuluu uusiin kehitysyhteistyön muotoihin. Muun muassa CIMO-opiskeluvaihtoni oli osa Suomen uutta kehitysyhteistyötä Namibian kanssa. (Suomen ulkoasiainministeriö, viite 2.)

Terhi Ylikoski (2008) tutki pro gradu -työssään, kuinka suomalaiset kehitysyhteistyötä Namibiassa tekevät työntekijät kokivat monikulttuurisen työyhteisönsä ja namibialaisen kulttuurin. Muutamat hänen haastateltavistaan totesivat, että suomalaisuus on etu Namibiassa työskentelylle. Maiden välisen yhteistyön ja historiallisten syiden takia namibialaiset ovat halukkaampia työskentelemään suomalaisten kuin muiden ulkomaalaisten kanssa. (emt, 48–49.) Joidenkin mielestä suomalainen ja namibialainen mielenlaatu ovat hyvin samanlaisia (emt. 46–47). Namibiassa erityisen vaikeana suomalaiset pitivät naisen erilaista asemaa. Naisen, myös suomalaisen, kuuluu olla miehiä kohtaan kohteliaampi kuin Suomessa. Haastateltavan mukaan naisen piti ”pokkuroida” miehiä. Suomalaisen oli hankala hyväksyä namibialaisten naisten heikompaa asemaa yhteiskunnassa niin julkisessa kuin yksityisessäkin elämänpiirissä. (emt. 44, 55.)

Ylikosken (2008) haastateltavat huomasivat vaikeuksia käytännön työssään seikoissa, joissa esiin tulivat luvussa 2.1.1 mainitsemani kansallisten kulttuurien piirteet. Namibian valtaetäisyys on suuri suomalaiseen valtaetäisyyteen tottuneelle. Esimiestä ei voinut kritisoida ja hänelle ei voinut sanoa asioita suoraan (emt, 51). Namibialaiset haluavat myös välttää konflikteja. Suorassa kontaktissa he mieluummin väistävät kuin kohtaavat hankalan asian (emt. 53). Namibia lukeutuu puhuvampiin kulttuureihin kuin Suomi (ks. luku 2.1.1). Suomalaisille tyypillistä hiljaisuutta pidetään epäkohteliaana (Ylikoski 2008, 50). Suomalaiset kohtasivat paljon vaikeuksia ujoutensa ja hiljaisuutensa kanssa. Heidän toimimistaan Namibiassa haittasivat myös muun muassa suoruus, kyvyttömyys small talkiin ja se, etteivät suomalaiset osaa esitellä itseään. (emt, 47–48.)

Kokemukseni Namibiasta olivat hyvin samankaltaisia Ylikosken haastateltavien kanssa. Namibialaiset suhtautuivat minuun, suomalaiseen, huomattavasti positiivisemmin kuin esimerkiksi saksalaisiin ystäviini. Suomeen liittyvät yhteistyön ja avunannon perinteet helpottivat namibialaisten kanssa työskentelyä. Työpaikalla jouduin pinnistelemään hiljaisuuteni kanssa: useat työtoverini tulkitsivat hiljaisuuteni merkiksi siitä, että olen surullinen tai että minua vaivaa jokin asia. Työpaikkani esimies pysyi kaukaisena hahmona. Työntekijät eivät esittäneet hänelle kritiikkiä työpaikan palavereissa eivätkä

he kyseenalaistaneet esimiehen sanomisia. Hänelle ei myöskään esitetty työtehtäviä koskevia suoria kysymyksiä.

2.2 Kehittyvät mediat McQuailin mukaan

Denis McQuailin (2000, 153) mukaan yksi merkittävimmistä joukkoviestinnän teorioista syntyi, kun Siebert & Peterson & Schramm (1956) julkaisivat joukkoviestinnän teorian neljä kategorialla kirjassaan *Four Theories of the Press*. Teorioita olivat autoritääriäinen teoria (engl. authoritarian theory), liberaali teoria (libertarian theory), sosiaalisen vastuun teoria (social responsibility theory) ja neuvostoliittolaisen kommunismin teoria (Soviet Communist theory). Teos näki liberaalin ja autoritääriäisen teorian toistensa vastakohtina ja Neuvostoliiton median esimerkkinä kommunistisesta teoriasta. Liberaalia teoriaa edusti yhdysvaltalainen mediamalli, joka korosti median vapautta, hallituksen vähäistä mediakontrollia ja joka piti median yksityisomistajuutta lähtökohtana vapaaseen mediaan. Autoritääriäinen teoria piti sisällään ajatuksen hallituksen ja valtiovallan puuttumisesta median toimintaan. Media ei voi toimia vapaasti vaan valtiolta kontrolloi joko suorasti tai epäsuorasti sen toimintaa. Valtion mahdollisia median säätely- ja rangaistuskeinoja ovat muun muassa lainsäädäntö, suora valtion kontrolli, verotus tai muut taloudelliset rangaistukset, ulkomaisten mediatuotteiden maahantuonnin säännöstely, julkaisun estäminen ja se, että hallitus nimittää toimituksen henkilökunnan. On myös mahdollista, että muuten liberaalissa mediamaisemassa hallitus säätelee yhtä mediaa tiukemmin kuin toista. Usein kyseessä on tv- tai elokuvatoiminta. (emt. 153–154, myös McQuail 1987, 111–112.)

Sittemmin neljästä joukkoviestintäteoriasta on keskusteltu ja niitä on kritisoitu laajasti. Neuvostoliiton romahdettua neuvostoliittolaisen kommunismin teorian uskottavuus ja suosio laskivat. Teorian on todettu soveltuvan vain lehdistön tarkasteluun ja siihenkin hyvin suppeasti. Se ei sovellu esimerkiksi tv- ja radiotoiminnan tai elokuvan tarkasteluun. Myös harvan yhteiskunnan mediatilanne sopii tietyn teoreettisen

kategorian alle. Yleensä mediatilanne sisältää piirteitä useista teorioista. McQuailin (2000, 155) mukaan monet tutkijat ovat halunneet laajentaa neljää kategoriaa vastaamaan paremmin tämän päivän tilannetta. Tutkijoiden mielestä kehittyvien maiden joukkoviestintää tulee tarkastella oman teoriansa alla. Tämä niin sanottu kehitysteoria (engl. development theory) koskee maita, jotka ovat kehityksensä alussa, toisin sanoen useimmiten kehitysmaita. Kehitysmaat ovat hyvin kirjava joukko ja niiden poliittiset ja taloudelliset tilanteet saattavat muuttua nopeasti. Ne kuitenkin jakavat tiettyjä piirteitä, jotka estävät maiden medioita kehittymästä täyteen potentiaaliinsa. Kehitysmailta puuttuu infrastruktuuria, ammattitaitoisia työntekijöitä, tuotantoresursseja ja maksava, saavutettavissa oleva yleisö. Seikat estävät mediamarkkinoiden laajenemisen ja kehittymisen. Kehitysmaat jakavat yhteisen kehitysmaiden identiteetin muiden samassa tilanteessa olevien maiden kanssa. Useat maat painivat myös kolonialismin perinteiden ja niiden tuomien ongelmien kanssa. Kehittyvät demokratiat ovat herkkiä konflikteille, joten maat pitävät ensisijaisena tavoitteenaan kansallista, poliittista, taloudellista ja sosiaalista kehittymistä. ”Kansankunnan rakentaminen” nähdään median ja valtiiovallan ensisijaisena tehtävänä. Kansakunnan kehittämisen takia hallitukset voivat myöntää valikoiden resursseja medioille ja rajoittaa toimittajien vapautta tietyssä määrin. Lehdistön ja median vapaus nähdään siis alisteisena arvona kansakunnan vakaudelle ja yhteiskunnan rakentamiselle. Toimittajien ja yhteiskunnan sosiaalinen vastuu tulevat ennen mediaoikeutta ja sananvapautta. McQuail huomauttaa, että useat kehitysmaat toimivat silti enemmän autoritäärisen teorian kuin kehitysteorian mukaisesti. (McQuail 2000, 155.) Tarkastelen Namibian tilannetta luvussa 3.3.3.

2.3 Afrikkalaismedioiden yleispiirteitä

Afrikan ensimmäiset lehdet julkaistiin 1800-luvun lopussa. Ensimmäisiä lehtien perustajia olivat Afrikkaan saapuneet eurooppalaiset lähetysaarnajat. He julkaisivat lehtiä joko siirtomaavallan kielellä tai paikallisilla kielillä. Sisältö oli pääosin uskonnollista. Afrikan mantereella ainoastaan Länsi-Afrikan Englannin siirtomaissa paikalliset lehdet toimivat aktiivisesti siirtomaavallan vastustajina. Alueen ranskankielisissä siirtomaissa paikallinen, hallintoa kritisoiva lehdistö tukahdutettiin

kuitenkin tehokkaasti. Keski-, Etelä- ja Itä-Afrikan lehdistö oli eurooppalaisten rakentama ja palveli lähinnä eurooppalaisten siirtokuntien tiedontarvetta. Maiden itsenäistyminen siirtomaavalloista säilytti tai jopa lisäsi hallitusten kontrollia lehdistöstä. Useat siirtomaavallanaikaiset lehdistöä säätelevät lait säilyivät maiden lainsäädännössä lähes sellaisinaan. Vasta 1990-luvun vapautusaalto vähensi lehdistöä koskevaa säätelyä. (Nyamnjoh 2005, 40–43.)

Länsimaat vaikuttivat voimakkaasti radio- ja tv-toiminnan kehittymiseen Afrikassa. Sähköisen viestinnän mallit ja standardit tuotiin länsimaista, samalla median toimintatavoista, arvoista ja asenteista tuli kansainvälisesti samankaltaisia. Radio- ja tv-lähetykset ovat hyvin samanlaisia edelleen kaikkialla maailmassa. Radiotoimintaa rakennettaessa alkuperäiskansoilta estettiin mahdollisuus vaikuttaa lähetystapaan, sisältöön ja käyttöön lähes kaikissa Afrikan maissa. Siirtomaa-ajan radiotoiminnan tarkoitus oli edistää siirtomaakulttuurin ja -kielten leviämistä maassa. Ohjelmia tehtiin paikallisilla kielillä ainoastaan siksi, että lähetykset olisivat saavuttaneet suuremman yleisön. (Nyamnjoh 2005, 43–44.)

Itsenäistyneet Afrikan valtiot omaksuivat siirtomaaisänniltä asenteen, jonka mukaan hallitukset ovat haavoittuvaisia, mikäli ne eivät kykene säilyttämään täydellistä mediakontrollia radio- ja tv-toiminnassa (Nyamnjoh 2005, 45). Itsenäistymisen jälkeen afrikkalaisille valtioille olikin tyypillistä siirtyä yhä keskitetympään radio- ja tv-toimintaan. Keskitymistä perusteltiin kansakunnan rakentamistarpeella. Vähäisiä resursseja ei kannattanut tuhjata. Keskitetyn mallin avulla valtaapitävät halusivat tuoda pysyvyyttä maan politiikkaan. Yhtä suurta yhtiötä oli helpompi valvoa kuin useita pieniä, itsenäisiä toimijoita. Radio määriteltiin mediaksi, jota piti pitää eniten silmällä, koska se tavoitti laajimman yleisön. 1990-luvulle tultaessa julkisten radioyhtiöiden toimittajat olivatkin pikemmin hallitusten pr-ihmisiä kuin toimittajia. (emt. 47–48.)

1990-luvulla yksityisten sanomalehtien määrä lisääntyi lähes kaikissa Afrikan maissa. Tämä johtui osittain monipuoluejärjestelmien lisääntymisestä. Vuoteen 2005 mennessä monet maat avasivat myös radioaallot kilpailulle ja kaupallisille kanaville. (Nyamnjoh 2005, 53.) Yksityiset mediat eivät kuitenkaan kaikilta osin ole täyttäneet niille annettua

demokratian edistämisen vaatimusta. Vaikka ne ovat olleet kriittisiä valtapuoluetta kohtaan, samaa kriittisyyttä ei ole sovellettu oppositiopuolueisiin. Useissa maissa yksityiset mediat ovatkin syyllistyneet fanatismiin ja suvaitsemattomuuden lietsontaan demokratian ja sananvapauden lisäämisen sijaan. (emt. 54–56.)

Radio on edelleen tärkein media Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Noin puolet väestöstä kuuntelee julkisen palvelun tai valtiollisessa omistuksessa olevien mediayritysten radiokanavia säännöllisesti. Noin 20 prosenttia väestöstä ilmoittaa lukevansa sanomalehteä säännöllisesti. Sanomalehtien lukumäärä on alueella lisääntynyt voimakkaasti, mutta tämä ei ole näkynyt lukijamäärien lisääntymisenä. (Kivikuru 2006, 8.)

Francis Nyamnjoh (1999) on perehtynyt länsiafrikkalaisten journalistien työn epäeettisyyteen ja -ammattimaisuuteen. Hänen mukaansa useat seikat hankaloittavat afrikkalaisten toimittajien työtä ja estävät heitä toimimasta eettisesti. Toimittajia haittaa muun muassa yhden ulottuvuuden kulttuuri, mikä tarkoittaa esimerkiksi valtion taipumusta suosia yksipuoluejärjestelmää. Toimittajien eettisyyttä vähentävät myös median toimintaa säätelevä lainsäädäntö, työpaikan säilyttämisen epävarmuus sekä huono palkka ja huonot työskentelyolosuhteet. Lisäksi toimittajien työtä hankaloittavat rahoituksen, henkilökunnan ja erikoisosaamisen puute, markkinoiden ja yleisön välinpitämättömyys sekä kansainvälisen yhteisön suuri vaikutus maihin ja niiden harjoittamaan politiikkaan. (emt. 41–42.)

Nyamjohin (1999) mukaan huono palkka johtaa toimittajien prostituutioon ja kädestä suuhun -journalismiin. Pienellä rahasummalla toimittajan voi saada kirjoittamaan lähes mitä tahansa tai livauttamaan mainoksen juttujensa sekaan. Taloudellinen paine saa toimittajat joustamaan eettisistä periaatteistaan. Esimerkiksi Sierra Leonen toimittajat huomauttivat, että he voisivat saada nopeamman ylennyksen, koulutusta, paremman henkilökohtaisen turvallisuuden, suojelua vainolta ja lakisyytteiltä sekä paremman aseman ja tunnustuksen, mikäli he eivät työskentelisi toimittajina vaan yritysmaailman palveluksessa. (emt. 49.) Toimittajien huono palkka ja yritysmaailman houkuttelevuus vaikeuttavat myös Namibian median toimintaa.

3 NAMIBIA JA SUHTEELLINEN SANANVAPAUS

1800-luvun lopulla saksalaiset saapuivat nykyisen Namibian alueelle ja julistivat maan Lounais-Afrikaksi. Saksa määritteli maan rajat yhteistyössä Portugalin ja Britannian kanssa. Ensimmäisen maailmansodan aikana vuonna 1915 saksalaiset antautuivat Etelä-Afrikan joukoille ja alue siirtyi Etelä-Afrikan hallintaan. 1920 Kansainliitto antoi Etelä-Afrikalle mandaatin hallita Lounais-Afrikkaa. Vuonna 1946 Yhdistyneet Kansakunnat (YK) peri alueen valvonnan Kansainliitolta ja kielsi Etelä-Afrikalta alueen hallinnan, mutta alue pysyi silti Etelä-Afrikan miehittämänä. Namibian itsenäisyystaistelun aloittanut itsenäisyyspuolue OPO (Ovamboland People's Organisation) perustettiin vuonna 1959. Vuotta myöhemmin järjestö muuttui Swapoksi (South West African People's Organisation). YK:n yleiskokous kielsi Etelä-Afrikan hallinnan Lounais-Afrikassa virallisesti vuonna 1966 ja kansainvälinen oikeus totesi sen miehityksen Namibian alueella laittomaksi viisi vuotta myöhemmin. Vuonna 1968 Lounais-Afrikan nimi muutettiin Namibiaksi. Itsenäisyystaistelun väkivaltaisuudet Namibiassa ja naapurivaltioissa jatkuivat, kunnes vuonna 1988 allekirjoitettiin alueen rauhansopimus. Seuraavana vuonna väkivaltaisuudet Etelä-Afrikan joukkojen kanssa kuitenkin jatkuivat rauhansopimuksesta huolimatta, mutta levottomuuksista huolimatta kymmenettuhannet maanpakoon Etelä-Afrikan miehityksen aikana joutuneet namibialaiset pystyivät palaamaan maahan. Swapo voitti YK:n valvomat maan ensimmäiset itsenäiset vaalit vuonna 1989. Namibia itsenäistyi 21. maaliskuuta vuonna 1990. (Hopwood 2007, 7–9.)

3.1 Namibian poliittinen tilanne

Namibian ensimmäiset itsenäiset vaalit pidettiin vuonna 1989 YK:n valvonnassa. Vaaleihin ilmoittautui useita puolueita, ja monet niistä myötäilivät Etelä-Afrikan apartheid-hallinnon linjaa. Etelä-Afrikalle myönteisten puolueiden määrää selitti se, että apartheid-hallinto tuki poliittisesti ja taloudellisesti useita sille myötämielisiä puolueita, kuten itsenäisyyspuolue Swapolle vastapainoksi luotua DTA-puoluetta (Democratic

Turnhalle Alliance). (Tonchi & Shifotoka 2005, xi.) Vaaleissa ehdolla oli neljä puoluetta ja kuusi poliittista koalitiota, jotka edustivat lähes 30:tä pienpuoluetta. Ensimmäisissä vaaleissa Swapo ja DTA saivat yhteensä 85 prosentin kannatuksen. (Hopwood 2007, 50–52.) Apartheidin vastainen Swapo näki DTA:n ennen kaikkea apartheid-ajan hallintoa myötäilevänä puolueena (emt 54). Sittemmin DTA:n kannatus on laskenut, kun taas Swapo on noussut maan ehdottomaksi valtapuolueeksi. Swapo-puolueen kannatus on erityisen suurta maan pohjoisosissa, jossa enemmistö namibialaisista asuu (Kivikuru 2006, 23). Maan ensimmäinen presidentti, Sam Nujoma, oli Swapo-puolueen keulahahmo. Nykyinen, Nujoman jälkeen valittu maan toinen presidentti, Hifikepunye Pohamba, on myös Swapon edustaja (Hopwood 2007, 9). Swapo hallitsee suurinta osaa maan kaksihuoneisen parlamentin paikoista. Vuonna 2005 se voitti 72-paikkaisesta National Assemblysta 55 paikkaa ja 26-paikkaisesta National Councilista 24 paikkaa (emt. 19–21). Swapolla on enemmistöedustus kaikissa lainsäädäntöelimissä. Useat asiantuntijat pelkäävät, että puolueen vahva asema houkuttelee sitä muuttamaan perustuslakia ja vähentämään muiden puolueiden vaikutusmahdollisuuksia. Toistaiseksi Swapo on kuitenkin toiminut suhteellisen maltillisesti poliittisissa muutoksissaan. (Tonchi & Shifotoka 2005, xii.)

Afrobarometer-tutkimus tutkii 12 Saharan eteläpuolisen maan kansalaisten mielipiteitä demokratiasta ja taloudesta. Kansalaisten mielipiteiden muutoksia tutkittiin vuosina 1999–2006. Tutkimuksen mukaan Namibian kaltaisissa maissa, joissa demokratisoituminen on tapahtunut laajan ja väkivaltaisen konfliktin kautta, ihmiset ymmärtävät demokratian tarkoittavan ennen kaikkea rauhaa ja kansakunnan yhtenäisyyttä (Afrobarometer, 12). 12 vertailusta maasta namibialaiset olivat tyytyväisimpiä maansa demokratiaan. Vuonna 2005 69 prosenttia namibialaisista ilmoitti olevansa tyytyväinen maassaan vallitsevaan demokratiaan. Sen sijaan namibialaiset tukivat tutkituista maista vähiten monipuoluejärjestelmää. Vain hieman yli puolet vastaajista koki monipuoluejärjestelmän hyödylliseksi yksilön valinnanvapauden kannalta. Yli puolet namibialaisvastaajista oli sitä mieltä, että puhuessaan politiikkaa heidän täytyy harkita, mitä sanovat. Absoluuttinen sananvapaus ei näin ollen täysin toteudu maassa. Sen sijaan 80 prosenttia ilmoitti luottavansa paljon tai jonkin verran maansa presidenttiin. Osuus oli vertailumaiden suurimpia. (emt. 19–23.) Tuloksista voi päätellä, että vaikka namibialaiset arvostavat demokratiaa, he näkevät sen ennen

kaikkea keinona rakentaa maansa yhtenäisyyttä. Itsenäisyystaistelussa mukana ollut ja sen sankariksi noussut presidentti² sai täyden kansan luottamuksen.

Monipuoluejärjestelmää ei pidetty merkittävänä demokratian lisääjänä. Ehkä poliittisen moniäänisyyden pelättiin olevan uhka rakenteilla olevan kansakunnan politiikkaan, mitä ei pidetty demokratian kannalta suotavana. Maan poliittinen ilmapiiri ja ihmisten käsitykset siitä vaikuttavat merkittävästi median toimintaan maassa ja sille asetettuihin odotuksiin.

3.2 Namibian väestö ja koulutus

Namibia on yksi maailman harvimmista asutuista maista. 800 000 neliökilometrin alueella elää hieman yli kaksi miljoonaa ihmistä. 80 prosenttia väestöstä asuu maan pohjoisosissa. Kaupungeissa elää 40 prosenttia ihmisistä, mutta määrä kasvaa koko ajan nopeasti. Väestö jakaantuu 11 etniseen ryhmään, joista suurin ryhmä ovat ambot. Heitä on noin puolet väestöstä. Muiden ryhmien osuudet ovat alle kymmenen prosenttia. Namibia on Afrikan luterilaisin maa, mikä johtuu Suomen ja Saksan voimakkaasta lähetystyöstä. 80–90 prosenttia kansasta on kristittyjä, ja heistä yli puolet tunnustaa luterilaista kristinuskkoa. (Pikkarainen 2004, 107–110.)

Kun Namibia itsenäistyi, maan viralliseksi kieleksi valittiin englanti. Kieli oli ”neutraalimpi” apartheidin jälkeisessä tilanteessa kuin siirtomaaisäntien käyttämä saksa tai apartheid-hallinnon afrikaans. (Kivikuru 2005, 330.) Namibiassa englantia puhuu äidinkielenään vain noin kaksi prosenttia. Äidinkielenä puhuttuja kieliä on yhdeksän. (Pikkarainen 2004, 107.)

Namibian koulujärjestelmä alkoi kehittyä 1800-luvun lopussa, kun lähetysseurat perustivat maan ensimmäiset koulut. Apartheid-hallinnon aikana koulutusjärjestelmä muuttui epätasa-arvoiseksi. Mustan väestön koulutus pidettiin tarkoituksellisesti heikompilettuisena kuin valkoihoisten, jotta mustat tarjoaisivat jatkossakin halpaa

² Vuonna 2005 presidentti oli Sam Nujoma.

työvoimaa apartheid-hallinnon käyttöön. Namibian itsenäistymisen myötä vuonna 1990 perustuslakiin kirjattiin yhtenäinen oikeus koulutukseen. Samalla peruskoulu muuttui maksuttomaksi ja kaikille pakolliseksi. Tällä hetkellä Namibia käyttää lähes kolmanneksen vuosittaisesta budjetistaan koulutukseen. Osuus on yksi maailman suurimpia. 1990-luvun lopussa 95 prosenttia peruskouluikäisistä kävi koulua. Opetus tapahtuu englanniksi, mikä on haasteellista, sillä kieli ei yleensä ole opettajien tai oppilaiden äidinkieli. Neljän ensimmäisen peruskouluvuoden aikana oppilaat voivat saada opetusta myös äidinkielellään, mikäli se kuuluu niin sanottuihin kahdeksaan kansalliseen kieleen. (Sitari 2004, 141–144.) Vuonna 2003 arvioitiin, että 84 prosenttia yli 15-vuotiaista on lukutaitoisia (Pikkarainen 2004, 109). Namibian ensimmäinen yliopisto, University of Namibia eli UNAM, perustettiin vuonna 1992. (Sitari 2004, 146.)

Vaikka Maailmanpankki luokittelee Namibian alemman keskitulon maiden joukkoon (ks. luku 1.1), apartheidin aikainen epätasainen tulonjako vaikuttaa edelleen väestöön. YK:n kehitysohjelman UNDP:n mukaan maan tuloerot kuuluvat maailman suurimpiin. Noin 38 prosenttia namibialaisista elää maan köyhyysrajan alapuolella. (UNDP, viite 2.) Suomen ulkoministeriön arvion mukaan kolmasosa väestöstä elää äärimmäisessä köyhyydessä (Suomen ulkoasiainministeriö, viite 3). Työttömyys on suurta erityisesti mustan väestön keskuudessa. Namibian työttömyysprosentti on 33 prosenttia (Tonchi & Shifotoka 2005, 5).

3.3 Namibian media

Ullamaija Kivikuru (2005, 326) toteaa, että Namibian tärkein media on radio. Se tavoittaa 98 prosenttia väestöstä. Namibian mediapolitiikka suosii kansallisen yleisradioyhtiön Namibia Broadcasting Corporationin eli NBC:n toimintaa, joten paikallisradioiden ja yhteisöjen radioiden asema on hyvin heikko. NBC:n radiolähetykset tavoittavatkin maassa suurimman yleisön. Lähetystyö tehdään seitsemällä kielellä. Radiolähetysten suosio ei johdu ainoastaan enemmistön tunteman

kielen käyttämisestä ja väestön lukutaidottomuudesta. Radio täyttää perinteisten instituutioiden heikkenemisen ja häviämisen täyttämän tyhjiön yhteisöissä. Heikkeneviä perinteitä ovat esimerkiksi perinteisen suullisen kerronnan ja kyläkokousten väheneminen sekä yhteisöllisyyden murentuminen. (Kivikuru 2005, 326–328.)

Vuonna 2007 Namibiassa oli neljä vähintään viisi kertaa viikossa ilmestyvää kansallista sanomalehteä: englanninkieliset *The Namibian* ja *New Era*, saksankielinen *Allgemeine Zeitung* ja afrikaansiksi julkaistava *The Republikein*. Lisäksi vuonna 2007 Namibiassa julkaistiin neljää kerran viikossa ilmestyvää lehteä: *The Windhoek Observeria*, *Informantéa*, *Namibia Economistia* ja *Namibia Todayta*. Paikallislehtiä Namibiassa ei ole. Valtapuolue Swapo omistaa *Namibia Todayn*, joten lehti kampanjoi voimakkaasti puolueen puolesta. *New Era* saa rahoituksensa hallitukselta, mutta se käsittelee uutisissaan muitakin puolueita kuin hallitsevaa Swapoa (New Erasta tarkemmin luvussa 3.3.2). *The Namibian* on yksityisomistuksessa oleva sanomalehti, joka on poliittisesti riippumaton. Lehden Swapo- ja hallituskriittisyyden seurauksena vuonna 2001 hallitus ilmoitti lopettavansa lehdessä mainostamisen. Vuoteen 2008 mennessä boikottia ei ollut purettu. Presidentti Sam Nujoma totesi 2000-luvun alussa, että ministeriöiden ei pitäisi myöskään enää ostaa tai tilata *The Namibiania*. Boikotti ei kuitenkaan kaatanut lehteä tai horjuttanut se asemaa, vaikka hallitus ja ministeriöt ovat merkittäviä mainostajia maassa. Vuonna 2008 *The Namibian* oli edelleen maan suurin sanomalehti. *Allgemeine Zeitungin* ja *The Republikeinin* omistaa *Democratic Media Holdings* -yhtiö, jonka toimitusjohtaja on DTA-puolueen entinen aktiivijäsen. Toimitusjohtajan ollessa poliittisesti aktiivinen *The Republikeinia* pidettiin DTA-puolueen äänitorvena. Sitten toimitusjohtajan jätettyä politiikan lehti on siirtynyt uutisoinnissaan poliittisesti aiempaa neutraalimmaksi. (Hopwood 2007, 37–38.)

Namibian mediakenttä on hyvin vakiintunut ja kilpailtu, joten vaikka hallituksessa esiintyy ajoittain halua säännellä ja rajoittaa median toimintaa, tulokset ovat olleet toistaiseksi heikkoja. *Namibian* itsenäistyminen ei tuonut merkittäviä muutoksia mediaan, vaikka median sisältö muuttuikin. Kivikuru (2005, 327) huomauttaa, että mediaa kuluttavat namibialaiset ovat verrattain sivistyneitä, mutta heidän määränsä on sangen pieni. Median omistaa edelleen pieni eliitti. Erilaisia viestimiä on tarjolla

runsaasti maan eteläosien kaupunkilaisväestölle, sen sijaan esimerkiksi pohjoisen köyhillä alueilla ja maaseudulla tarjontaa on vähän. (emt. 328–329.)

Kaitira Kandjiin tutkimuksen mukaan laajasti tavoitettavissa oleva media ei ole helposti toteutettavissa Namibiassa. Ensinnäkin apartheidin purkautuminen ja maan poliittinen itsenäisyys eivät johtaneet laajaan taloudelliseen hyvinvointiin. Näin ollen mediaa kuluttavien ihmisten määrä pysyy sangen pienenä. Toisekseen apartheidin rakenteet ovat yhä jäljellä yhteiskunnassa. Namibian musta väestö ei ole saavuttanut sellaista taloudellista valtaa, että se olisi voinut tunkeutua Namibian mediamarkkinoille. Medialainsäädännön uudistaminen ei ole tuonut muutoksia median omistajuuteen. Neljäntenä seikkana Kandjii havaitsi, että Etelä-Afrikan taloudellinen valta näkyy voimakkaasti Namibian radio- ja tv-toiminnassa. Näin ollen Etelä-Afrikan taloudellinen ja poliittinen hegemonia jatkavat toimintaansa Namibiassa ja hankaloittavat median uudistumista. (tässä Mason 2001, 87–88.)

New Eran päätoimittajan Rajah Munamawan (2008) mukaan Namibian median suurimpia haasteita ovat koulutus, uusi teknologia ja se, että mediat pystyvät pitämään kiinni työntekijöistään. Usein mediat kouluttavat työntekijänsä, minkä jälkeen nämä siirtyvät yritysmaailman palvelukseen. Munamawan mukaan mediat ja lehtitalot eivät pysty kilpailemaan yritysten kanssa palkoissa, eduissa tai mielikuvissa työn houkuttelevuudesta. Resurssien puutteen takia mediat eivät voi ottaa käyttöön niin paljon uutta teknologiaa kuin ne haluaisivat. Toimittajat tarvitsisivat lisää koulutusta uuden teknologian käyttämisessä, mihin medioilla ei yleensä ole varaa. Munamawa myöntää, että toimittajien pienet palkat aiheuttavat Namibiassa ongelmia. Resurssien takia toimittajat hyväksyvät helpommin kompromisseja työssään. Munamawan mukaan kyse ei ole niinkään siitä, että toimittajia ostettaisiin. Pikemminkin kyse on siitä, että pieniä lahjoja, kuten ilmaisia aterioita tai kyytejä, vastaan toimittajat ovat valmiita tekemään työssään myönnytyksiä ja joustamaan journalistisista periaatteistaan. Munamawa kuitenkin huomauttaa, ettei kompromisseja tapahdu hänen johtamassaan lehdessä. (Munamawa 2008.)

3.3.1 Namibian sananvapaustilanne

Reporters sans frontières -järjestö (suom. Toimittajat ilman rajoja) julkaisee vuosittain median vapautta mittaavan indeksin. Vuonna 2008 Namibia sijoittui 173 arvioidun maan joukossa jaetulle 23. sijalle Unkarin ja Britannian kanssa. Namibia oli vertailussa korkeimmalle sijoittunut Afrikan valtio. Suomi sijoittui vertailussa jaetulle neljännelle sijalle. Järjestö toteaa, että raportin perusteella median vapauden kanssa eniten korreloiva tekijä on rauha, joka sisältää poliittisen vakauden lisäksi sen, ettei maa osallistu sotaan omalla alueellaan tai toisessa valtiossa. Median vapautta ei niinkään selitä valtion taloudellinen hyvinvointi. (Reporters sans frontières.)

MISA (Media Institute of Southern Africa) toteaa vuoden 2008 raportissaan, että Namibia nauttii ”suhteellisesta” mediavapaudesta, mutta poliittinen suvaitsevaisuus mediaa kohtaa on vähenemässä (emt. 65). Maa on siirtymässä yhä enemmän kohti sensuuria. Monet medialainsäädännön osat ovat apartheidin ajalta eikä parlamentti ole uudistanut niitä. Lainsäädäntö haittaa median työskentelyä ja julkisen tiedon saantia muun muassa valtion virkamiehiltä. MISA kritisoi myös namibialaisia toimittajia, joita järjestön mukaan vaivaa apatia. He ovat kyvyttömiä tai haluttomia puolustamaan ammattinsa etiikkaa ja sen kehittymistä. Mediassa ei käydä vakavaa keskustelua mediaa koskevista kysymyksistä. Eettisiin sääntöihin sitoutuminen on heikkoa, eikä suurin osa toimittajista tunne eettisiä ohjeitaan. Itsenäinen medianeuvosto ”on vain kaukainen unelma”. (emt. 64.) Raportin mukaan useat mediatilat kärsivät vakavasta työvoiman puutteesta. Eniten vaikeuksissa painii yleisradioyhtiö NBC, joka menettää jatkuvasti työntekijöitään muille mediayrityksille ja yritysmailmaan. Yhdelläkään mediayrityksellä ei ole koulutusohjelmia työntekijöitään varten, vaikka media ja tekniset välineet muuttuvat jatkuvasti. Työntekijöiden ja osaamisen puute johtavat siihen, että tutkivaa journalismia ei käytännössä tehdä. Toimittajaopiskelijoiden koulutus on todettu tehottomaksi ja riittämättömäksi. (emt 66–68.)

Maan mediaa on usein syytetty eri puolueiden, yleensä valtapuolue Swapon, myötäilystä, vaikka lukumääräisesti enemmistö Namibian mediasta ilmoittaa olevansa itsenäisiä. Vuonna 2004 IPPR (Institute for Public Policy Research), MISA ja median

toimintaa valvova yritys Media Tenor tutkivat vuoden 2005 parlamenttivaalien uutisointia. Tutkimuksen mukaan Swapo sai valtaosan median huomiosta, 43 prosenttia, kun taas kahdeksan oppositiopuoluetta jakoi loput 57 prosenttia keskenään. Sähköisen median suurimman yhtiön NBC (Namibian Broadcasting Corporation) lähetysajasta Swapo haukkasi valtaosan vaalien alla. Tutkimuksen mukaan NBC:n televisiotoiminnan pääuutislähetyksessä kaikki muut puolueet saivat kritiikkiä osakseen lukuun ottamatta pääpuolue Swapoa. Lehdistö kritisoi tasaisemmin kaikkia puolueita. Oppositiopuolueet ovatkin jatkuvasti syyttäneet yleisradioyhtiötä Swapon suosimisesta. Swapo puolestaan syyttää yksityismediaa oppositiopuolueiden suosimisesta. (Hopwood 2007, 37–38.)

Namibian journalistien eettisiä ohjeita käsittelen luvussa 5.6.

3.3.2 New Era ja hallituksen rooli

New Erassa työskentelee seitsemän toimittajaa, neljä toimitussihteeriä, uutispäällikkö ja päätoimittaja. Lehdellä on kaksi aluetoimitusta: toinen Pohjois-Namibiassa ja toinen rannikolla. Tämän lisäksi lehdellä avustaja Caprivin alueella itäisimmässä Namibiassa. New Eran päätoimittajana työskentelee Rajah Munamawa, joka on työskennellyt lehden päätoimittajana sen perustamisesta lähtien. New Era julkaistaan tabloid-kokoisena. Vuoteen 2004 saakka lehti ilmestyi kerran viikossa, mutta nykyisin se ilmestyy viidesti viikossa maanantaista perjantaihin. Lehdessä ei ole tehty lukija- tai levikkitutkimusta. Päätoimittaja arvioi lehden painomääräksi 10 000 kappaletta, kun taas MISAn mukaan lehtiä painetaan 7500 päivittäin (MISA). New Era on Namibian toiseksi suurin englanninkielinen päivittäinen sanomalehti The Namibianin ollessa suurin. (Munamawa 2008.)

New Era -lehteä julkaisee New Era Publication Corporation -yhtiö, joka perustettiin vuonna 1992 hallituksen erillislalla. Laki määrittelee yhtiön tehtävät ja toiminnan. Lain mukaan viestinnästä vastuussa oleva ministeri nimittää yhtiön johtokunnan, jolle lehden päätoimittaja vastaa. MISA toteaa, että koska hallituksen ministeri vastaa johtokunnan nimittämisestä, lehden journalistinen itsenäisyys on kyseenalaista. Valtaosa lehden rahoituksesta tulee hallitukselta, mutta lehti saa myös hieman tuloja irtonumero- ja

ilmoitusmyynnistä. Kun New Era tuotti vuonna 2006 tappiota, hallitus korvasi tappiot. Koska lehti nojaa näin vahvasti hallituksen rahoitukseen, sen toimituksellinen itsenäisyys on vaarassa. Vaikka lehti pyrkii uutisaineistossaan itsenäisyyteen ja tasapuolisuuteen, sen pääkirjoitukset ja mielipidekirjoitukset heijastavat voimakkaasti pääpuolue Swapon näkemyksiä. Muutamat toimittajat ovat kirjoittaneet lehdessä Swapolle kriittisiä artikkeleita, mikä on saattanut heidät vaikeuksiin työpaikallaan. (Buch Larsen 2007, 33.) New Eran päätoimittajan mukaan lehti saa hallitukselta avustusta vuosittain noin neljä miljoonaa Namibian dollaria, mikä vastaa noin 350 000:tta euroa³ (Munamawa 2008).

Munamawan (2008) mukaan hallitus perusti New Eran edistämään kansallista yhtenäisyyttä ja kansakunnan kehittymistä. Munamawa kuvailee lehden perustamisen hetkiä vuonna 1991 näin:

”That time the private media was hostile to government and the government felt that there was a need to create a newspaper that would promote harmony and the peace in the country and that’s why New Era was founded.” (Munamawa 23.6.2008)

”Siihen aikaan yksityinen media oli vihamielinen hallitukselle ja hallitus koki, että oli tarve perustaa sanomalehti, joka edistäisi yhtenäisyyttä ja rauhaa maassa ja siksi New Era perustettiin.” (Munamawa 23.6.2008)⁴

New Eran alkuperäinen tarkoitus oli myös uutisoida maaseudun asioista, koska olemassa oleva media keskittyi ennen kaikkea kaupunkilaisväestöä koskeviin kysymyksiin (Munamawa 2008).

3.3.3 Namibian media ja McQuail

Kuten luvussa 2.2 mainitsin, kehitysmaat usein kokevat kansakunnan rakentamisen ja yhteiskunnan yhtenäisyyden median vapautta tärkeämmiksi arvoiksi. Namibia nauttii yhdestä Afrikan vapaimmista mediakulttuureista, mutta maan media ei toimi täysin vapaana valtiovallan säätelystä. Itsenäisen Namibian media alkoi 1990-luvulla kehittyä

³ Kurssi tarkistettu 21.5.2009 kansainväliseltä valuutanvaihtosivulta www.xe.com.

⁴ Suomennos tässä ja myöhemmin tutkielman kirjoittajan.

tilanteessa, jossa apartheidin aikaiset jaot ja haavat näkyivät hyvin selvästi yhteiskunnassa. Namibian itsenäisyyden puolesta taistellut ja valtaan nousseet Swapo-puolue koki vanhan median apartheidin puolustajaksi, joten se halusi luoda omia mediayhtiöitä tasapainottamaan tilannetta. New Eran ensisijaisiksi tehtäviksi kirjattiin kansakunnan yhtenäistäminen ja kehittäminen, joten sen oli alusta alkaen tarkoitus palvella juuri tätä hallituksen tärkeänä kokemaa ja lehdelle asettamaa lähtökohtaa. Hallitus, samoin kuin maan kansalaiset, kokee poliittisen monipuoluejärjestelmän ja sitä heijastavan median uhkana maan kehitykselle (ks. luku 3.1).

Namibia sopii parhaiten McQuailin kehitysmailhin sovellettavan kehitysteorian piiriin, sillä toimittajat ja hallitus kokevat kansakunnan rakentamisen tärkeänä. Median sääntely, vapaus ja kontrolli ovat kuitenkin jatkuvan väittelyn ja keskustelun kohde. Vallassa oleva Swapo-puolue kokeilee jatkuvasti mediakontrollin rajoja ja ilman toimittajien, kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen aktiivista toimintaa, kehitys saattaisi liukua autoritaariseen suuntaan. Esimerkiksi kun Angolan presidentti Jose Eduardo Dos Santos vuonna 2007 saapui Namibiaan, ainoastaan hallituksen omistamien medioiden toimittajien annettiin seurata tilaisuutta (MISA 2008, 65). Yksityisomisteisen tabloid-lehden Informantén toimittajat joutuvat jatkuvasti vastaamaan oikeussyytteisiin kunnianloukkauksesta, kun he raportoivat poliitikkojen ja virkamiesten korruptiosta ja väärinkäytöksistä (emt 66).

4 TYÖPÄIVÄKIRJA JA JUTUT AINEISTONA

Pääosa tutkimukseni aineistosta koostuu New Eraan kirjoittamistani jutuista. Lisäksi käytän aineistonani päätoimittajan teemahaastattelua ja työpäiväkirjaa, johon kirjasin toimituksen työrotiineja ja juttuihin vaikuttaneita seikkoja. Käyn seuraavaksi aineistoni tarkemmin läpi. Tutkielmani loppuun on liitetty liitteiksi kaksi julkaisematonta juttuani, New Erassa julkaistut jutut ja kaksi kuvaa, joista toinen julkaistiin Suomessa ja toinen Namibiassa.

4.1 New Eraa varten kirjoitetut jutut

New Erassa työskennellessäni kirjoitin 11 juttua. Kaksi jutuista sisälsi lisäksi tietokulman. Kirjoittamistani jutuista yhdeksän julkaistiin lehdessä. Keskimäärin kirjoittamani jutut olivat noin 2000 merkkiä pitkiä⁵. Pisin jutuista oli 2900 ja lyhyin 700 merkkiä pitkä. Merkkimäärissä ovat mukana alkuperäiset, käsittelemättömät tekstit. Julkaistujen juttujen merkkimäärä pysyi suurin piirtein samana, sillä juttujani ei juurikaan lyhennetty käsittelyvaiheessa. Yksi jutuistani päättyi lehden etusivulle. Juttujen yhteydessä julkaistiin 11 kuvaa, joista seitsemän oli ottamiani ja neljä toimituksen toimittajan tai kuvaajan otoksia. Kuvia tarkastelen erikseen luvussa 5.5.

4.6.2008 kirjoitin jutun *Developing national identity in the rule of law*. Juttu julkaistiin lehden kolmossivulla seuraavana päivänä (5.6.2008) otsikolla *Namibia Creates Own Identity* (liite 3). Juttu käsitteli Namibian asianajajien ja tuomareiden konferenssia, jonka avajaispuheet keskittyivät Namibian lainsäädännön kehittämiseen ja sen erottautumiseen Etelä-Afrikan lainsäädännöstä. Lähdin New Eran toimittajan mukaan juttukeikalle ensimmäisenä työpäivänäni täysin valmistautumatta lähes välittömästi, kun

⁵ Juttujen merkkimäärän keskiarvo oli 2034. Määrä sisältää jutuille kirjoittamani otsikot mutta ei kuvatekstejä. Lukuun on laskettu alkuperäiset, käsittelemättömät tekstit ja kaksi julkaisematonta juttua.

astuin toimitukseen. Kun matkalla konferenssiin kyselin, mistä tilaisuudessa on kyse, toimittaja rauhoitteli, että asia selviää paikan päällä. Juttu julkaistiin ilman kuvaa, vaikka tapahtumasta oli tarjolla New Eran toimittajan ottamia kuvia.

5.6.2008 kirjoitin kaksi juttua otsikoilla: *Civil society wants to stop war in Zimbabwe* (liite 1) ja *Ministry tries to break the taboo of mental illness* (liite 2). Ensimmäinen jutuistani käsitteli Zimbabwen tilannetta ja sitä, kuinka namibialaiset kansalais- ja ihmisoikeusjärjestöt toivoivat Etelä-Afrikan maiden yhteistyöjärjestön SADC:n (Southern African Development Community) toimivan Zimbabwen tilanteen parantamiseksi. Järjestöt järjestivät pienimuotoisen mielenosoituksen ja luovuttivat vetoomuksensa Namibian parlamentin edustajalle. Mielenosoitus lähti matkaan yli tunnin aikataulustaan myöhässä. Koin ensimmäisen kerran namibialaisen, jokseenkin suurpiirteisen käsityksen aikatauluista ja niiden noudattamisesta. Aikataulujen joustavuuteen ja asioiden myöhästymiseen piti Namibiassa tottua. Toinen jutuistani käsitteli hallituksen mielenterveyskampanjaa, jonka tarkoitus oli kannustaa ihmisiä hakemaan apua omiin tai läheistensä mielenterveysongelmiin. Huomasimme juttuaiheen New Eran toimittajan kanssa, kun odottelimme mielenosoituksen alkamista. Toimittaja otti puistotempauksesta irtokuvan ja minä haastattelin hankkeen vetäjää. Kumpaakaan jutuistani ei koskaan julkaistu.

9.6.2008 kirjoitin jutun *Funds raised for a sick girl*. Lisäksi kirjoitin aiheesta tietolaatikon otsikolla: *Noma disease*. Juttu julkaistiin seuraavana päivänä (10.6.2008) uutisosastolla otsikolla *Thousands Raised for Noma Victim* (liite 4). Juttu käsitteli varainkeräystilaisuutta, jossa namibialainen yritys luovutti varoja orpotytön kirurgiseen leikkaukseen. Kyseessä oli yrityksen pr-tilaisuus, mutta koska aihe oli mielestäni tärkeä, en antanut asian vaivata itseäni liikaa. Tyttö kärsi Afrikassa yleisestä noma-taudista, joka aiheuttaa kasvolihasten kuolion ja on ilman hoitoa tappava. Halusin kirjoittaa jutun yhteyteen tietolaatikon noma-taudista, mutta en ollut varma, tehdäänkö niitä lehdessä. Pitkien neuvottelujen jälkeen selvisi, että periaatteessa tietolaatikkoja käytetään mutta ne eivät ole kovin yleisiä. Vaikka kirjoitin tietolaatikon erikseen, juttuni taitettiin siten, että tietolaatikko vaikutti olevan osa juttua (ks. luku 5.4.3).

10.6.2008 kirjoitin jutun otsikolla *Churches to fight corruption*. Juttu julkaistiin seuraavana päivänä (11.6.2008) otsikolla: *Churches Undertake to Fight 'Evil'* (liite 5). Kirjoitin jutun tilaisuudesta, jossa Namibian kirkot julistivat haluavansa taistella maata vaivaavaa korruptiota vastaan. Tein osuuteni juttuun siteeraamalla avauspuheita. New Eran toimittaja haastatteli tilaisuudessa pastoria, litteroi haastattelun ja käski lisätä siitä otteita juttuun. Kuitenkaan hänen nimeään ei laitettu jutun alkuun, vaan haastattelu meni nimiini. Juttu oli ainoa, joka pääsi lehden etusivulle. Se jaettiin etusivun ja kakkossivun välillä siten, että teksti oli katkaistu keskeltä ja se jatkui suoraan seuraavalla sivulla. Tekstin jakaminen etusivulta kakkossivulle jopa kesken lauseen tai sanan oli hyvin yleistä Namibian sanomalehdistössä.

12.6.2008 kirjoitin jutun otsikolla: *An insight to Namibia's cruel labour history*. Minulle kerrottiin, että lehden kulttuuriosasto ottaa mielellään vastaan juttuja, koska lehden ainoa kulttuuritoimittaja on hyvin työllistetty. Olin menossa tekemään juttua joka tapauksessa kansanedustaja Kimmo Kiljusen Windhoektiin avaamasta valokuvanäyttelystä. Olimme sopineet jutun myymisestä Uutispäivä Demariin ja ajattelin, että voisin saman tien kirjoittaa näyttelystä englanniksi New Eraan. Näyttely esitteli Kiljusen 1970-luvulla ottamia apartheidin työoloja esittäviä valokuvia. Lähtökohtani juttukeikalla oli tehdä juttu Suomeen ja sivutuotteena kääntää juttu myös New Eraan. Lähtökohta aiheutti sen, että työskentelin juttukeikalla hyvin samalla tavalla kuin Suomessakin, mikä vaikutti jutun lopputulokseen. Juttu julkaistiin lehden kerran viikossa ilmestyvällä Art Life -osastolla 13.6.2008 otsikolla: *Historic Photographic Overview of Cruel Labour System* (liite 6). Juttukeikan aiheuttamia iltaja ylitöitä New Era ei korvannut.

13.6.2008 kirjoitin jutun Martti Ahtisaaren mukaan nimetystä namibialaiskoulusta. Tein jutun siksi, että päätoimittaja sanoi ensimmäisenä työpäivänäni, että minun pitäisi kirjoittaa koulusta juttu. Syy jutun kirjoittamiseen oli, että olen suomalainen ja koulu on nimetty suomalaisen mukaan. Minulle jäi arvoitukseksi, miksi koulusta piti kirjoittaa. Jutunteon aikana koulussa oli kaksi suomalaista opettajaopiskelijaa harjoittelussa, joten loppujen lopuksi jutussa korostuivat suomalaisten ja namibialaisten opettajien yhteistyö ja Suomesta kouluun tuotu taloudellinen ja koulutuksellinen apu. Kirjoittamani jutun

otsikko oli *Namibian school connects with Finland*. Jutun oheen kirjoitin tietolaatikon *Martti Ahtisaari Primary School*. Juttu julkaistiin New Eran kerran viikossa ilmestyvällä Education-osastolla 16.6.2008 ehdottamallani otsikolla (liite 7). Juttu oli ainoa, jonka viereen taitettiin erillinen tietokulma.

17.6.2008 kirjoitin jutun Englannin kuningattaren syntymäpäivän kunniaksi järjestetyistä kutsuista Britannian suurlähetystössä otsikolla: *Namibia celebrates on Queen Elisabeth's birthday*. Jutun idea oli, että minun olisi kuulunut tunnistaa juhlissa olevia suurlähettiläitä ja ministereitä. En tunnistanut ketään. Onneksi mukana oli kokenut kuvaaja, joka osoitti minulle tärkeimmät henkilöt ja auttoi heidän tunnistamisessaan. Suurin osa jutusta käsitteli kuitenkin tilaisuuden avauspuheita, jotka toimitettiin minulle paperilla. Juttu julkaistiin kaksi päivää myöhemmin 19.6.2008 uutisosastolla otsikolla: *Windhoek Fête Champêtre for Queen's Birthday* (liite 8).

18.6.2008 kirjoitin kaksi juttua: lyhyen jutun pääministerin Suomessa pitämän puheen perusteella otsikolla *Namibia and Finland have a historical bridge* ja soppakeittiöistä kertovan jutun otsikolla *Soup kitchens seek for donors*. Pääministerin puheesta kertova juttu julkaistiin uutisosastolla 19.6.2008 otsikolla: *Namibia, Finnish Relations Historical* (liite 9). Uutispäällikkö antoi minulle pääministerin Suomen-puheen, koska olen suomalainen. Hän ajatteli, että voin tuoda asiaan jotain uutta. Kävin siis etsimässä tietoa vierailusta suomalaisilta internetsivuilta. Sitä kautta sain ainakin varmistettua jutun tiedot oikeiksi. Soppakeittiöistä kertova juttu julkaistiin Focus on Food -osastolla 23.6.2008 ehdottamallani otsikolla (liite 11). Juttukeikalla oli äärimmäisen kiire, sillä kuvaajan piti ehtiä toiselle keikalle ja olin hänen kyytinsä varassa. En ehtinyt perehtyä aiheeseen kunnolla. Juttu taitettiin leipäprojektista kertovan juttuni (ks. seuraava kappale) viereen ilman hiuslinjoja. Taiton takia syntyi käsitys, että soppakeittiöjuttuni liittyi leipäjuttuun, vaikka näin ei ollut.

19.6.2008 kirjoitin viimeisen juttuni New Eraan otsikolla *Baking bread for the community*. Sain aiheen suomalaiskontaktieni kautta, sillä hankkeesta vastasi suomalaisen johtama järjestö. Juttukeikasta jäi hyvä mieli, sillä sain haastatella hankkeen työntekijää. Juttuun tuli enemmän sisältöä ja elämää, vaikka haastateltavan

heikon englannintaidon takia en voinut kysyä kuin peruskysymyksiä. Jutun kuvaaminen oli todella vaikeaa, sillä leipomo sijaitsi sysimustassa peltihökelissä, jossa ei ollut yhtään valaisijaa tai ikkunaa. Juttu julkaistiin 23.6.2008 Focus on Food -osastolla soppakeittiöistä kertovan juttuni vieressä. Sen otsikko oli *Baking Breads Rolls for the Community* (liite 10).

4.2 Työpäiväkirja ja teemahaastattelu

New Erassa ollessani pidin työstäni koko ajan työpäiväkirjaa. Työpäiväkirja kattaa koko työaikani ensimmäisestä päivästä viimeiseen työpäivään ajalta 4.–19.6.2008. Kirjoitin hieman yli 20 liuskaa pohdintojani toimituksen rutiineista, juttukeikoistani, aamupalavereista, päätoimittajalta ja toimittajilta saamistani palautteista sekä huomaamistani eroista suomalaisessa ja namibialaisessa journalistisessa kulttuurissa. Lisäksi olen kirjannut päiväkirjaan erilaisten työkäytäntöjen aiheuttamia tunteita. Työpäiväkirjani ei ole tutkimukseni liitteenä.

Työpäiväkirjan lisäksi käytän analyysilukuni muutamassa kohdassa aineistona New Eran päätoimittajan Rajah Munamawan haastattelua. Haastattelu on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Puolistrukturoidulle teemahaastattelulle on useita määritelmiä, mutta yhteistä niille on, että jokin haastattelun lähtökohta on lyöty lukkoon mutta ei kaikkia. Haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47–48.) Haastatteluni teemat olivat perustiedot New Erasta, toimituksen työpäivän kulku, toimittajien päivittäiset rutiinit ja työnjako lehdessä, Namibian median yleistilanne ja eettisyys sekä New Eran historia, poliittinen asema ja sensuuri. Haastattelu eteni valitsemieni teemojen mukaisessa järjestyksessä. Strukturoimattomuus toteutui haastattelussa siten, että kysyin lisä- ja jatkokysymyksiä, mikäli halusin vastauksiin lisää selvyyttä. Koska New Erasta ei ole olemassa virallisia lukija- tai levikkitutkimuksia, viittasin litteroituun haastatteluun myös lähdekirjallisuuden tavoin luvussa 3.3. Tämän vuoksi haastattelu esiintyy myös lähdeluettelossani henkilökohtaisen tiedonannon nimellä.

4.3 Määrällistä ja laadullista analyysia

Sovelsin lehtijuttujeni käsittelyssä useita metodeja. Luvussa 5.3 tarkastelin juttuideoita ja juttuihin valikoituneita lähteitä. Ensiksi jaottelin ideat ja lähteet määrällisen analyysin avulla. Määrällisen analyysin tulokset esitin taulukoissa. Sen jälkeen tarkastelin sisällönerittelyn avulla, mitä taulukot pitivät sisällään. Analysoin, millaisissa asemissa haastateltavat esiintyvät ja mitä eri lähteistä saadut juttuideat pitivät sisällään. Luvussa 5.4 tarkastelin juttujen otsikoita ja tekstien käsittelyä. Juttujen otsikoiden rakentamista tarkastelin lähiluvun avulla. Juttujen käsittelyä luvussa 5.4.5 analysoin puolestani lähilukemalla rinnakkain alkuperäisiä tekstejäni ja julkaistuja juttuja. Samalla tavalla tarkastelin otsikoiden muodostamista ja muokkausta luvussa 5.4.4. Alkuperäisten ja julkaistujen tekstien rinnakkaisluku mahdollisti tekstien erojen vertailun. Luvussa 5.5 tarkastelin juttujeni kuvia. Ensiksi tein kuviin määrällisen analyysin, sen jälkeen tarkastelin kuvien sommittelua esimerkkikuvien avulla (liitteet 12 ja 13).

Litteroin päätoimittajan teemahaastattelun englanniksi. Kirjasin ylös kaikki haastateltavan lausumat sanat, mutta en esimerkiksi huokaisuja, taukoja tai äännähdyksiä. Haastatteluaineiston teemoittelin lähiluvun avulla. Teemoittelun teemat noudattivat jo kysymysteni kirjaamisen yhteydessä valitsemiani teemoja: työpäivän kulku, toimittajien päivittäiset rutiinit, työnjako lehdessä, Namibian median yleistilanne, median eettisyys, New Eran historia, poliittinen asema ja sensuuri. Myös työpäiväkirjani aineiston teemoittelin lähiluvun avulla. Työpäiväkirjani teemoja olivat: päivän juttukeikka, aamupalaveri, työprosessi, kuvat, työnjako lehdessä, sensuuri ja omat tuntemukset. Teemoiteltua haastattelu- ja päiväkirja-aineistoa käytän teemoihin sopivissa analyysikohdissa.

5 SUOMALAISTOIMITTAJAN TYÖSKENTELEY NAMIBIASSA

Toimittaja julkaisee työnsä jossakin tiedotusvälineessä. Jorma Miettinen (1981, 34–35) huomauttaa, että toimittajan on ensiarvoisen tärkeää tuntea välineensä, jossa työskentelee. Toimittajan tulee tutustua välineensä päämääriin ja tehtäviin. Hänen on erotettava päämäärät, joiden saavuttamiseksi väline tosiasiallisesti toimii, ja seikat, joita väline pitää päämäärinään. Nämä eivät välttämättä ole samoja. Työssään toimittajan pitää tietää välineen toimituspolitiikka, jolla tarkoitetaan julkisia tai epävirallisesti hyväksytyjä sääntöjä. Toimituspolitiikka ratkaisee, millaisista asioista kirjoitetaan, millä tavoin niitä käsitellään, miten jutussa suhtaudutaan asiaan ja miten asiaa painotetaan. Toimituspolitiikan tunteminen on olennaista toimittajan työn kannalta, sillä kuten Antero Okkonen (1986, 130) huomauttaa, toimittajan harvoin sallitaan toteuttavan välineen linjasta poikkeavia ratkaisuja.

En tuntenut New Eraa kovin hyvin ennen sinne tuloani. Tiesin, että lehti saa rahoituksensa hallitukselta, joten oletin sen myötäilevän enemmän tai vähemmän valtapuolueen politiikkaa. Päätoimittaja ilmoitti minulle New Eran päämäärän olevan vapaa, tasa-arvoinen ja kriittinen journalismi. Opin kuitenkin nopeasti, että lehti ehkä piti tasapuolista tiedonvälitystä päämäärinään, mutta tosiasiallisesti se toteutti toimituspolitiikkaa, jossa tasapainoiltiin hallituksen vaikutusvallan ja kriittisen journalismin välimaastossa. Kukaan ei selittänyt minulle lehden toimituspolitiikan periaatteita. Jouduin päättämään, arvailemaan ja kokeilemaan, mitä lehdessä sallittiin kirjoittaa ja mitä ei. En ollut Suomessa koskaan joutunut miettimään, miten poliitikot suhtautuvat työhöni, joten tilanne oli minulle uusi. Minua ohjannut ja neuvonut toimittaja sanoi minulle, että voin kirjoittaa, mitä haluan, ja katsoa, julkaistaanko juttua. Aivan näin yksinkertaisesti en tilannettani kokenut.

Tuomo Mörä (1996, 105–106) huomauttaa, että uutisten teollinen tuotanto edellyttää

rutiineja, joiden avulla toimittaja voi seuloa juttuaiheita ja toteuttaa niitä tehokkaasti ja nopeasti. Muutaman kuukauden työskentelyn jälkeen nuori toimittaja on jo sisäistänyt toimituksensa rutiinit ja osaa noudattaa niitä. Suomessa sisäistämani toimittajan työn rutiinit helpottivat työskentelyäni ulkomailla. Vaikka toimituskäytännöt vaihtelevat huomattavasti maasta toiseen, väitän, että yhdessä maassa opitut rutiinit helpottavat työtä uudessa paikassa. Vaikka työskentelykieleni ja muut käytännöt muuttuivat, esimerkiksi uutisen rakenne, haastattelun tekeminen ja otsikoiden rakentaminen toimivat kutakuinkin samoilla periaatteilla Suomessa ja Namibiassa. Rutiinit helpottivat sopeutumistani uuteen työympäristöön huomattavasti. Myös journalismin tavoitteet ja tehtävät ovat hyvin universaaleja ideaaleja. Näitä ovat muun muassa yleisön tiedontarve, objektiivisuus, tasapuolisuus ja eettisyys.

5.1 Työpäivä ja journalistinen aika

Työpäivä New Erassa alkoi kahdeksalta. Puoli yhdeksältä oli toimituksen aamupalaveri. Aamupäivällä toimittajien odotettiin tekevän haastatteluja ja menevän juttukeikoille. Namibiassa oli käytäntö, että työpaikoilla vietettiin lounasaikaa iltapäivällä yhdestä kahteen. Tuona aikana oli käytännössä mahdotonta tehdä haastatteluja tai saada ihmisiä kiinni yrityksistä tai virastoista. Monet virastot ja toimistot suljettiin kokonaan lounastunnin ajaksi. Iltapäivällä toimittajien odotettiin kirjoittavan jutut valmiiksi. Toimittajien työpäivä päättyi virallisesti viideltä, minkä jälkeen toimitussihteerit alkoivat taittaa sivuja. Toimittajat työskentelivät sunnuntaista perjantaihin. Perjantaisin toimituksesta lähdettiin yleensä aikaisemmin, koska lauantaisin ja sunnuntaisin ei julkaistu lehteä. Usein toimittajat joutuivat kuitenkin lähtemään juttukeikoille myös lauantaisin. Ylitöistä ei maksettu korvauksia eikä niitä hyvitetty työajasta. Toimittajat saivat kuukausipalkassaan pienen, kiinteän korvauksen sunnuntaitöistä.

Päätoimittajan mukaan jokaisen toimittajan odotettiin kirjoittavan kaksi juttua päivässä. Jos juttu oli erityisen haastava ja aikaa vievä, yksi juttu päivässä riitti. Sain kuulla käytännöstä vasta, kun olin lopettanut työni lehdessä. En täyttänyt tavoitetta kuin yhtenä

päivänä, mutta kukaan ei huomauttanut asiasta. Oletan, että minuun sovellettiin erilaisia sääntöjä kuin muuhun toimitukseen eikä minua näin ollen patistettu tekemään useampia juttuja.

New Erassa törmäsin hyvin nopeasti erilaiseen aikakäsitykseen työajan suhteen. Tulen suomalaisesta monokronisesta, yksiaikaisesta, kulttuurista, jossa aikaa ei haluta tuhata tai hukata. Työtehtävät toimitetaan järjestyksessä mahdollisimman tehokkaasti. Tulen myös yksilöllisestä kulttuurista, jossa arvostetaan omaa aikaa. Työaika on työntekoa varten ja sen jälkeen alkaa oma aika, joka on pyhitetty perheelle ja ystäville (ks. luku 2.1.2). Olen tottunut siihen, että mikäli työntekijä tekee työnsä tehokkaasti ja saa sen valmiiksi ennen varsinaisen työajan päättymistä, hän voi lähteä hieman aiemmin kotiin. Aikaisin lähteminen on ikään kuin palkinto tehokkaasti ja hyvin tehdystä työstä. New Erassa asia oli toisin. Työaikana hoidettiin yhtä paljon sosiaalisia suhteita kuin tehtiin töitä. Namibia kuuluukin enemmän polykronisiin kuin monokronisiin kulttuureihin. Kuvailen työajan käyttämistä työpäiväkirjassani:

”Namibiassa tuntuu olevan tärkeintä, että työpaikalla on oltava kahdeksasta viiteen, oli valmis mihin aikaan iltapäivästä tahansa. - - aikaisin töistä lähtemistä katsotaan hyvin karsaasti. Työpaikalla kulutetaan aikaa, juodaan kahvia ja seurustellaan. Olen yleensä valmis juttujeni kanssa hyvissä ajoin ennen työajan päättymistä. Kun alan neljän jälkeen kysellä kyytiä kotiin, minulle usein huomautetaan, että työaikaa on edelleen jäljellä - - . Tuntuu, että työpaikalla on tärkeintä olla paikalla, ei se, kuinka tehokkaasti työtä tehdään.” (Työpäiväkirja 12.6.2008)

Työajan kuluttamisen huomioi myös lehden päätoimittaja. Hän tosin halusi vain tehostaa käytössä olevaa työaikaa, ei niinkään lyhentää sitä. Valtio on Namibian tärkein työllistäjä ja monet toimittajat ovatkin työskennelleet hallituksen töissä ennen toimittajauraansa. Päätoimittajan mukaan hallituksen työkäytännöt vaikuttavat sekä suorasti että epäsuorasti toimittajien asenteisiin työajan suhteen.

”We are coming from a background of people thinking: when you are working is when you are in the office which does not apply to this field. The journalists’ work is outside, it’s not in the office. - - I think it is the

whole thing of government. - - in government offices, you know, the system of working is always meetings and being in the office even if you are doing nothing, even if you come in the morning and you sit and work on your nails and push papers around. People think that by being in the office they are working but that's not work." (Munamawa 2008)

*"Tulemme taustasta, jossa ihmiset ajattelevat: kun on toimistossa, työskentelee, mikä ei päde tällä alalla. Toimittajan työ on ulkona, ei toimistossa. - - Luulen sen johtuvan hallituksesta. - - hallituksen toimistoissa, tiedäthän, työskentely tarkoittaa kokouksia ja toimistossa olemista, vaikka ei tekisi mitään, vaikka tulisi aamulla ja istuisi ja laittaisi kynsiään ja työntelisi papereita ympäriinsä. Ihmiset ajattelevat, että toimistossa olemalla he työskentelevät, mutta se ei ole työtä.
" (Munamawa 2008)*

Kun lähdin juttukeikoille New Eran toimittajan kanssa, olimme lähes jokaiselta juttukeikalta vähintään puoli tuntia myöhässä. Toisinaan tilaisuudet olivat alkaneet, toisinaan eivät. Suomessa ja suomalaisessa toimituskulttuurissa myöhästymistä paheksutaan syvästi. Haastateltava tai tilaisuuden järjestäjä voi pitää toimittajan myöhästymistä epäkunnioittavana käytöksenä. Suhola, Turunen ja Varis (2005, 24) kirjoittavatkin, että suomalaistoimittajan tärkeimpiä rutiineja on pitää kiinni aikatauluista. Kun haastattelu on sovittu tiettyyn aikaan, toimittajan on oltava paikalla. Jos Suomessa tiedotustilaisuus alkaa kello 12, se alkaa silloin, oli toimittaja paikalla tai ei.

Erilaisiin aikakäsityksiin liittyi myös erilainen ymmärrys journalistisesta ajasta. Suomalaistoimituksissa päivälisoihin merkitään juttukeikat ja tapahtumat, jotka ovat niin sanotusti päivän päälle. Tällä tarkoitetaan, että jutun on oltava seuraavan päivän lehdessä. Myöhemmin sitä ei voi julkaista. New Erassa journalistiseen aikaan suhtauduttiin hyvin joustavasti.

"Ehkä muutenkin hitaampi elämänrytmi ja aikakäsityksen erilaisuus aiheuttaa osittain sen, että journalistinen aikakäsitys on täällä löysempi. Suomessa jos jokin tapahtuma tapahtuu tänään, juttu pitää yleensä olla huomisen lehdessä tai sitten se on vanha eikä sitä julkaista. Täällä asia ei ole niin tarkkaa. Esimerkiksi: sain tänään [tiistaina]⁶ paperilla puheen,

⁶ Hakasulkeilla merkityt kohdat on lisätty jälkikäteen tekstin ymmärtämisen helpottamiseksi.

jonka pääministeri oli pitänyt Suomessa lauantaina. Uutispäällikön mukaan jutulla ei ole mikään kiire, joten voin aivan hyvin kirjoittaa jutun huomenna tai kunhan ehdin.” (Työpäiväkirja 17.6.2008), (liite 9)

Toinen esimerkki toimituksen erilaisesta suhtautumisesta journalistiseen aikaan oli kuningattaren syntymäpäivistä kertova juttu (liite 8). Juttu käsitteli juhlatapahtumaa, joka järjestettiin 17. kesäkuuta. Kirjoitin jutun saman tien, koska Suomessa sen olisi pitänyt olla seuraavan päivän lehdessä. Juttu julkaistiin New Erassa kuitenkin kaksi päivää tapahtuman jälkeen 19. kesäkuuta. Ihmettelin asiaa, mutta toimittajien mukaan vastaavaa tapahtui lehdessä jatkuvasti.

Suomessa journalistinen aika nivoutuu käsitykseen medioiden kilpailusta. Jos jokin merkittävä tapahtuma on uutisoitu toisessa lehdessä, mutta ei omassa, kyseessä on uutistappio ja -menetys. Päivälistat auttavat toimituksia hahmottamaan, mitä muut mediat uutisoivat. Näin ne voivat myös suunnitella, miten asiat voidaan uutisoida muita paremmin.

”On ihmeellistä, ettei New Era suhtaudu vakavammin uutiskilpailuun. Uutistappioita ei toimituksen kokouksissa käsitellä juuri koskaan, vaikka tapaukset näyttävät mielestäni hyvin räikeiltä. Esimerkiksi molemmat eiliset juttuni [kuningattaren syntymäpäivät ja Soup Kitchen] olivat tämän päivän The Namibianissa, mutta eivät New Erassa, vaikka toinen jutuista oli jo valmis ja olisin toisenkin tehnyt valmiiksi, mikäli uutispäällikkö olisi niin halunnut - - Uskon, että hallitukselta joka tapauksessa tuleva raha tekee toimituksesta vähemmän kunnianhimoisen uutiskilpailun suhteen. Koska lehti saa pääosan muuta kuin myyntitulojen kautta, uutistappioita ei koeta lehdessä kovin merkittävinä.” (Työpäivä 18.6.2008)

En tiedä, kuinka paljon hallitukselta saatava raha vaikutti New Eran vähäiseen uutiskilpailuviettiin. Suomessa uutiskilpailu koskee tavalla tai toisella kaikkia medioita huolimatta niiden rahoitusmallista. New Eran toimittajat olivat sitä mieltä, että lehden rahoitusjärjestely aiheutti toimituksessa löysemää otetta uutiskilpailuun kuin mitä yksityisrahoitus olisi tehnyt.

5.1.1 Yksi palaveri päivässä

Suomalaisissa toimituksissa yleisimmät palaverit ovat aamu-, ilta- ja ideointipalaverit. New Erassa osallistuin ainoastaan ensimmäisiin. Iltapalavereja toimituksessa ei pidetty, enkä kuullut kertaakaan mainittavan toimituksen ideointipalavereista. Lähtöni jälkeen toimituksessa pidettiin palaveri, jossa toimittajille kuuluvia vastuualueita tarkasteltiin ja muokattiin ja toimituksen muista asioista, kuten työnjohdosta, keskusteltiin.

Suomalaisessa aamupalaverissa suunnitellaan päivän uutistapahtumia ja -toimintaa. Sanomalehden palaverissa ovat mukana yleensä uutispäällikkö, toimitussihteeri, kuvaajat, toimittajat ja graafikot. Palaverissa käydään läpi, mitkä päivän uutistapahtumat toteutetaan, ja pohditaan, miten ne toteutetaan. Usein mietitään myös ideoita juttujen kuvittamiseksi. (Huovila 2005, 75–76.) Ensivaikutelmani oli, että aamupalaveri New Erassa muistutti hyvin paljon vastaavaa Suomessa: päätoimittaja kävi päivän lehden lyhyesti läpi, toimittajat kertoivat, mitä juttuja työstävät ja heille jaettiin lisää tehtäviä. Juttujen näkökulmista ja toteuttamistavasta ei kuitenkaan keskusteltu eikä uusia aiheita ideoitu yhdessä, mitä suomalaistoimituksien palavereissa yleensä tehdään. Kun New Eran päätoimittaja oli palavereissa mukana, siellä keskusteltiin paljon lehden journalismista ja sen laadusta. Keskustelut eivät kuitenkaan vaikuttaneet uutistyyliin siten, että opittuja rutiineja olisi käytännössä muutettu.

Suomalaisissa toimituksissa olen tottunut päivälistöihin ja niiden avulla työpäivän suunnitteluun. Tuomo Mörän (1996, 107) mukaan tietotoimistojen päivälistat ovat erityisen tärkeitä medioille. Ne kertovat päivän tärkeimmät tapahtumat. Tiedot tapahtumista ja tiedotustilaisuuksista antavat työskentelylle raamit ja lisäävät päivän ennakoitavuutta. Listat myös kertovat toimituksille, mitä muut mediat tulevat päivän aikana tekemään. Tämä helpottaa uutiskilpailuun vastaamista ja auttaa toimituksia suunnittelemaan, mitä ne voivat tehdä toisin.

New Erassa en törmännyt päivälistöihin kertaakaan:

*”Olen tullut siihen tulokseen, ettei toimituksessa käytetä päivälistoja tai muita tapahtumakalentereita. Ainakaan kukaan ei ole koskaan viitannut niihin, uutispäälliköllä ei ole niitä mukanaan, uutispäällikkö on täysin tietämätön päivän tapahtumista eikä suunnittele, mistä tapahtumista kirjoitetaan ja miten. Jos jokin tapahtuma on meneillään, se huomataan ainoastaan, mikäli joku toimittaja on sen huomannut sattumalta tai toisesta lehdestä. Usein tapahtumasta luetaan kilpailevista lehdistä - -”
(Työpäiväkirja 18.6.2008.)*

Päivälislojen puuttuminen aiheutti sen, että uutispäivä suunniteltiin huonosti. Monet asiat jäivät huomaamatta, joten lehti kärsi niissä uutistappioita. Tapahtumien ja pitkään jatkuneiden prosessien, kuten esimerkiksi oikeudenkäyntien, seuraaminen oli yksittäisten toimittajien viitseliäisyyden varassa. Yksi oikeudenkäynti saattoi saada paljon enemmän huomiota kuin toinen vain siksi, että joku toimittajista oli siitä kiinnostunut.

5.1.2 Työnjako toimituksessa

Suomessa on yleistä, että paikallismedioita suuremmissa toimituksissa on vähintään päätoimittaja, toimituspäällikkö, uutispäällikkö ja ainakin toimitussihteeri. Päätoimittaja on lain mukaan vastuussa lehdestään. Lisäksi päätoimittaja vastaa kustantajalle, että etukäteen määritelty lehden linja toteutuu. Toimituspäällikkö vastaa yleensä toimituksen taloudellisia resursseja koskevista asioista. Hän myös päättää, kuinka paljon painoarvoa kullekin jutulle lehdessä annetaan. Uutispäällikkö puolestaan on uutisseurannasta vastaava työnjohtaja. Hän päättää, mitä päivän aikana tehdään, ja valvoo, että lehden linja käytännössä toteutuu. Toimitussihteeri käsittelee sivuille menevän materiaalin, vastaa sivujen ulkoasusta ja tekee päivän viimeiset uutisvalinnat. (Suhola & Turunen & Varis 2005, 24–25.)

New Eran toimituksessa työskentelivät päätoimittaja ja uutispäällikkö. Lisäksi toimituksessa oli neljä toimitussihteeriä. Päätoimittajan ja uutispäällikön työnjako vastasi suomalaista käytäntöä. Uutispäällikkö vastasi uutishuoneen johtamisesta ja uutisvalinnoista. Uutispäällikön tehtävä oli suunnitella seuraavan päivän lehteen

menevät jutut, suunnitella lehteä ja juttuja myös pidemmälle, päättää uutisten näkökulmista ja käsittelytavasta sekä jakaa toimittajille tehtäviä. Päätoimittaja suunnitteli lehden tulevaisuutta ja vastasi sen linjan toteutumisesta. Hänen tehtävänsä oli myös tarjota toimitukselle visioita ja johtajuutta. New Eran uutispäälliköltä puuttui kuitenkin vahva näkemys uutistyyöstä. En ollut toimituksen ainoa toimittaja, joka kaipasi uutistoimintaan vahvempaa johtamista:

”Päätoimittaja tuntuu haluavan ottaa osaa lehden journalistiseen tekemiseen, ainakin hän yrittää olla mukana aamukokouksissa. Kuitenkin uutispäällikkö on vastuussa käytännön työstä, jossa journalistinen johtaminen puuttuu mielestäni täysin.” (Työpäiväkirja 17.6.2008)

Aamupalavereissa puhetta johti päätoimittaja silloin, kun hän pääsi paikalle. Palavereissa uutispäällikkö ei edes yksin ollessaan käynyt päivälistaa läpi tai ilmoittanut, mitä on suunnitellut seuraavan päivän lehteen. Hän ei muokannut juttujen näkökulmia palavereissa eikä kahden kesken ainakaan minun kanssani. Uutispäällikön vähäinen työhön puuttuminen aiheutti sen, että toimittajat työskentelivät hyvin itsenäisesti.

” - - New Eran toimittajat tekevät työtään hyvin itsenäisesti, ilman että päällikötaso juurikaan puuttuu asiaan. Tavallaan toimitus on sekoitus suomalaistyöpaikoilla vierasta esimiesten kunnioitusta ja toimittajien suhteellisen itsenäistä työskentelyä. Päätoimittajaa ei juurikaan häiritä, hänelle ei väitetä vastaan. Myöskään useimmat toimittajat eivät väitä uutispäällikölle vastaan.” (Työpäiväkirja 17.6.2008)

Uutispäällikkö jakoi minulle paljon kutsuja tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Hän ei kertaakaan ilmaissut, mitä tapahtumasta toivoi saavansa lehteen vaan asia jäi minun pääteltäväkseni. Myöskään minua neuvonut toimittaja ei juuri puuttunut näkökulmiini tai tekstiini. Olin työni kanssa hyvin yksin ja päättelin New Eraa lukemalla toimituksen journalistisen linjan ja sen, mitä jutuiltani odotettiin.

5.2 Toimituksen työvälineet ja resurssipula

Suomalaistoimituksissa toimitustarvikkeiden, -välineiden ja niihin tarvittavan teknisen tuen saatavuutta ei tarvitse miettiä. Niiden saatavuus on itsestäänselvyys. Toimittaja saa automaattisesti käyttöönsä useita lehtiöitä ja kyniä sekä muita toimistotarvikkeita ilman rajoituksia. Okkosen (1986, 12) mukaan juttukeikalle lähtiessään toimittajalla pitää olla mukanaan vähintään 2–3 lehtiötä ja useita erilaisia kyniä.

Totesin luvussa 2.3, että afrikkalaisten medioiden arkea varjostaa usein resurssien puute. Medioilta puuttuu niin koulutettuja työntekijöitä kuin konkreettisia välineitäkin. Asia oli totta New Erassa, jossa lähes kaikista työvälineistä oli pula. Kun pyysin ensimmäisenä työpäivänäni lehtiöitä ja kyniä, toimituksen sihteeri antoi minulle lukitusta kaapista yhden lehtiön ja kynän. Kun haastateltavani nappasi kynäni juttukeikalla, jouduin erikseen pyytämään uutta ja selittämään, miten hävitin edellisen. Sihteeri antoi minulle uuden kynän lukkojen takaa ja vannotti, että sitä en saisi hävittää. Toimittajat neuvoivat minua pitämään kynistäni kiinni, sillä muuten menettäisin ne jokaisella juttukeikallani. Muissakin yrityksissä kynistä oli pula, joten irtokynät hävisivät hyvin nopeasti haastateltavien taskuihin.

Suomalaistoimituksissa olen tottunut käyttämään useita lehtiöitä samanaikaisesti. Yhteen kirjoitan kysymykset, toiseen vastaukset, kolmanteen kerään ehkä mahdollisten haastateltavien yhteystietoja. Juttukeikoilla pieni lehtiö on kätevä, mutta puhelinhaastattelun tekemiseen tarvitaan puolestaan isompi, jotta sivuja ei tarvitse koko ajan käännellä. New Eran lehtiöön minun piti kirjoittaa sivujen molemmille puolille. Heikon laatunsa vuoksi lehtiön sivut irtoilivat jatkuvasti. Toisinaan ne eivät taas irronneet toisistaan. Usein haastateltavat huvittuivat lehtiön kanssa taistelllessani, kun sivut levisivät ympäriinsä. Toimituksessa ei ollut käytössä yleisiä nauhureita. Kynien, nauhureiden ja lehtiöiden puutteeseen sopeuduin kuitenkin helpommin kuin tietokoneen tuottamiin ongelmiin.

Sain käyttööni oman tietokoneen, mikä oli olosuhteisiin nähden toimitukselta suuri myönnytys. Esimerkiksi yhtä aikaa kanssani muissa namibialaisissa medioissa harjoittelussa olleet suomalaistoimittajat joutuivat käyttämään muiden tietokoneita ja odottamaan jatkuvasti vuoroaan. Kuvailin tietokonettani työpäiväkirjassani näin:

”Käyttämäni tietokone on uskomattoman hidas ja kömpelö. Sen näppäimet ja hiiri eivät toimi, joten kirjoittaminen ja kaikenlainen työskentely koneella on hidasta ja työlästä. Luulen, että konetta rasittavat lisäksi virukset. Internet on hidas ja sivujen lataaminen kestää useita minuutteja. Aina sivut eivät aukea ollenkaan eikä kone jaksa pyörittää montaa nettisivua kerrallaan.” (Työpäiväkirja 10.6.2008.)

Tietokoneen hitaus vaikeutti ja hidasti kirjoitustyötä. Kun internetyhteys ei aina toiminut, asioita ei voinut aina tarkistaa. Koska Namibiassa muutkin yritykset kärsivät samoista tietotekniikkaongelmista, tietoa juttuaiheista oli toisinaan hyvin vaikea saada internetistä.

New Era omisti muutamia autoja, joita toimittajat saivat käyttää juttukeikoille menemiseen. Minulle ei annettu lupaa käyttää autoa vaan toimittaja tai kuvaaja vei minut juttukeikalle. Monesti jouduin pyytämään autokyytiä haastateltaviltani. Päätoimittaja ei halunnut minun käyttävän paikallisia takseja, koska piti niitä turvattomina. Niinpä hän järjesti jonkun hakemaan minut aamulla töihin ja viemään illalla kotiin. Käveleminen ei tullut kuuloonkaan turvallisuuden ja pitkien välimatkojen vuoksi. Toimituksen autojen käyttö oli hyvin byrokraattista ja vaati ensiksi avainten pyytämisen uutispäälliköltä ja sen jälkeen kolmen lomakkeen täyttämisen, johon eri ihmiset kirjasivat auton ja juttukeikan tietoja sekä autolla ajettuja kilometrejä. New Eran toimittajat olivat hyvin turhautuneita työlääseen ja hitaaseen käytäntöön ja valittivat siitä jatkuvasti.

New Eran päätoimittaja mainitsi lehden suurimmiksi haasteiksi toimittajien taitojen kehittämisen, uuden tekniikan käyttöönottamisen ja sen, että toimitus pystyy pitämään kiinni toimittajistaan (ks. luku 3.3).

”Many newspapers invest a lot of money and time to in terms of training their staff and then they loose them. And you have to start from scratch by getting new people with less skills. So if media houses cannot retain their skilled personnel then that compromises the quality, and it is a big problem for the media houses to retain the skilled people.” (Mumamawa 23.6.2008)

”Monet sanomalehdet sijoittavat paljon aikaa ja rahaa kouluttaakseen henkilökuntaansa ja sitten ne menettävät heidät. Ja sen jälkeen täytyy aloittaa alusta saadakseen uusia ihmisiä, joilla on vähemmän taitoja. Joten jos mediayritykset eivät pysty pitämään koulutetusta henkilökunnastaan kiinni, laatu kärsii ja on suuri ongelma mediayrityksille pitää kiinni koulutetusta väestään.” (Mumamawa 23.6.2008)

Munamawan mukaan toimitukset menettävät toimittajia ennen kaikkea yritysmaailmaan, jossa työntekijöiden palkat ja edut ovat mediayrityksiä paremmat. Jatkuva koulutetun henkilöstön menettäminen yritysmaailmalle rasittaa toimituksia. Munamawa totesi, ettei New Era pysty hankkimaan uutta tekniikkaa, kuten toimitusjärjestelmiä, uusia kameroita ja tietokoneita, niin paljon kuin haluaisi. Toimituksella ei myöskään ollut varattuna koulutusmahdollisuuksia toimittajilleen.

5.3 Ennen kirjoitustyötä

Toimittajan työ alkaa juttuideoinnista. Yleensä jutun ideointiin ja näkökulman työstämiseen käytetään toimituksissa liian vähän aikaa. Näkökulman päättämisen jälkeen toimittajan on tehtävä taustatyötä ja valittava, mistä etsii tietoa juttuunsa. Hänen pitää selvittää, kuka tietää asiasta eniten ja ketä kannattaa haastatella. Käyn läpi seuraavaksi juttuideoinnin ja lähteiden valinnan prosessia.

5.3.1 Juttuaiheet Suomesta ja eliiteiltä

Suomalaisiksi uutiskriteereiksi mainitaan yleensä maantieteellinen, ajallinen ja kulttuurinen läheisyys sekä aiheen harvinaisuus, kiinnostavuus ja voimakkuus. Mitä lähempänä tapahtuma on lukijaa, mitä tuoreempi se on ja mitä suurempaa osaa väestöstä se koskee, sitä merkittävämmästä uutisesta on kyse. (mm. Huovila 2004, 66; Suhola & Turunen & Varis 2005, 30–32.) Toimittajat etsivät ja ideoivat juttuja koko ajan itse. Toimituksissa järjestetään myös ideapalavereja, joissa koko toimitus osallistuu ajatusten vaihtoon ja juttuideoiden keräämiseen. New Erassa ei työskentelyaikanaani pidetty yhtään ideapalaveria, joten juttujen etsiminen jäi toimittajien harteille tai aamupalavereihin.

Lehtijutut voidaan jakaa niin sanottuihin koviin ja pehmeisiin uutisiin (engl. hard and soft news). Koviksi uutisiksi lasketaan muun muassa kansainvälinen politiikka, talous- ja sisäpolitiikka, työmarkkinoita koskevat jutut, alue- ja kunnallispolitiikka sekä opetus-, kasvatusta- ja koulutoiminta. Pehmeiksi uutisiksi lasketaan puolestaan rikosuutiset, seurapiiritapahtumat, juhlat, kilpailut, human interest -jutut sekä sensaatio- ja viihdeuutiset. (Okkonen 1986, 119.) Kovat ja pehmeät uutiset -jaon mukaan neljä uutisistäni sijoittui kovaan uutiskategoriaan ja seitsemän pehmeisiin uutisiin. Koviksi jutuiksi laskin korruptiosta, lainsäädännöstä, pääministerin Suomen-matkasta ja Zimbabwen levottomasta tilanteesta kertovat jutut. Pehmeitä uutisia olivat taas reportaasimainen leipomojuttu, kaksi rahanlahjoitustilaisuudesta kertovaa juttua, taide- ja koulutusjuttu⁷ ja Englannin kuningattaren syntymäpäiväkutsuista sekä mielenterveyskampanjasta kertovat jutut. Toimituksessa minulla oli tunne, että minut haluttiin lähettää mieluummin ”kevyemmille” juttukeikoille kuin antaa käsiteltäväkseni kovia uutisia. Tämä saattoi johtua sukupuolestani, iästäni tai kokemattomuudestani kyseissä lehdessä.

Juttujen julkaisuun vaikuttaa myös niin sanottu uutiskynnys. Se tarkoittaa päivän uutistarjonnan tasoa. Kun kynnyks on pieni, uutiset pääsevät lehteen heppoisemmilla kriteereillä kuin jos uutisia on tarjolla paljon. Yleensä uutiskynnys on Suomessa pieni

⁷ Vaikka Okkonen laskee opetus- ja koulutusjutut koviksi uutisiksi, Ahtisaaren koulusta kertova juttuni (liite 7) on ennen kaikkea reportaasi- ja featurejuttu.

kesäkuukausina ja alkuviikosta. (Suhola & Turunen & Varis 2005, 33.) Työskentelin New Erassa kesäkuussa, joka on Namibian talvikuukausi. Näin ollen lehdessä ei esiintynyt kesälomille tyypillistä juttupulaa. Pidin New Eran uutiskynnystä hyvin matalana. Sanomalehdessä uutisoitiin paljon erilaisista hyväntekeväisyystapahtumista, uusien rakennusten avaamisesta ja muista virallisista, mutta uutisarvoltaan köyhistä tilaisuuksista. Aamupalavereissa yhtäkään juttuideaa ei tyrmätty tai jalostettu pidemmälle. Erilaisista raporteista ja puheista tehtiin paljon juttuja suoraan niiden tekstiä siteeraamalla. Vaikka New Eraa perustettaessa yksi tavoite oli saada maaseudun väestön ääni kuulumaan aiempaa paremmin mediassa, tavalliset ihmiset pääsivät lehden sivuilla vain harvoin ääneen. Käytännössä tämä johtui siitä, ettei toimittajilla ollut resursseja tehdä pitkiä maakuntamatkoja ja lehden aluetoimitukset tai avustajat eivät tuottaneet paljon materiaalia pääkaupungin ulkopuolelta.

Taulukko 1: Juttuideat

Toimitukseen tulleet ideat	Omat ideat	Toimituksen ideat	Muut	Yhteensä
7	2	1	1	11

Jaottelin New Erassa kirjoittamieni juttujen ideoiden lähteet taulukkoon 1. Mukana taulukossa ovat myös julkaisemattomat juttuni. Omat ideat tarkoittavat ehdottamiani ja toteuttamiani juttuaiheita, toimitukseen tulleet ideat tarkoittavat päivän tapahtumia tai tilaisuuksia, joista toimitukseen tuli tieto tai tiedote, ja toimituksen ideat tarkoittavat toimituksesta minulle annettuja ideoita. Muut-kategorian yksi merkintä pitää sisällään jutun, jonka huomasimme toimittajan kanssa toista juttukeikkaa odottaessamme.

Taulukon perusteella voi päätellä, että vaikka toimituksessa ei käytetty päivälisteriä (ks. luku 5.1.1), päivittäiset tapahtumat muodostivat pääosan juttujeni aiheista. Seitsemän toimitukseen tullutta juttua pitävät sisällään lähes yksinomaan kutsuja erilaisiin tilaisuuksiin. Tällaisia olivat muun muassa soppakeittiöiden lahjoituksista kertova juttu (liite 11), noma-taudista kärsivän tytön hyväntekeväisyystilaisuus (liite 4), kuningattaren syntymäpäiväkutsut (liite 8) ja korruption vastaisesta kokouksesta kertova

juttu (liite 5). Tuomo Mörän (1994, 108) mukaan suomalaistoimittajilla on taipumus kirjoittaa uutisia, jotka ovat lähtöisin eliittilähteistä. Suurin osa uutisista perustuu tiedotteisiin, tiedotustilaisuuksiin ja haastattelulausuntoihin. Tämä oli totta myös New Erassa. Tiedotteet ja tiedotustilaisuudet ovat nopea ja helppo tapa saada sivuille täytettä. Toimittajan ei tarvitse käyttää aikaansa juttuaiheen etsintään, tiedonhankintaan ja haastateltavien etsintään, kun kaikki on tehty hänen puolestaan valmiiksi. Siksi tiedotustilaisuuksien osuus on suurin juttuaiheista.

Juttuideoissani ja -aiheissani on huomionarvoista se, että neljä liittyi suoraan tai välillisesti Suomeen ja suomalaisiin. Ideani sain suomalaisyhteyksieni kautta. Kuulin Suomen Namibian-suurlähetystöstä Kimmo Kiljusen valokuvanäyttelystä (liite 6). Suurlähetystön kautta sain myös yhteystiedot suomalaismieheen, jonka järjestö pyöritti Katutura-slummissa leipähanketta (liite 10). Päätoimittaja halusi minun kirjoittavan Martti Ahtisaaren koulusta (liite 7) suomalaisuuteni takia. Juttu näkyy taulukossa 1 toimituksen ideoiden ainoana merkintänä. Suomalaisuuteni vuoksi uutispäällikkö antoi minulle myös pääministerin Suomessa pitämän puheen (liite 9). Suomi on yksi Namibian suurimpia hankerahoittajia, joten suomalaiset näkyvät ja kuuluvat Namibiassa keskimääräistä enemmän. On siis luonnollista, että suomalaiset mainitaan mediassa usein. On kuitenkin myös totta, että koska olen suomalainen, minun oli helppo saada Namibiasta suomalaiskontakteja, jotka puolestaan halusivat mielellään julkisuutta järjestämilleen tapahtumille ja hankkeille. Ehkä olin myös namibialaistoimittajaa herkempi tarttumaan suomalaisiin liittyvään aiheeseen, jos sellaista minulle tarjottiin. Suomalaisen kanssa työskentely oli minulle helppoa: pystyin välttämään kieli- ja kulttuuriongelmat, mikä teki haastatteluista vaivattomia ja nopeita. Pystyin myös luottamaan siihen, että mikäli haastateltava lupasi lähettää minulle materiaalia tai tietoa, tämä myös tapahtui. Myös haastattelujen aikataulujen sopiminen ja niistä kiinnipitäminen olivat helppoja suomalaisten kanssa.

5.3.2 Asiantuntijat ja miehet lähteinä

Tiedonhankinta voidaan jakaa kolmeen osaan: erilaiset dokumentit ja kirjalliset tietolähteet, toimittajan havainnot ja kokemukset sekä henkilölähteet eli haastattelut (Tervonen 1994, 11).

Taulukko 2. Jutuissa esiintyvät suorat lähteet

Kirjalliset lähteet		Henkilölähteet				Yhteensä	
Raportit	Kirjalliset puheet		Puheet		Haastateltavat		
3	6		1		11		21
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
	5	1	1	0	7	4	

Taulukossa 2 tarkastelen juttujeni suoria lähteitä. Mukana tarkastelussa ovat myös kaksi julkaisematonta juttua ja kaksi juttuihini liittyvää tietokulmaa. Suorilla lähteillä tarkoitan lähteitä, jotka mainitaan jutussa nimeltä. Myöhemmin tässä luvussa käsittelen epäsuoria lähteitä, jotka on esitetty taulukossa 4. Taulukon 2 lähteet olen jakanut kirjallisiin lähteisiin ja henkilölähteisiin. Näistä henkilölähteitä esiintyi jutuissa eniten, 12 kappaletta, kun taas kirjallisia lähteitä käytin 9 kertaa. Kirjalliset lähteet olen jakanut edelleen kahteen kategoriaan: raportit ja kirjalliset puheet. Raportit-kategoria tarkoittaa tutkimusraportteja, julkaisuja ja erilaisia katsauksia. Kirjalliset puheet viittaavat puhetilaisuuksiin, joiden puheet sain jälkikäteen paperilla itselleni. New Erassa oli hyvin tyypillistä, että menin juttukeikalle tilaisuuteen, jossa pidettiin puheita. Vaikka kuuntelin useimmat puheista, en kirjoittanut niistä muistiinpanojeni perusteella vaan puheet jaettiin toimittajille paperilla. Puheita siteerattiin kirjoitetun perusteella. Poikkesin tavasta ainoastaan kerran, jolloin siteerasin puhetta muistiinpanojeni pohjalta. Tämä kerta näkyy puheet-kategorian yhtenä merkintänä. Haastateltavia esiintyi suorina lähteinä eniten, sillä niitä oli yli puolet lähteistäni. Tämä oli yllättävää, sillä mielestäni tein haastatteluja Suomeen verrattuna hyvin vähän.

Tutkimuksissa on todettu, että toimittaja siirtää asiakirjatiedon, eli kirjoitetun tekstin, juttuunsa virheettömämpänä kuin puhutun tiedon (Okkonen 1986, 143). Tarkkuuteen pyrkivälle toimittajalle on helpompaa saada puhe tai tieto tekstinä kuin tehdä vapaasta puheesta tai haastattelusta muistiinpanoja. Suhola, Turunen ja Varis (2005, 58) huomauttavat, että tieto kulkee nykyään yhteiskunnassa paperilla. Paperi on ymmärrettävä tässä kohdassa laajemmin kuin konkreettinen paperi: käsite sisältää muun muassa tutkimukset, muistiot ja sähköiset tekstit kuten sähköpostit. Useat ammatit ovat nykyään tekstien ammatteja. Ihmiset tuottavat työkseen raportteja, tutkimuksia, selvityksiä ja asiakirjoja. Tämä aiheuttaa sen, että yhä suurempi osa toimittajan lähteistä on paperisia. Näin on myös puheiden kohdalla. Tärkeät puheet kirjoitetaan etukäteen ja toimittajat saavat ne paperilla joko etu- tai jälkikäteen. On totta, että kun sain puheet paperilla, siteerasin niitä tarkemmin kuin mitä olisin suorasta puheesta tehnyt. Paperilähteissä ei ole siis toimittajan kannalta mitään vikaa. Ongelmaksi koin sen, että kun jutun ainoat lähteet olivat paperisia, jutusta tuli hyvin virallinen. Paperilähteitä olisikin pitänyt täydentää haastatteluilla.

Taulukossa 2 erittelin lähteet vielä lopuksi sukupuolen mukaan. Raporttien kohdalla erittelyä ei ole tehty, koska niistä ei pystynyt päättämään tekijöiden sukupuolta. Taulukosta käy ilmi, että miehet toimivat eniten lähteinä niin puheenpitäjinä kuin haastateltavina. Mieslähteitä jutuissani esiintyi yhteensä 13 kertaa, kun naiset pääsivät ääneen viisi kertaa. Haastateltavien rooleja ja sukupuolijakoa tarkastelen tarkemmin taulukossa 3.

Yhteiskunnan on perinteisesti katsottu jakautuvan julkiseen ja yksityiseen piiriin, joista yksityinen, eli koti ja perhe, on kuulunut naisille ja julkinen miehille. Koska journalismi on kehittynyt kertomaan julkisista asioista, sen on nähty olevan lähtökohtaisesti maskuliininen instituutio. Journalismi on ihannoinut julkisia asioita, niinpä siellä ovat korostuneet miehiset asiat ja mieshaastateltavat. (Ruoho 2006, 171–173.) Suomalaisissa laatulehdissä ääneen pääsevät poliitikot, talouselämän vaikuttajat, armeija ja taiteilijat sekä filosofit. Erityisesti talous ja politiikka ovat aiheita, joissa naiset eivät juuri pääse ääneen. (Suhola & Turunen & Varis 2005, 80.) Naiset esitetään julkisuudessa helposti passiivisessa roolissa, jolloin he eivät pääse auktoriteettiasemaan. Yleisradiossa vuosina

1995 ja 2005 tehdyissä tutkimuksissa todettiin, että uutisissa naisia oli toimijoina 20 prosenttia molempina vuosina. Naisten määrä toimijoina tai asiantuntijoina ei lisääntynyt kymmenessä vuodessa. Naisten aliedustus uutisissa on huomattu myös kansainvälisissä tutkimuksissa. 2000-luvun vaihteessa 70 maassa tehty tutkimus osoitti, että naistoimijoiden osuus uutisissa oli keskimäärin 18 prosenttia. Uutiset kuvaavat pääosin yhteiskunnan julkista aluetta, joten jos naiset puuttuvat yhteiskunnassa esimerkiksi politiikasta ja taloudesta, heitä ei uutisissakaan näy. (Aslama 2006, 50–52.)

Taulukko 3. Jutuissa esiintyvät haastateltavat

Asiantuntijat		”Tavalliset ihmiset”		Yhteensä
8		3		11
Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
7	1	0	3	

Taulukossa 3 olen jaotellut julkaistuissa ja julkaisemattomissa jutuissa esiintyvät haastateltavani asiantuntijoihin ja ”tavallisiin ihmisiin”. Asiantuntijat tarkoittavat ihmisiä, jotka puhuvat jutun aiheesta työnsä tai koulutuksensa ansiosta. ”Tavalliset ihmiset” tarkoittavat haastateltavia, jotka puhuvat jutussa lähinnä kokemustensa perusteella. Sekä taulukosta 2 että taulukosta 3 on nähtävissä, että miehet pääsivät jutuissani esille eniten niin puheidenpitäjinä, haastateltavina kuin asiantuntijoinakin. Asiantuntijarooliin naishaastateltava pääsi jutuissani vain kerran. Sen sijaan naiset muodostivat kaikki juttujeni kokijat, ”tavalliset ihmiset”. Tulos heijastelee samaa kuin tutkimukset suomalaismedioista: nainen on harvoin asiantuntija, sillä hän pääsee ääneen ainoastaan passiivisessa roolissa, jolloin asiat näyttävät vain tapahtuvan hänelle.

Taulukko 4. Jutuissa esiintyvät epäsuorat lähteet

Lehtijutut	Internetsivut	Haastattelut	Muut	Yhteensä
1	7	3	1	12

Taulukossa 4 olen eritellyt epäsuorat lähteeni. Epäsuorilla lähteillä tarkoitan lähteitä, joita ei ole mainittu tekstissä suoraan mutta joiden perusteella olen kirjoittanut juttuuni tietoja. Kyseessä ovat siis taustalähteet, joista olen tarkistanut tietoja, hakenut asioiden taustaa tai etsinyt vahvistusta aikaisemmille käsityksilleni asiasta. Olen laskenut taulukkoon ainoastaan ne lähteet, joiden tietoja olen jutuissani käyttänyt epäsuorasti. Siinä ei ole eritelty kaikkea aineistoa, jota olen työprosessin aikana lukenut, koska minun on mahdotonta muistaa, millä kaikilla internetsivuilla olen työpäivän ajanani vierailut ja mitä lehtiä tai papereita lukenut. Taulukko ei sisällä myöskään lähteitä, joista olen tarkistanut paikan tai haastateltavan nimen kirjoitusasun. Taulukosta selviää, että internet toimi ehdottomasti tärkeimpänä taustalähteenäni. Lehtijuttuja olisin varmasti käyttänyt taustalähteenä enemmän, mutta New Eran arkistointijärjestelmä oli niin hidas ja vaikeakäyttöinen, että kovin tarkkojen hakujen teko sieltä oli hyvin hankalaa. Hyvän juttujen arkistointijärjestelmän puuttuminen johtui varmasti osittain resurssipulasta. Muut-kategorian yksi maininta on Kimmo Kiljusen valokuvanäyttelystä (liite 6). Näyttelyn kuvien viereen oli aseteltu tauluja, jotka kertoivat kuvien taustoista. Käytin taulujen tietoja avuksi jutussani. Luulen, että taustalähteiden käyttäminen New Erassa ei juuri poikennut vastaavasta suomalaistoimituksissa muuten kuin lehtijuttujen vähäisen määrän osalta. Uskon, että taustalähteiden käyttö on enemmän kiinni toimittajan henkilökohtaisista tiedonhankintatavoista kuin toimituksessa yhteisesti sovituista pelisäännöistä.

Taulukoissani en ole eritellyt havainnoinnin osuutta lähteenä. Havainnointi on yksi toimittajan tärkeimmistä tietolähteistä. Suomalaistoimittaja on perinteisesti pelännyt havaintojen käyttämistä tietolähteenä. Toimittaja laittaa havainnot mieluummin haastateltavansa suuhun kuin arvioi tilannetta itse. Toimittajan kirjaamat havainnot kuitenkin luovat juttuun korvaamatonta läsnäolon tuntua. Lukija kokee, että toimittaja on todella ollut paikan päällä ja raportoi sieltä havaintojaan lukijalle. (Okkonen 1986, 149–150.) Toimittajan kuuluisi havainnoida näön, kuulon, tunnon, hajun ja maun avulla tapahtumapaikkaa, paikalla olevia ihmisiä, ilmapiiriä, tapahtumien kulkua ja tilanteeseen liittyviä erityispiirteitä. (Okkonen 1986, 150 ja Suhola & Turunen & Varis 2005, 53).

Kuten jo johdannossani totesin, ihmisen kulttuuritausta vaikuttaa hänen havaintoihinsa, erityisesti siihen, mihin hän kiinnittää huomiota. Aino Huilajan (2007, 101) haastattelemat ulkomaantoimittajat kertoivat kulttuuritaustansa vaikutuksista kehitysmaassa. Haastateltavat myönsivät, että eksoottiset ja poikkeukselliset tapahtumat kiinnittävät heidän huomiotaan liikaakin. Ympäristön havainnoinnin kohdalla sama toistui: mitä enemmän haastattelupaikan ympäristö poikkeaa totutusta, sitä enemmän siihen kiinnitetään huomiota. Kun saavuin Namibiaan suomalaisten havumetsien ja järvien keskeltä, kiinnitin ensimmäiseksi huomiota maan äärimmäiseen kuivuuteen ja aavikkomaiseen autiuteen. Jos minun olisi pitänyt kuvata maisemaa, olisin ihmetellyt sen ainutlaatuista karuutta ja kuivuutta. Seikat ovat kuitenkin namibialaisille arkipäivää, eivät mitenkään erityislaatuisia piirteitä. Pohdin paljon, kuinka voisin kuvata Namibiaa suomalaissilmien namibialaisille.

Namibian ja namibialaisten havainnointi ulkopuolisena osoittautui niin hankalaksi, että havainnoinnin osuus jutussani jäi äärimmäisen pieneksi. Yhdestätoista kirjoittamastani jutusta kolmessa esiintyi huomautus tai maininta, joka perustui paikallaolooni. Mielenosoituksesta kertovassa jutussa (liite 1) kuvasin kahdella lauseella, mitä mielenosoittajien kylteissä luki.

“End Mugabe’s War Now!” “Wake up SADC”

Martti Ahtisaaren koulusta kertovassa jutussa (liite 7) kuvailin näköhavaintoani siitä, mitä luokassa tapahtui:

“Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat,” sings a classroom full of fifth graders loudly while they are touching their head, shoulders, behind, knees and toes.

Leipäprojektista kertovan jutun (liite 10) alkuun kirjoitin havainnon, miltä haastattelupaikassa tuoksui ja miltä siellä näytti:

A smell of freshly baked bread floats from a house in Havana, Katutura. Inside the house a row after row of warm breads wait for someone to pick them up.

Käytin jutuissani kuvailua havainnointia enemmän juttulähteenä. Kuvailin esimerkiksi, miten leipurin työpäivä eteni (liite 10) ja millainen tyttö oli noma-taudista kärsivä Felesiana (liite 4). Kuvailun lähde oli kuitenkin aina haastateltava, eivät päätelmäni. Havainnoinnin vähyys selittyy arkuutenani tulkintani käyttöön. Luotin ennemmin haastateltavan kuvaukseen asioista kuin tulkintoihini.

5.4 Työkielen vaihtaminen englanttiin

Mercer (1996, 87) mainitsee kaksi tapaa käyttää englantia työssä: englantia käytetään samalla työpaikalla olevien työntekijöiden tai esimiesten kanssa ja viestinnässä eri alojen ihmisten kanssa. Yrityksen kohdalla jälkimmäisessä kyse voi olla esimerkiksi asiakkaista tai tilaajista. Kyseiset tilanteet vaativat erilaisia kielellisiä taitoja, joten työntekijöille työelämässä asetetut kielivaatimukset lisääntyvät jatkuvasti.

Työntekijöiden on osattava valita oikea puhetapa erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin. Tämä vaatii vieraan kielen hyvää hallintaa. New Erassa käytin englantia pääosin mainituissa tilanteissa. Työpaikalla puhuin englantia työkavereiden ja esimiesteni kanssa, juttukeikoilla taas eri alojen ihmisten kanssa, kun haastattelin heitä. Tämän lisäksi luin paljon taustamateriaalia englanniksi ja kirjoitin juttuni vieraalla kielellä. Jälkimmäiseen palaan tarkemmin luvussa 5.4.3.

Virkkulan (2008, 384–386) mukaan useiden suomalaisia työntekijöitä koskevien tutkimusten mukaan suomalaiset kokevat vieraalla kielellä suullisesti viestimisen haastavimmaksi tilanteeksi työpaikoilla, joissa käytetään englantia. Virkkula arvelee tämän osittain johtuvan suomalaisesta kouluopetuksesta, joka painottaa kirjallisia taitoja suullisia enemmän. Suomalaiset kokivat suullisen viestinnän erityisen haasteelliseksi, mikäli keskustelukumppanin aksentti oli voimakas. Tällöin keskustelijan ymmärtäminen puhelinkeskustelussa muodostui hankalaksi. Suomalaiset työntekijät

kokivat viestinnän helpommaksi ihmisen kanssa, joka puhuu englantia vieraana kielenään, kuin syntyperäisen englanninpuhujan kanssa. (emt. 384–386.)

Työskentelyäni englanniksi helpotti huomattavasti se, että hyvin harva namibialainen puhuu englantia äidinkielenään (ks. luku 3.2). Koin, että minulle asetetut kielivaatimukset eivät olleet niin suuria kuin mikäli olisin työskennellyt englantia äidinkielenään puhuvien kanssa. Koska namibialaiset oppivat englantinsa pääosin koulussa kuten minäkin, koin asemani vieraan kielen käyttäjänä suhteellisen tasavertaisena muihin toimittajiin nähden. Asiasta seurasi myös, että lehtitekstissä käytetty englanti oli kieliopillisesti ja sanastollisesti helpompaa kuin syntyperäisten englanninkielisten medioissa. Namibialaisilla ei ole englannissaan voimakasta aksenttia, mikä helpotti molemminpuolista ymmärtämistä. Englanniksi työskenteleminen ei kuitenkaan ollut läpihuutojuttu. Erityisesti alussa työkielen vaihtaminen englanniksi tuotti minulle päänvaivaa, kuten työpäiväkirjaani kirjasin:

”On yllättävän haastavaa työskennellä vieraalla kielellä ja kirjoittaa tekstiä englanniksi. Useat asiat ja erityisesti nimet menevät minulta täysin ohi. Useita asioita en ymmärrä eikä minulla ole välttämättä mahdollisuutta tarkistaa tietoja jälkeinpäin. Ajatusten syventäminen ja vaativamman ja analyttisemmän tekstin kirjoittaminen on äärimmäisen hankalaa. - - Joudun usein kysymään kysymykseni useaan kertaan, koska haastatteluissa ihmiset eivät tunnu ymmärtävän kysymyksiäni. Ehkä kyse on kielitaidon puutteesta, ehkä ääntämisestäni tai sitten kysyn asioita tavalla, johon he eivät ole tottuneet.” (Työpäiväkirja 10.6.2008)

Puhelimessa asiointi oli äärimmäisen vaikeaa. En olisi voinut kuvitellakaan tekeväni haastattelua puhelimitse, sillä minun oli vaikea ymmärtää ihmisten puhetta puhelimessa. Ihmisten ja paikkojen nimistä oli erityisen vaikeaa saada selvää. Kielivaikeuksien lisäksi puhelimessa keskustelua häiritsivät huonot puhelinlinjat. Usein puhelu ei yhdistynyt oikein tai se katkesi kesken kaiken.

Vaikka työtoverini kehuivat englantiani ja kannustivat minua käyttämään sitä rohkeasti, kaikesta ei selvitty ilman väärinymmärryksiä.

”Huomaan, että olen arka haastattelemaan englanniksi ja C [minua ohjannut toimittaja] usein keskeyttää minut ja kysyy itse kysymyksiä minun ohitseni. - - arkailen englannin käyttöä haastattelutilanteessa eikä toimittajan toiminta ainakaan rohkaise minua.” (Työpäiväkirja 5.6.2008)

5.4.1 Vähäinen valmistautuminen häyttasi juttukeikkoja

Kun toimittaja lähtee juttukeikalle, on todennäköistä, että hän haastattelee siellä ihmisiä, joko asiantuntijoita tai tavallisia ihmisiä. Haastateltavat kuvailevat tapahtumaa tai tekemisiään toimittajalle. Jotta haastattelu onnistuu, toimittajan on hankittava taustatietoa asiasta ja haastateltavasta (Huovila 2005, 80). On suositeltavaa, että toimittaja tekee myös kysymyspatterin valmiiksi. Valmis kysymysrunko varmistaa sen, että haastattelu onnistuu ja että toimittaja saa haastattelusta ainakin välttämättömän ydintiedon (Okkonen 1986, 152). Suomessa työskennellessäni teen kysymyslistan valmiiksi aina, kun se on mahdollista. Lista tuo haastatteluun varmuutta, sen kanssa työskennellessäni tiedän, että muistan kysyä ydinkysymykset, vaikka haastattelutilanteessa tapahtuisi jotakin yllättävää.

New Erassa minulla ei juuri ollut mahdollisuutta valmistautua juttukeikoille tai haastatteluihin. Tilanne turhautti minua usein:

”Minut on jatkuvasti heitetty kylmiltään kaikenlaisiin tilaisuuksiin, joista minulle ei ole ollut hajuakaan. Ensimmäiset viisitoista minuuttia on yleensä kulunut siihen, että yritän ymmärtää, mikä taho on kyseessä, ketkä paikalla olijoista vastaavat mistäkin ja ylipäätänsä, mistä koko tilaisuudessa on kyse. - - erityisen tärkeää valmistautuminen olisi minulle Namibiassa, koska en tunne asioiden taustoja, en tunne ihmisiä ja vieras kieli aiheuttaa huomattavia haasteita työnteolle.” (Työpäiväkirja 17.6.2008)

Valmistautuminen tilanteessa, jossa lähtötietoni olivat heikot ja työskentely tapahtui vieraalla kielellä, olisi ollut minulle äärimmäisen tärkeää. Valmistautumattomuus vaikutti siihen, että en osannut kysyä oikeita kysymyksiä ja journalistinen harkintani heikentyi. Kaikki Aino Huilajan (2007, 61) haastattelemat kehitysmaissa työskennelleet

ulkomaantoimittajat myönsivät kokemattomuutensa kehitysmaakulttuurista hidastavan toimittajan työtä. Huilajan haastateltavat kokivat riittämättömyyttä tietojensa, asenteidensa tai ajattelunsa suhteen työskennellessään kehitysmaassa. Kokemukseni työskentelystä Namibiassa olivat hyvin samankaltaisia. Koin jatkuvaa riittämättömyyttä huonojen taustatietojeni tähden ja siksi, etten voinut valmistautua juttukeikkoihin tarpeeksi.

Kahdeksasta juttukeikasta, joiden aikana tein haastatteluja tai juttelin ihmisten kanssa, pystyin valmistautumaan vain kahdelle. Keikat olivat omiani. Muutamat juttukeikoista tulivat niin yllättäen, että niille valmistautuminen olisi ollut mahdotonta. Kuitenkin suurin osa keikoista oli sellaisia, joille valmistautuminen olisi ollut mahdollista, mikäli toimituksessa olisi suunniteltu tarkemmin, mitä uutisia lehdessä aiotaan tehdä. Usein kutsu tapahtumaan oli tullut jo useita päiviä aiemmin. Silti tieto tapahtumasta annettiin minulle vasta, kun tapahtuma oli alkamassa tai jo alkanut, jolloin sinne täytyi lähteä välittömästi. Olisin haastatellut useampia ihmisiä juttukeikkojeni aikana, mikäli olisin saanut perehtyä aiheeseen hieman etukäteen.

Koska suurin osa namibialaisista puhuu englantia ainakin jollakin tasolla, minun ei tarvinnut käyttää tulkkia yhdelläkään juttukeikallani. Tilanne, jossa voi haastatella ilman tulkin apua, on yleensä aina parempi kuin tulkin käyttäminen. Kokemukseni tulkkien käyttämisestä aiemmilta juttukeikoiltani ovat olleet vaihtelevia. Yleensä kehitysmaissa tulkkiajajana toimii projektin työntekijä tai sivullinen ihminen. He saattavat kääntää puhetta erilaisin periaattein kuin mitä toimittaja toivoisi. Yleensä tulkkauksessa häviää paljon tietoa. Voi olla, että haastateltava puhuu pitkään, minkä jälkeen tulkki kääntää vastauksen muutamalla sanalla. Myös haastateltavan käyttämät ilmaisut ja sanat häviävät tulkkauksen myötä.

Haastattelujen tekemisessä kieliongelmat tulivat kuitenkin näkyville. Yleensä kyse oli siitä, että haastateltavan englannin kielitaito oli omaani heikompi. Tämä vaikutti haastatteluun siten, että kysymykseni muuttuivat hyvin yksinkertaisiksi. Esimerkiksi leipomojuttua tehdessäni (liite 10) haastattelin hankkeen työntekijää, joka puhui hieman englantia. Normaalisti olisin kysellyt laajempia kysymyksiä esimerkiksi siitä, mitä työ

hänelle merkitsee, millainen on naisen asema yhteisössä ja miten työssäkäynti vaikuttaa hänen mahdollisuuksiinsa toimia yhteisössä. Kieliongelmiensa takia kysyin häneltä hyvin konkreettisia asioita, kuten kuinka hänen työpäivänsä eteni ja mitä aineita ja välineitä leivän tekemiseen tarvitaan. Todennäköisesti haastatteluun vaikuttivat kieliongelmiensä lisäksi myös kulttuuriset seikat. Vaikka olisinkin kyennyt kysymään alkuperäisiä kysymyksiäni, haastateltava ei välttämättä olisi ymmärtänyt niitä samalla tavalla kuin minä tai ei olisi halunnut tai voinut pohtia niitä. Kulttuurisia hankaluuksia minun oli kuitenkin vaikea arvioida, sillä ne eivät olleet yhtä näkyviä kuin kieliongelmat.

Usein vieraassa kulttuurissa ihmisten nimien hahmottaminen on hankalaa:

”Haastateltavien nimet tuottavat erityisesti hankaluuksia. Usein luovutan suosiolla nimien tavaamisen ja lykkään kynän ja lehtiön haastateltavalle. Jos mukanaani on ollut kyseisessä tilanteessa New Eran toimittaja, jokainen on pyytänyt anteeksi tapaani puolestani ja selittänyt pahoitellen, että olen Suomesta ja harjoittelija.” (Työpäiväkirja 18.6.2008)

Anteeksipyytely tuntui erikoiselta ja loukkaavalta, sillä oli sekä lehden, minun että haastateltavan etu, että haastateltavan nimi tuli kirjattua ylös oikein. Mielestäni siinä, että halusin saada asian oikein, ei ollut mitään anteeksipyydeltävää.

5.4.2 Muistiinpanoja kahdella kielellä

Antero Okkonen (1986, 158–159) toteaa, että toimittajan tehtävä haastattelutilanteissa on lähes mahdoton. Toimittajan pitää samanaikaisesti kuunnella haastateltavan puhetta, seurata tämän toimintoja ja ympäristön tapahtumia, kirjata muistiin haastateltavan sanomiset, ilmeet, eleet ja tilanteen muutokset sekä miettiä seuraavia kysymyksiä ja tehdä ne. Okkonen toteaa, että harva toimittaja pystyy tekemään tätä kaikkea täysitehoisesti samassa tilanteessa. Muistiinpanoja voi tehdä joko käsin kirjoittamalla tai nauhurille tallentamalla. Vaikka toimittaja käyttäisikin nauhuria, muistiinpanoja suositellaan tekemään myös lehtiöön. Tämä auttaa oikean kohdan löytämisessä nauhalta

ja pelastaa juttukeikan, mikäli nauhuri ei ole toiminut. Okkonen toteaa, että lyhentämätön kirjoitus on muistiinpanotekniikkana mahdoton hitautensa puolesta. Toimittajat yleensä lyhentelevätkin muistiinpanoja erilaisilla tekniikoilla. Toimittaja muun muassa tiputtaa vokaaleita pois, katkaisee sanoja, jättää taivutukset pois, merkitsee muistiin vain ydinsanat, käyttää lyhenteitä ja kirjoittaa yhdyssanoista vain alkukirjaimet. (emt. 160, 164.) Joissakin toimituksissa Suomessa puhelinhaastatteluja tehdessään toimittaja voi tallentaa puhelun suoraan tietokoneelleen ja tehdä myös kirjalliset muistiinpanot koneellaan.

En käytä haastattelukeikoilla yleensä nauhuria vaan kirjaan muistiinpanot lehtiöön. Muistiinpanoni ovat yhdistelmä edellä mainittuja lyhennystekniikoita. Namibiassa muistiinpanojen tekeminen oli Suomea hankalampaa. Koinkin ehkä suurimmat kielivaikeuteni juuri muistiinpanojen tekemisessä:

”Koska ajattelen suomeksi ja haluan ymmärtää suomeksi, mistä missäkin juttukeikassa on kyse, käännän usein haastateltavien sanomiset suomeksi. Se ei ole kuitenkaan erityisen nopeaa ja tehokasta. Kun ensin käännän asian englannista suomeksi muistiinpanoihin ja sen jälkeen suomesta englanniksi juttuun, moni tärkeä asia tippuu matkanvarrelta pois. Myös haastateltavien käyttämät ilmaisut ja sanat häviävät. Siksi kirjoitankin muistiinpanoihin sekaisin suomea ja englantia.” (Työpäiväkirja 18.6.2008)

Kun kirjoitin muistiinpanoihin sekaisin suomea ja englantia, on sanomattakin selvää, että muistiinpanojen luettavuus kärsi ja niiden laatu oli heikompi kuin muistiinpanoni Suomessa. Olisin halunnut kirjoittaa kaikki muistiinpanot englanniksi, mutta ongelmaksi muodostui hitauteni. Kirjoitan englantia niin hitaasti, että haastateltavan sanomisista olisi mennyt suurin osa ohi, jos olisin kirjoittanut pelkkää englantia. Minua hidasti erityisesti se, että jäin usein miettimään englanninkielisten sanojen kirjoitusasua. Tunsin ja ymmärsin usein haastateltavan käyttämän sanan, mutta en tiennyt, kuinka se kirjoitetaan. Kun jäin miettimään yhtä sanaa, haastateltavan seuraavat sanomiset menivät ohi. Niinpä ainoa vaihtoehto oli kirjoittaa vaikeat sanat suomeksi. Yritin kuitenkin kirjoittaa mahdollisimman paljon muistiinpanoja englanniksi, jotta voisoin toistaa haastateltavan puheen tekstissänini mahdollisimman tarkasti.

Kysyin erästä haastatteluani varten, olisiko toimituksessa nauhuria, jota voisin lainata. Selvisi, että toimituksessa ei ollut yhteisiä nauhureita. Yhdellä toimittajalla oli oma nauhuri, jonka hän oli ostanut eikä suostunut lainaamaan sitä. Toimitussihteerin lukitusta kaapistaan löytyi nauhuri, joka oli alkuperäisessä pakkauksessaan käyttämättömänä. Toimitussihteerini vaati minua lupaamaan, että en lainaisi nauhuria kenellekään, palauttaisın sen välittömästi enkä levittäisi toimituksessa tietoa siitä, että olen saanut nauhurin lainaan. Nauhuri osoittautui niin hankalaksi ja heikkolaatuiseksi, että en käyttänyt sitä kuin kerran. Käytännössä nauhurille haastattelun tallentaminen oli siis toimituksessa mahdotonta.

5.4.3 Uutisen rutiininomainen rakenne

Journalistinen juttu on rutiininomainen tuote. Vakiintuneet muoto- ja rakennesäännöt helpottavat toimittajan työtä. Niiden avulla toimittaja hahmottaa, mikä jutussa on tärkeintä ja miten tapahtumat jutussa etenevät. Yleisin tapa hahmottaa uutisen rakenne on kärjellään seisova pyramidi. Siinä tärkein asia mainitaan ensin ja jutun loppua kohti aihetta syvennetään ja havainnollistetaan (Mörä 1996, 111–112). Ajatus uutisen rakenteesta on hyvin universaali ja sen hahmottaminen auttoi minua rakentamaan jutut myös New Erassa.

Uutistekstin ja -kielen pitää olla lyhyttä. Suomalaisen uutistekstin ihanteellisessa lauseessa on seitsemän sanaa ja virkkeessä 13 (Suhola & Turunen & Varis 2005, 134). Vaikka englanninkielisissä lauseissa sanoja esiintyy hieman suomea enemmän, myös englanninkielisen lehtitekstin pitää olla lyhyttä, selkeää, sujuvaa, helppoa, havainnollista ja tehokasta (Suhola & Turunen & Varis 2005, 139–140). New Erassa juttuja ei kirjoitettu ennalta määrättyyn mittaan vaan minua kehoitettiin kirjoittamaan niin paljon kuin halusin. Jutuistani tuli keskimäärin 2000 merkkiä pitkiä (ks. luku 4.1), mitä voi pitää lyhyen uutistekstin mittana. Huovila (2005, 145) mainitsee lehtitekstissä käytettävän kielen ihanteeksi peruskoulun seitsemäsluokkalaisten kielitason. Minulla ei ollut mahdollisuuksia arvioida, millainen on namibialaisen seitsemäsluokkalaisten

kielitaso. Uskon kuitenkin, että koska puhuin ja kirjoitin englantia vieraana kielenäni, se karsi sivistyssanoja ja vaikeita ilmaisuja tekstistäni. Suurin osa namibialaisista on oppinut englannin koulussa (ks. luku 3.2), joten en usko, että suomalaiskoulussa oppimani kielitaito hävisi vertailussa keskimääräiselle namibialaisen kielitaidolle. Englanniksi kirjoittaminen sujui loppujen lopuksi yllättävän hyvin. Enemmän kielivaikeuksia koin haastatteluja tehdessäni (ks. luku 5.4.1). Kirjoittamista helpotti, että pystyin tarkistamaan asioita ja sanoja internetistä ja sanakirjoista. Annoin myös minua ohjaavan toimittajan oikolukea tekstit ennen niiden siirtämistä eteenpäin.

Tuomo Mörän (1996, 112) mukaan suomalaistoimittajat harjoittavat paljon sitaattijournalismia. Sitaattijournalismin avulla mediat haluavat välittää vaikutelmaa puolueettomuudestaan ja luotettavuudestaan. Jatkuva kiire ja epävarmuus aiheuttavat, että toimittaja ei voi tarkistaa jutussaan esiintyviä seikkoja. Toimittaja antaakin haastateltavansa todeta jutussa esiintyvät faktat. Näin toimittaja siirtää tietojen täsmällisyyden haastateltavan vastuulle. Sitaattijournalismilla toimittaja suojelee sekä itseään että työnantajaansa. Sen sijaan, että toimittaja tekisi jutussa johtopäätöksiä, hän etsii lähteen, joka tekee ne hänen puolestaan. Suomalainen sitaattijournalismi tavoittelee puolueettomuuden vaikutelmaa siten, että juttuun etsitään eri näkökulmia edustavat lähteet. Juttu antaa ymmärtää, että ”totuus” sijaitsee näiden näkökulmien keskivaiheilla, vaikka usein asia ei ole näin yksinkertainen. (emt. 112.)

Koin työskentelyn hallituksen lehdessä hankalaksi kirjoittaessani juttuja. Tuntui, että lehdessä haluttiin siteerata ministereitä hyvin paljon huolimatta siitä, puhuivatko he asiaa vai eivät. Koin, että suomalainen journalismin ”puolueettomuuden” idea ei toteutunut, koska ministerien ja hallituksen puheelle ei etsitty vastapainoa, lähdeä, joka olisi esittänyt kritiikkiä ja arvioita hallituksen toiminnasta. Yritin vähentää ministereiden puheen painoarvoa sijoittamalla heidän osuutensa jutun loppuun, siteeraamalla heitä mahdollisimman vähän ja käyttämällä sanoja kuten *claimed* (väittää) ja *according to him/her* (hänen mukaansa). Toimin kerran myös täysin päinvastaisesti. Kun kirjoitin Zimbabwen tilanteesta kertovaa juttua (liite 1), arvelin jo kirjoittaessani, että juttu ei saattaisi päästä lehteen. Siksi kirjoitin jutun loppuun maininnan siitä, kuinka järjestöt kiittivät presidentin työskentelyä kiinalaista aselaivaa koskevassa asiassa:

”The organizations thanked president Hifikepunye Pohamba for not letting the Chinese ship An Yue Jiang to enter Namibian territory.” (liite 1)

Vältin juttua kirjoittaessani myös tietoisesti hallituksen tai presidentin liittämistä järjestöjen vaatimukseen. Suomessa en olisi toiminut näin, mutta Namibiassa työskennellessäni olin hyvin tietoinen lehden omistajasta ja omistajuuteen liittyvistä vaatimuksista. Tähän liittyi myös Namibian hallituksen haluttomuus kritisoida Zimbabwen poliittista tilannetta (ks. luku 5.6.3). Zimbabwea koskevan jutun kohdalla kiitoksista ei ollut hyötyä, sillä juttua ei koskaan julkaistu.

Suomalaislehdet ovat alkaneet suosia yhä enemmän juttujen paloittelua osiin. Sanomalehtien ulkoasun kehittymisen myötä pitkiä lehtijuttuja pyritään yhä useammin välttämään ja jutun tietoja sijoittelemaan erilaisiin taittopaloihin. Yksi yleisemmin käytetyistä taittopaloista on tietolaatikko (Suhola & Turunen & Varis käyttävät sanaa faktaruutu). Tietolaatikossa aiheen ydinkohdat esitetään hyvin lyhyesti. Laatikon etuja ovat muun muassa, että se toimii taittopalana, vie vähän tilaa, sen luettavuus on suuri ja se antaa lukijalle valinnanvapautta. (Suhola & Turunen & Varis 2005, 107.)

New Erassa käytettiin hyvin vähän tekstin paloittelua erilaisiin tausta- ja tietolaatikoihin. Kirjoitin New Erassa kaksi tietokulmaa. Kun ensimmäisen kerran kysyin, käytetäänkö lehdessä tietokulmia, kesti hyvin pitkään ennen kuin kukaan ymmärsi, mistä puhuin. Vastaus oli, että laatikkoja käytetään, vaikka niiden tekemiseen ei erityisemmin kannustettu eivätkä ne olleet yleisiä. Ensimmäinen tietolaatikkoni taitettiin jutun tekstin sekaan ikään kuin juttu jatkuisi tietokulmassa normaalisti (liite 4). Pidin ratkaisua erikoisena, sillä juttua lukiessa sen tyyli muuttuu kesken kaiken täysin erilaiseksi. Tietokulmaan asiat kirjoitetaan lyhyesti, jopa iskulausemaisesti. Kirjoitin tietokulmaan loppuun käyttämäni lähteet. Taittoratkaisun takia lukija voi helposti ymmärtää, että lähteet koskevat koko juttua, eivät vain tietolaatikkoo. Toinen tietolaatikkoni julkaistiin suomalaistapaan erikseen taitettuna (liite 7) värillisellä rasteripohjalla. Esimerkki osoitti, että New Era käyttää kyllä tietolaatikoita mutta harvakseltaan. Ehkä toimitus ja toimittajat eivät näe tietolaatikkoo samanlaisena

lukijanpalvelijana kuin millaisena se on Suomessa totuttu näkemään. Päätoimittaja penäsi toimituksen palavereissa jatkuvasti lyhyempiä tekstejä juttuihin, mutta ei siksi, että ne jättäisivät tilaa tietokulmille vaan siksi, että lehden kuvat olisivat nykyistä isompia. New Erassa pienennettiin mieluummin kuvia kuin lyhennettiin juttuja (ks. luku 5.4.5).

5.4.4 Neljä otsikkotyyppiä

Otsikko on jutun tärkein elementti. Se toimii jutun mainoksena. Otsikon perusteella sanomalehden lukija päättää, lukeeko hän jutun vai ei. Tärkeintä otsikossa on verbi, jolle annetaan paljon vaatimuksia: verbin pitää olla aktiivimuodossa, myönteinen, ei kuitenkaan olla-verbi, sen pitää olla vauhdikas, naseva ja tiivistää jutun ydinsanoma. Otsikon pitää olla lyhyt, mieluiten kolme–neljä sanaa pitkä. Otsikon pitää olla hyvää suomea eikä siinä saisi käyttää vierasperäisiä sanoja tai slangia. Suomalaisia otsikoita syytetään usein passiivitaudesta: otsikkojen verbit ovat usein passiivimuotoisia. Kun verbi on passiivissa eikä tekijää mainita, jutun vastuunkantaja jää piiloon. (Huovila 2005, 135–136 ja Suhola & Turunen & Varis 2005, 130–131.)

Suomalaistoimituksissa olen tottunut siihen, että otsikoitani muokataan paljon. New Eran toimitus toimi hyvin samankaltaisesti kuin suomalaistoimitukset: iltavuorossa olevat toimitussihteerit ja taittajat muokkasivat jatkuvasti otsikoita, jotta ne sopisivat käytössä olevaan tilaan ja jotta niistä tulisi nasevampia kuin alkuperäisistä. Tarkastelen esimerkkien avulla neljää otsikkotyyppiä. Tarkastelen otsikoitani, jotka julkaistiin lehdessä muokkaamattomina, esimerkkiä hyvin muokatusta otsikosta, esimerkkiä epäselvästä tai harhaanjohtavasta otsikosta ja esimerkkiä vaikeasti ymmärrettävästä otsikosta. Yhdeksästä julkaistusta jutusta kaksi sisälsi ehdottamani otsikot. Ehdottamani otsikot olivat:

Soup Kitchens Seek for Donors (liite 11)

Namibian School Connects with Finland (liite 7)

Otsikot olivat hyvin perinteisiä: niissä oli tekijä, aktiivimuotoinen verbi ja ne olivat neljä–viisi sanaa pitkiä. Otsikot kertoivat, mistä jutussa on kyse, mutta mitenkään lennokkaana tai nasevina niitä ei voi pitää. Ainoa ero minun ehdottamieni ja lehteen painettujen otsikoiden välillä oli, että New Erassa kaikki muut sanat paitsi prepositiot ja artikkelit kirjoitettiin isolla alkukirjaimella.

Jotkut otsikoistani muokattiin sanatasolla, jolloin otsikon alkuperäinen ajatus säilyi, mutta sen sanoja muokattiin tai vaihdettiin. Otsikoista ensimmäinen on ehdottamani, jälkimmäinen lehteen painettu:

Funds raised for a sick girl
Thousands Raised for Noma Victim (liite 4)

Molemmat otsikot ovat passiivimuotoisia. Toimituksen valitsema ilmaisu *Thousands Raised* on tehokkaampi ja täsmällisempi ilmaisu kuin ehdottamani *Funds raised*. Toimituksen otsikossa esiintyy myös uhri-sana (engl. Victim), joka on myös ilmaisultaan tehokas ja herättää tunteita enemmän kuin valitsemani tyttö-sana (girl).

Kolmannessa otsikkotyypissä otsikoitani käsiteltiin siten, että käsittelyn jälkeen otsikosta tuli mielestäni harhaanjohtava. Seuraavat otsikot olivat jutussa, joka käsitteli Namibian kansallisen lainsäädännön kehittämiseen keskittyvää konferenssia. Ensimmäinen ehdotus on omani, toinen toimituksen lehteen painama.

Developing national identity in the rule of law
Namibia Creates Own Identity (liite 3)

Toimituksen otsikko on aktiivimuotoinen ja sitä kautta omaani parempi. Toimituksen otsikosta ei kuitenkaan voi päätellä, mitä asiaa juttu koskee. Koska New Era ei käyttänyt kakkosotsikoita tai ingressejä, pääotsikon tehtävä oli kertoa, mistä jutussa on kyse. Toimituksen muokkaama otsikko voisi olla mahdollinen, mikäli sitä selittämässä

olisi toinen otsikko. Yksinään se ei kuitenkaan kerro, mistä identiteetin kehittämisestä on kyse. Näin ollen otsikko ei täytä tehtäväänsä: se ei tiivistä jutun ydinsanomaa, ohjaa lukijaansa aiheen pariin tai houkuttele lukemaan juttua pidemmälle.

Viimeiseksi esimerkiksi olen valinnut otsikon, joka toimii mielestäni huonosti. Otsikot käsittelevät kuningattaren syntymäpäiväjuhlista kertovaa juttua. Ensimmäinen ehdotus on omani.

Namibia celebrates on Queen Elisabeth's

Windhoek Fête Champêtre for Queen's Birthday (liite 8)

Ehdottamani otsikko kertoo ytimekkäästi, mistä jutussa on kyse, mutta se ei ole naseva tai vauhdikas. Sen sijaan toimitus on päättänyt käyttää lehteen painetussa otsikossa ranskalaista puutarhajuhlia kuvaavaa sivistyssanaa *fête champêtre*⁸. En tuntenut termiä etukäteen, joten en olisi hyväksynyt sen painamista tekstini yläpuolelle, mikäli olisin ollut mukana otsikon muokkaamisessa. Lisäksi Suomessa painotetaan, että otsikossa on vältettävä vierasperäisten ja vaikeasti ymmärrettävien sanojen käyttöä. Luulen, että useimmat namibialaisista eivät tiedä, mitä *fête champêtre* tarkoittaa. Ranskaa namibialaisista ei opiskele kovin moni ja monella on vaikeuksia pelkästään englannin opettelemisessa (ks. luku 3.2). Juttuun oli taitettu kuva laseja kohottavasta miehestä ja naisesta. Kuva yhdistettynä sanoihin *for Queen's Birthday* ohjaa lukija mielikuvaa juhlinnan suuntaan, mutta pelkästään otsikkoa tarkastelemalla jutun aihe jää salaisuudeksi.

5.4.5 Kolminkertaisesti käsitellyjä juttuja

Suomessa jutun tarkastaminen ja hyväksyttäminen jakautuu kahteen osaan.

Ensimmäisessä vaiheessa tarkistetaan jutun sisältö, kieliäsu ja faktat ja toisessa jutun ja

⁸ *Fête Champêtre* viittaa 1700-luvun Ranskan hovin viettämiin ylellisiin puutarhajuhliin. Termiä voidaan käyttää kuvaamaan puutarha- tai ulkoilmajuhlia. Termiä ei löydy esimerkiksi Gummeruksen Kultasesta sivistyssanakirjasta vuodelta 2005.

toimituspolitiikan vastaavuus. Jutun sisällön ja kieliasun tarkastaminen ja käsitteleminen ovat teknistä työtä, toimituspolitiikan tarkistaminen puolestaan periaatteellista. (Miettinen 1984, 223.) Toimituspolitiikan tarkistaminen ei ole jutun kirjoittajan vastuulla vaan asian tarkistaa joku muu, esimerkiksi uutispäällikkö, toimitussihteeri, toimituspäällikkö tai päätoimittaja (emt. 227).

New Erassa juttuni kulkivat pääsääntöisesti ainakin kolmen käsittelijän kautta. Ensiksi juttuni luki minua ohjaava toimittaja, sitten joko toimitussihteeri tai uutispäällikkö. Heiltä kaikki jutut menivät päätoimittajalle. Vielä taittovaiheessa juttuja muokattiin, tosin suurimmaksi osaksi otsikkotasolla (ks. luku 5.4.4). Uutispäällikkö ja toimitussihteeri vastasivat pääosin juttujen käsittelystä ja siitä, että jutut olivat lehden toimituspolitiikan mukaisia. Päätoimittaja varmisti toimituspolitiikan vielä uudelleen. Kulttuuri- ja kouluosastolle julkaistut juttuni käsitteli osastojen tuottaja. Pääosin juttujani muokattiin lause- ja sanatasolla siten, että alkuperäisen lauseen ajatus pysyi hyvin samanlaisena. Eniten teksteistä korjattiin prepositioita, artikkeleita (a tai the), pilkkuja ja sanojen oikeinkirjoitusta. Myös lauseita lyhennettiin ja yksinkertaistettiin sekä verbimuotoja muokattiin. Huomionarvoista oli, että juttujeni käsittely väheni loppua kohti. Kun ensimmäisten juttujeni jokaiseen kappaleeseen oli tehty korjauksia, esimerkiksi 18.6. kirjoittamaani soppakeittiöistä kertovaan juttuun (liite 11) tehtiin kaiken kaikkiaan vain kaksi korjausta. Ajan myötä englanniksi kirjoittaminen helpottui ja opin yhä enemmän kirjoittamaan New Eran toivomalla tavalla, mikä todennäköisesti vähensi juttujeni käsittelytarvetta.

Juttujeni rakennetta ei kertaakaan muutettu eikä niiden aloituksia käsitelty. Juttujani ei myöskään lyhennetty yhtä lukuun ottamatta. Pääministerin puheesta kertovan jutun (liite 9) viimeinen lause oli jätetty pois. New Erassa juttuja ei yleensä lyhennetty vaan ennemmin tilaa nipistettiin kuvista tai jutut siirrettiin seuraavalle päivälle. Luulen, että juttujeni rakennetta ei tarvinnut muokata siksi, että uutisen rakenne on hyvin samanlainen niin Namibiassa kuin Suomessakin. Haastattelujen sitaatteja ei yleensä muutettu vaan sitaattimerkkien sisällä oleva teksti pysyi alkuperäisessä muodossaan. Kuitenkin sekä apartheid-valokuvanäyttelystä kertovan jutun (liite 6) että leipomojutun (liite 10) sitaatteja oli muokattu. Sitaattien sisältö pysyi jotakuinkin samanlaisena, mutta

lauseiden muoto ja sanat muuttuivat. Koska sitaatteja oli muokattu, ne tallentuivat tekstiin erilaisina kuin mitä haastateltava ne minulle sanoi. Leipomojutussa ensimmäinen sitaatti on alkuperäinen, toinen käsitelty ja lehteen päätynyt:

”Because we learnt to bake the bread with electricity I think I could even work in a real bakery”

”With electricity, I think I could even work in a real bakery.” (liite 10)

On erilaisia näkemyksiä, kuinka tarkkaan haastateltavan puhe sitaattimerkkien sisälle on tallennettava. Olen tottunut käytäntöön, jossa puhekieliset ilmaisut, sanojen hakeminen ja slang- ja murre sanat siistitään ja sitaatit muutetaan yleensä kirjakielelle, mutta sanavalinnat ja lauseet pysyvät mahdollisimman tarkasti alkuperäisessä muodossaan. Olen myös oppinut tavan, jossa mikäli puhuja säilyy samana, jokaisen sitaatin jälkeen ei tarvitse merkitä, kuka puhuja on. New Erassa jokainen suora sitaatti oli tekstissäni kuitenkin korjattu siten, että sitaatin loppuun oli lisätty puhuja: *he said*.

Käsittelyn myötä tekstistäni korjaantui yksi nimivirhe. Kirkon korruptionvastaisesta työstä kertovassa jutussa (liite 5) käytin varaministeristä nimeä Ninyando, kun hänen oikea nimensä oli Dinyando. Kuitenkin myös käsittelijät tekivät juttuihini virheitä käsitellessään juttujani. Käsittelijöiden virheitä ilmeni kahdessa jutussa. Ensimmäinen lauseista on omani ja oikein, toinen käsitelty:

The Soup Kitchens have eight volunteer workers.

The Soup Kitchens have eight volunteer workers each. (liite 11)

Soppakeittiöillä oli yhteensä kahdeksan vapaaehtoistyöntekijää. Toimituksen versiossa vapaaehtoisten määrä muuttui moninkertaiseksi, sillä each-sanan takia jokainen keittiö sai kahdeksan vapaaehtoista. Leipomosta kertovassa jutussa (liite 10) leivät olivat käsittelyn jälkeen muuttuneet sämpylöiksi. Ensimmäinen lauseista on alkuperäinen:

Inside the house a row after row of warm breads wait for someone to pick them up.

Inside a roll after roll of warm bread wait for someone to pick up. (liite 10)

Halusin kuvata, kuinka lämmin leipäriivi toisensa jälkeen odottaa ostajaansa. Käsittelyn jälkeen rivi (row) muuttui sämpyläksi (roll). Myös omassa otsikossani puhuttiin leivistä, mutta käsittelyn jälkeen ne muuttuivat sämpylöiksi.

Aina käsittely ei tuonut tekstiini alkuperäistä ehdotustani helpompia lauseita.

Ensimmäinen lause on kirjoittamani, toinen lehdessä julkaistu:

The exhibition was an opening for the coming apartheid museum, which is supposed to open in Walvis Bay the coming years.

The exhibition was opened in much anticipation of the coming of an apartheid museum to be opened in Walvis Bay some time in the future. (liite 6)

Noma-taudista kärsivästä työstä kertovassa jutussa (liite 4) käsittelijä oli halunnut kuvata tytön ulkonäköä. Ensimmäinen lause on käsittelemätön, toinen käsitelty.

She wants to go to school with the other children that walk past her window every morning.

The girl whose face is grossly deformed wants to go to school with other school-going children that walk past her window every morning. (liite 4)

En olisi ikinä hyväksynyt tekstiini sanoja ”irvokkaasti epämuodostunut” (grossly deformed), sillä mielestäni kuvaus ei kunnioita kohteena olevaa tyttöä ja on eettisesti väärin. Koska kyseessä oli alaikäinen lapsi, tekstissä olisi pitänyt käyttää erityistä harkintaa kuvauksen suhteen.

5.5 Kaksi tapaa valokuvata

Kuvan on tarkoitus elävöittää ja havainnollistaa juttua ja houkutella lukija jutun pariin. Uutiskuvituksen tehtävä on kertoa uutisesta sellaista, mitä ei voi sanoin kuvata. Kuvan pitäisi pystyä vastaamaan kysymykseen, millaista jutun kuvaamassa paikassa oli. (Miettinen 1984, 183 ja 1981, 66.) Uutiskuvan täytyy olla autenttinen, sen täytyy kuvata oikeaa uutistilannetta. Kuvan pitää olla myös ajankohtainen ja uusi. (Salo 2000, 19.)

New Eran päätoimittaja Rajah Munamawa myönsi, että yksi lehden heikoimmista osioista ovat kuvat.

”Photos - - it is a problem area. We have one of the best photographers, Fifi is a good photographer but the way we use pictures it is like we don't use them effectively. - - Our journalists need also now and then guidance of how to take pictures.” (Mumamawa 23.6.2008)

”Valokuvat - - ovat ongelma-alue. Meillä on yksi parhaista valokuvaajista, Fifi on hyvä valokuvaaja, mutta käytämme kuvia aivan kuin emme käyttäisi niitä tehokkaasti. - - Toimittajamme tarvitsevat myös silloin tällöin ohjausta, kuinka ottaa valokuvia.” (Mumamawa 23.6.2008)

New Eran kuvien heikkoon laatuun oli useita syitä. Painoteknisistä syistä kuvien ja lehden painojälki oli heikko. Jokaisen toimittajan oletettiin kuvaavan itse, sillä toimituksessa oli vain yksi valokuvaaja. Kuitenkaan kaikille toimittajille ei annettu kameraa käyttöön. Käytössä olevat kamerat olivat huonokuntoisia. Niiden tarkennukset eivät aina toimineet, putket olivat lyhyitä ja kameroiden akut heikkoja. Sain joillekin juttukeikoille kuvaajan mukaani, mutta myös minun oletettiin kuvaavan itse:

”Ennen kun saavun haastattelupaikalle, kuvaaja oli lykännyt minulle kameran käteen ja kysynyt, osaanko kuvata. Vastaan, että osaan. En saa harjoitella kuvien ottamista etukäteen ja lähtiessäni kuvaaja sanoo, ettei kameran tarkennus muuten oikein toimi. Yritän ottaa haastateltavasta kuvaa, mutta en saa kameraa tarkentumaan edes manuaalisella tarkennuksella.” (Työpäiväkirja 6.6.2008)

Yritin kuvata muutaman kerran toimituksen kameralla. Kamera oli kuitenkin teknisesti niin huono, etten saanut sillä käyttökelpoisia kuvia. Lopulta päädyin käyttämään omaa kameraani juttukeikoilla, vaikka mielestäni toimituksen olisi pitänyt tarjota minulle tarvittavat työvälineet.

Taulukko 5: Kuvien ottajat

Omat kuvat	Toimituksen ottamat kuvat	Yhteensä
7	4	11

Taulukossa 5 olen lajitellut kuvien määrän ja niiden ottajat. Kuvia julkaistiin juttujeni yhteydessä 11 kappaletta. Yhdeksästä julkaistusta jutusta kaksi julkaistiin ilman kuvaa. Enemmistö kuvista, seitsemän kappaletta, oli minun ottamiani. Toimituksen ottamat kuvat tarkoittavat kuvia, jotka joko juttukeikalla mukanaani ollut toimittaja tai valokuvaaja otti. Näitä kuvia oli vähemmän, neljä kappaletta. Ottamieni kuvien määrää lisäsi se, että kuvaamiltani juttukeikoilta julkaistiin yleensä kaksi–kolme kuvaa, kun taas toimittajan tai kuvaajan kuvaamilta juttukeikoilta yleensä vain yksi kuva.

Taulukko 6: Kuvissa esiintyvät ihmiset

Naisia	Miehiä	Ryhmä	Yhteensä
7	8	2	17

Taulukossa 6 tarkastelin kuvissa esiintyviä ihmisiä. Ryhmä-kategoriaan merkitsin ne kuvat, joissa ihmisiä oli enemmän eikä kukaan noussut selkeästi kuvan toimijaksi. Ryhmäkuvia jutuissani esiintyi kaksi. Jäljelle jääneissä yhdeksässä kuvassa (kuvia oli yhteensä 11, ks. taulukko 5) esiintyi 15 ihmistä, joista seitsemän oli naisia ja kahdeksan miehiä. Hieman yllättäen kuvissani esiintyi miehiä ja naisia lähes yhtä paljon, vaikka juttujeni lähteinä naiset olivat selkeänä vähemmistönä (ks. luku 5.3.2, taulukot 2 ja 3). Naisten näkyvyys kuvissa selittyy osin sillä, että naisia oli tilaisuuksissa läsnä, vaikka

he eivät esiintyneetkään niissä asiantuntijoina tai puheenpitäjinä. Näin ollen he esiintyivät tilaisuudesta otetuissa kuvissa, vaikka eivät päässeet ääneen varsinaisessa jutussa.

Dona Schwartz on tutkinut sitä, kuinka uutiskuvan dramatiikan tuottamista on opetettu tuleville valokuvaajille 1960–90-luvuilla. Hänen mukaansa uutiskuvan perusta on yksinkertainen sommittelu, helppo luettavuus ja voimakas tunnevaikutus. Kuvan pitää olla yksinkertainen, se pitää pystyä ymmärtämään yhdellä silmäyksellä. Yksinkertaisen sommittelun lähtökohta on lukijan katseen ohjaaminen kuvan tärkeimpään osaan. Kuvan terävyydellä ja epäterävyydellä korostetaan tärkeimpiä seikkoja ja kuvan tärkeimmät asiat sommitellaan kultaisen leikkauksen mukaisesti. Kultaisen leikkauksen mukaisesti kuvan tärkeimmät asiat sijoitetaan kuvapintaa jakavien kolmannesjanojen leikkauspisteisiin. Staattista keskeissommittelua eli sommittelua, jossa tärkein asia on kuvan keskellä, vältetään mahdollisimman paljon. (tässä Salo 2000 28–29.)

Taulukko 7: Kuvien sisältö

Staattiset kuvat	Toiminnalliset kuvat	Naamakuvat	Muut	Yhteensä
5	3	1	2	11

Taulukossa 7 olen tarkastellut kuvien sisältöä. Staattiset kuvat tarkoittavat ”pönötyskuvia” eli kuvia, joissa ihmiset seisovat ja poseeraavat kameralle. Kuvattavat on usein asemoitu keskelle kuvaa ja he katsovat suoraan kameraan. Yleensä staattisissa kuvissa esiintyvät ihmiset olivat ministereitä tai muita asiantuntijoita. Toiminnalliset kuvat tarkoittavat kuvia, joissa esiintyy liikettä eli ihmiset toimivat tai tekevät jotain. Kuvat ovat autenttisenoloisia, ihmiset eivät ole erikseen asettuneet kuvattavaksi vaan heitä on kuvattu uutistilanteessa. Kuvia esiintyi jutuissani kolme. On huomattava, että kaikki kolme kuvaa olivat samalta juttukeikalta, Martti Ahtisaaren koulusta kertovan jutun kuvituksena (liite 7). Naamakuva tarkoittaa yhden tai puolikkaan palstan kuvaa, jossa esiintyy kyseessä olevan ihmisen naama. Muut-kategorian kaksi kuvaa puolestaan

esittävät ympäristöä tai esineistöä: toinen kuvista käsitteli taidenäyttelyssä esillä ollutta valokuvaa (liite 6) ja toinen leipäriivistöä (liite 10).

Suomessa ”pönötyskuvia” eli staattisen sommittelun kuvia vältetään viimeiseen asti. Esimerkiksi henkilökuvia ottaessaan kuvaaja usein vie kuvattavan toimistomaisemaa mielenkiintoisempaan ympäristöön ja pyytää häntä tekemään jotain, jotta kuvaan tulisi dynaamisuutta ja liikettä. New Erassa sen sijaan staattisia kuvia suorastaan kehoitettiin ottamaan. Niitä ei pidetty tylsinä tai epämieluisina. Luulen, että sekä kuvaajat että kuvattavat pitivät virallista poseeraamista arvokkuutta henkivänä tapana kuvata asiantuntijoita. Käsittelen seuraavaksi esimerkin avulla tapaani kuvata eri tavoin Suomeen ja Namibiaan.

Sain Suomen Namibian-suurlähetystöstä kutsun Kimmo Kiljusen valokuvanäyttelyn avajaisiin. Tein avajaisista jutun sekä Suomeen Uutispäivä Demariin että New Eraan. New Erassa juttu julkaistiin 13.6.2008, Uutispäivä Demarissa 31.7.2008. Alkuperäinen suunnitelmani oli tehdä juttu pelkästään Suomeen, mutta päätin tarjota sitä myös New Eraan:

”Tarjoan kulttuurisivuille juttua illalla avautuvasta apartheid-valokuvanäyttelystä. Sivustosta vastaava vanha toimittaja ohjeistaa minua, että minun pitää ottaa paljon kuvia, joissa useat suomalaiset seisovat kuvien edessä. ”I want to see a lot of Finns.” Hän haluaa tärkeitä ihmisiä pönöttämään kuvien eteen.” (Työpäiväkirja 11.6.2008)

Sain toimituksesta siis nimenomaiset ohjeet kuvata staattisia kuvia, joissa esiintyy paljon ”tärkeitä ihmisiä”. Tiesin, että vastaavat kuvat eivät tulisi kuuloonkaan Suomessa, joten jouduin juttukeikalla soveltamaan kahta tapaa valokuvata:

”Otan muutaman pönötyskuvan kulttuuritoimittajan mieliksi. Suomeen yritän ottaa kuvia, joissa olisi liikettä tai erilainen kuvakulma. Huomaan omaksuneeni kaksi eri työskentelytapaa: suomalaisen ja namibialaisen. Suomeen otan kymmeniä erilaisia kuvia, joita varten kiipeilen tuoleille ja

pöydille ja etsin kuvakulmia. New Eraa varten otan muutaman edestäpäin otetun valokuvan pönöttävistä ihmisistä; niistä tärkeimmistä.”
(Työpäiväkirja 11.6.2008)

Tarjosin molempiin lehtiin suurin piirtein samanlaisia kuvia, joista toimitukset päättivät, mitä julkaisevat. New Eran jutun pääkuvaksi päätyi staattinen kuva (liite 12). Uutispäivä Demari julkaisi kuvan Kimmo Kiljusesta (liite 13). Sekä Suomessa että Namibiassa julkaistiin lisäksi toinen kuva, joka esitti näyttelyn taulua. Kahteen eri maassa julkaistuun kuvaan kiteytyy maiden eri tapa suosia kuvia. New Erassa julkaistussa kuvassa esiintyvät Namibian parlamentin puheenjohtaja Theo-Ben Gurirab, Suomen Namibian-suurlähetystön silloinen asianhoitaja Seija Kinni-Huttunen ja kansanedustaja Kimmo Kiljunen. Suomessa julkaistussa kuvassa esiintyy sen sijaan vain Kimmo Kiljunen. Suomessa julkaistu kuva heijastelee monia Dona Schwartzin havaitsemia uutiskuvan dramatiikan piirteitä. Kuvattava on asemoitu kuvaan kultaisen leikkauksen mukaisesti. Hänen kätensä osoittaa valokuvaa, mikä ohjaa katsojan katsetta henkilöstä seuraavaksi tärkeään asiaan, näyttelyn valokuvaan. Kuva on sommitelmaltaan yksinkertainen ja pelkistetty, sen voi ymmärtää hyvin nopeasti yhdellä silmäyksellä. (Salo 2000 28–29.) Olen oppinut Suomessa tehokkaasti yksinkertaisen länsimaisen uutiskuvan dramatiikan perusasiat. Niitä kuvaava kuva päätyi pääkuvaksi Suomessa, sillä Namibiassa arvostettiin kuvissa esiintyviä henkilöitä dynaamista sommittelua enemmän.

5.6 Journalistinen etiikka vaarassa

Afrikkalaisten ja namibialaisten medioiden yksi suurimmista esteistä eettisyyden ja hyvän journalistisen tavan toteutumiseksi ovat toimittajien huonot palkat (ks. luvut 2.3 ja 3.3). Kun toimittajien palkat ja edut ovat huonot, he joustavat helposti journalistisesta etiikastaan ja toimivat hyvän journalistisen tavan vastaisesti.

Hyvän journalistisen tavan rikkominen voi tarkoittaa useita asioita. Törmäsin toimittajien huonoon käytökseen saadessani kutsun Britannian suurlähetystön kutsuille:

*”Menen ensiksi kuvaajan kanssa Britannian suurlähetystöön juhlimaan kuningattaren 82-vuotispäivää. Mukaan kyytiin lähtee kaksi muutakin toimittajaa, jotka haluavat ulos toimituksesta ja syömään suurlähetystön ruokia. He marssivat lähetystöön sisään ilman kutsukortteja, syövät ja juovat ja seurustelevat - - On erikoista, että toimituksessa, jossa on suhteellisen vähän toimittajia ja ainainen resurssipula, toimittajat kokevat voivansa lähteä kesken päivän kuokkimaan suurlähetystön kutsuille.”
(Työpäiväkirja 17.6.2008)*

Toimittajien huonot palkat ja alhaisten palkkojen seuraukset tulivat vastaan hyvin usein. Kirjasin työpäiväkirjaan keskusteluni erään toisen mediayrityksen toimittajan kanssa namibialaisten toimittajien etiikasta.

*”Toisen (yksityisen) median toimittaja paheksuu minulle sitä, kuinka namibialaiset toimittajat käyttävät asemaansa häikäilemättömästi hyväkseen. He kuulemma saapuvat laumoina tilaisuuksiin, jossa saa ilmaista ruokaa ja juomaa ilman aikomustakaan tehdä aiheesta juttua. Toimittajan mukaan koko toimittajakunnan käytös on toisinaan täysin epäammattimaista. Hän syyttää tilanteesta toimittajien pieniä palkkoja: -
- toimittajat haluavat kompensoida rahan puutetta muilla ilmaishyödykkeillä, joita ammatin puolesta on mahdollista saada.”
(Työpäiväkirja 17.6.2008)*

Esimerkki kuningattaren syntymäpäiväjuhlilla kuokkimisesta on sinällään suhteellisen harmiton, mutta se henkii ristipaineita, joita namibialaistoimittajat kokevat. Kun palkka ja edut ovat huonot, houkutus ottaa vastaan ilmaista ruokaa tai hyödykkeitä kasvaa.

Namibiassa on olemassa toimittajien eettiset ohjeet, Code of Ethics for Namibian Media. Ohje sisältää 13 kohtaa, jotka käsittelevät muun muassa yleisiä toimittamisen periaatteita, lähteiden käyttöä, salakuuntelulaitteiden käyttöä, oikaisuja ja vastineita, yksityisyydensuojaa, uhkailua ja häiriköintiä sekä työstä saatavia korvauksia. Kohta 4 toteaa, että henkilökohtaisen hyödyn saaminen ei saa heikentää median ja toimitustyön vapautta. Lisäksi kohdassa 13 todetaan, ettei toimittajan tulisi vastaanottaa lahjoja tai lahjuksia, jotka vaarantavat ammatillisen vastuullisuuden. (Code of Ethics for Namibian

Media.) MISA (2008, 64) kuitenkin huomauttaa, että Namibian mediat eivät ole tunnustaneet toimittajien eettisiä ohjeita. Toimittajat eivät myöskään ole tietoisia ohjeiden olemassaolosta ja he eivät ole sitoutuneet niiden noudattamiseen. Suomessa toimittajat tuntevat toimittajan ohjeet sangen hyvin. Tutustuin ohjeisiin ensimmäistä kertaa ensimmäisenä opiskeluvuoteni. Suomessa myös toimituksen ulkopuoliset tahot tuntevat toimittajien eettiset ohjeet sangen hyvin.

5.6.1 Jutusta kieltäytyminen

Suomalaisen toimitustyön yksi tärkeimmistä periaatteista on toimituksellisen ja mainonnan erottaminen toisistaan. Journalistin ohjeissa sanotaan: ”Ilmoituksen ja toimituksellisen aineiston raja on pidettävä selvänä. Piilomainonta on torjuttava.” (Suomen Journalistiliitto). Lehden toimituksellisilla palstoilla ei saa julkaista materiaalia, jonka ainoa tarkoitus on myynnin edistäminen. Kieltoa perustellaan eettisillä ja järkiperaisilla syillä. Eettisesti tarkasteltuna ilmoitus ei pyri samanlaiseen tasapuolisuuteen kuin uutinen. Jos tekstimainos näyttää uutiselta, lukija ei välttämättä tunnista sitä mainokseksi. Järkiperaisten syiden mukaan tekstimainontaa pitää välttää, koska niiden julkaiseminen vähentää toimitusten luotettavuutta ja heikentää uutisten luotettavuutta. (Suhola & Turunen & Varis 2005, 61.) Namibian toimittajien eettinen ohjeisto ei mainitse tekstimainontaa tai kiellä sen käyttämistä (Code of Ethics for Namibian Media).

Suomessa Journalistin ohjeet antavat toimittajalle mahdollisuuden kieltäytyä tehtävistä, jotka ”ovat ristiriidassa lain, henkilökohtaisen vakaumuksen tai ammattietiikan kanssa” (Suomen Journalistiliitto). Vaikka ohjeet antavat toimittajalle mahdollisuuden kieltäytyä työtehtävästä, Hemánus (1990, 132) toteaa, että suomalaistoimittajat käyttävät mahdollisuutta hyvin harvoin. Toimittajaurani aikana olen kuullut toimittajan kerran kieltäytyvän jutusta vakaumukseensa vedoten. Namibian toimittajien eettisissä ohjeissa ei ole mainintaa toimittajan mahdollisuudesta kieltäytyä jutun tekemisestä, mikäli se on vastoin hänen vakaumuksiaan (Code of Ethics for Namibian Media).

Ilmoitin New Erassa ollessani kerran, etten halua kirjoittaa minulle annetusta aiheesta juttua. Juttuaihe esiteltiin minulle uudistuksena, jonka tarkoitus oli muuttaa Namibian työttömyysvakuutusta merkittävästi. Otin aiheen työstettäväkseni ja lähdin juttukeikalle:

”Kuvittelen meneväni haastattelemaan vakuutuksesta vastaavaa Mr. A:ta, mutta huomaankin juuttuneeni tilaisuuteen, jossa uutta vakuutusta lobataan pankkien ja järjestöjen ihmisille. Minulle selviää, ettei kyse ole muusta kuin erään vakuutusyhtiön uudesta vakuutuksesta, jolle yritetään saada mainontaa.” (Työpäiväkirja 6.6.2008)

Juttukeikka osoittautui pelkäksi markkinointitilaisuudeksi. Vakuutusyhtiön edustaja halusi minun valokuvaavan häntä ja pankkien ihmisiä. Hän varmisti, että olen saanut kaikkien nimet ja tittelit ylös ja muistan mainita jutussani vakuutusyhtiön yhteistyötahot ja kiitellä niitä. Koin hyvin voimakkaasti, että jutussa ei ollut journalistista sisältöä enkä voisi kirjoittaa siitä:

”Keskustelen vakuutusjutusta toimittaja C:n kanssa ja kysyn, voinko olla kirjoittamatta aiheesta. C:n mielestä voin kirjoittaa jutun ja katsoa, meneekö se läpi lehteen. En ole asiasta samaa mieltä ja käyn keskustelemassa siitä uutispäällikön kanssa. Kerron, että en mielelläni kirjoittaisi juttua, koska se on mainontaa eikä olisi journalistinen tuotos. - Hän on samaa mieltä ja sanoo, että voin jättää jutun kirjoittamatta.” (Työpäiväkirja 6.6.2008)

Vetosin uutispäällikköön sanomalla, että minusta olisi eettisesti väärin kirjoittaa juttu enkä kirjoittaisi siitä Suomessa. Se olisi vastoin periaatteitani. Uutispäällikkö oli asiasta samaa mieltä kanssani, joten pystyin jättämään jutun tekemättä. Tapauksesta jäi minulle olo, että toimituksen toimittajat jättävät eettisyyden valvomisen toimituksen ylemmälle johdolle. He tekevät, mitä käsketään, ja olettavat, että esimiehet pitävät huolta eettisyyden toteutumisesta.

5.6.2 *Nimivirhe ja oikaisu*

Suomen Journalistin ohjeissa sanotaan, että ”olennainen virhe on viipymättä korjattava” (Suomen Journalistiliitto). Yleisimmin virhe korjataan sanomalehdissä tekemällä oikaisu, jossa kerrotaan, minä päivänä ja missä jutussa virhe on ollut sekä korjataan virheellinen tieto. Hyvään journalistiseen tapaan kuuluu, että toimitus korjaa huomaamansa virheen, vaikka kukaan ei olisi sitä toimitukselta vaatinut (Suhola & Turunen & Varis 2005, 119–120). Myös Namibian eettiset ohjeet huomauttavat, että jutussa esiintyvä virhe on välittömästi korjattava siten, että korjaus on selkeästi näkyvillä (Code of Ethics for Namibian Media). Monet toimitustyön oppikirjat painottavat, että jutun tarkistusvaiheessa on tärkeintä tarkistaa ainakin haastateltavan nimi, titteli ja jutussa esiintyvät luvut (mm. Okkonen 1986, 162–163). Suomalaisitoimituksissa nimivirheet ovat yksi yleisimmistä oikaisun aiheista.

Tein nimivirheen Martti Ahtisaaren koulua käsittelevässä jutussani (liite 7). Kirjoitin juttuuni, että koulun rehtori on nimeltään Hermann Bok, kun hänen nimensä oikeasti oli Hermanus Bock. Tein virheen huolimattomuuttani, sillä en pyytänyt rehtoria tavaamaan nimeään juttukeikalla. Sain rehtorin nimen ja yhteystiedot etukäteen New Eran toimittajalta, joka sanoi rehtorin olevan hyvä ystävänsä. Oletin, että toimittaja antoi minulle rehtorin oikean nimen, enkä enää tarkistanut asiaa. Kun juttu julkaistiin 16.6.2008, rehtori soitti toimitukseen ja ilmoitti virheestä. Uutispäällikkö vastasi puheluun ja kertoi tiedon minulle, mutta asiasta ei koskaan tehty oikaisua. Uutispäällikkö ei pitänyt asiaa kovin merkityksellisenä eikä pyytänyt minua tekemään asiasta oikaisua. Suomessa oikaisu olisi kuulunut tehdä.

Toisen virheen tein noma-taudista kärsivästä tytöstä kertovassa jutussa (liite 4). Tytön päässä oli kuhmu, jonka kerroin syntyneen noma-taudin seurauksena. Todellisuudessa kuhmu oli implantti, jonka avulla tytölle kasvatettiin uutta kudosta kirurgista leikkausta varten. Asia selitettiin tiedotustilaisuudessa, mutta kielivaikeuksien takia ymmärsin asian väärin. Tätäkään virhettä ei oikaistu. Kysyin New Eran toimituksessa, tehdäänkö lehdessä oikaisuja. Toimittajien mukaan niitä tehtiin. En kuitenkaan nähnyt yhtään

oikaisua lehdessä työskentelyni aikana. Esimerkiksi ajalla 4.6.–23.6.2008 lehdessä ei julkaistu yhtään oikaisua.

5.6.3 Lehden hiljainen sensuuri

Sensuurilla ymmärretään yleensä toiminta, jonka tarkoitus on muuttaa tai tukahduttaa tekoja tai ajatuksia, jotka ovat vallitsevan moraalisen, poliittisen tai yhteisen edun vastaisia. Joukkoviestinnässä sensuuri tarkoittaa lähetettävän tiedon kieltämistä, säännöstelyä tai manipuloimista. Se tarkoittaa myös toimituksen ulkopuolisen tahon vaikutusyrityksiä julkistettavien asioiden valintaan tai esitystapaan. (Kuutti 2006, 197–198.)

Ennen kuin tulin New Eraan ajattelin, että lehdessä olisi käytössä hyvin voimakas sensuuripolitiikka. Lehti saa valtaosan rahoituksestaan hallitukselta (ks. luku 3.3.2). Poliittisen rahan mukana tulevat yleensä myös jonkinasteiset sisällölliset vaatimukset. Ajattelin, että sensuuri olisi näkyvää ja minulle alusta asti lueteltaisiin aiheet ja näkökulmat, joista ei saisi kirjoittaa. Paikan päällä ymmärsin, että asia ei ollut näin yksinkertainen.

Juttelin toimituksen toimittajien kanssa sensuurista ja siitä, kuinka he sen kokivat. Heidän mukaansa kukaan ei ole koskaan antanut suoria ohjeita asiaa koskien. Toimituksen johdossa kukaan ei myönnä, että juttuja sensuroitaisiin, mutta epätoivottavat jutut ”katoavat” toimitusorganisaatiossa. Niitä ei koskaan julkaista vaan ne poistetaan vähin äänin toimitusjärjestelmästä. Joskus syyksi ilmoitetaan, että juttu ei ole mahtunut lehteen tai että asia, jota juttu käsittelee, ei ole ajankohtainen. Toisinaan jutun katoamiselle ei anneta mitään syytä. Toimittajien mukaan päätoimittaja saa suurimman osan poliittisesta painostuksesta niskoilleen. Toimitukseen painostuksesta tiikuu vain vähän tietoa.

New Eran päätoimittaja Rajah Munamawa kuvaa asemassaan kokemaansa painostusta seuraavasti:

"Of course there is now and then pressure. You feel it, you don't see it. Nobody comes to you and says: hey, don't do that, but you feel it. You feel people grumbling and complaining quietly. - - you feel that sometimes certain people don't appreciate a particular story. - - they don't come to you but through other ways or other people and you pick it up. And that's what I meant that this subtle pressure is there." (Munamawa 2008)

"Totta kai silloin tällöin on painostusta. Sen tuntee, mutta sitä ei näe. Kukaan ei tule sanomaan: hei, älä tee noin, mutta sen tuntee. Ihmisten voi tuntea nuri-sevan ja valittavan hiljaa. - - tuntee, että toisinaan tietyt ihmiset eivät arvosta jotakin juttua. He eivät tule suoraan luokse vaan käyttävät toisia tapoja tai ihmisiä ja siitä kuulee. Ja sitä tarkoitin, että hienovaraista painostusta on." (Munamawa 2008)

Journalistisessa työssä sensuuri näkyy helposti itesesensuurina, haluttomuutena käsitellä jotakin aihetta julkisuudessa (Kuutti 2006, 198). Itsesensuurissa toimittaja asettaa itse rajat työlleen. Hän ei käsittele tiettyjä aiheita tai soveltaa niihin vain vaarattomia näkökulmia. Journalistinen itesesensuuri voi olla joko tiedostamatonta tai tietoista. Mikäli itesesensuuri on tietoista, se joutuu usein ristiriitaan toimittajan ammattimaisuuden ja ammattietiikan kanssa. Voimakasta tietoista itesesensuuria toteuttava toimittaja kokee palvelevansa yleisöään huonommin kuin hän voisi tai hänen pitäisi. (Hemánus 1983, 166.) Koska New Erassa ei ollut näkyvää ja julki-lausuttua sensuuripolitiikkaa, toimittajat olisivat voineet kokeilla sensuurin rajoja jatkuvasti jutuissaan. Uskon, että toimittajat kuitenkin sisäistivät hyvin nopeasti hiljaisen sensuurin periaatteet ja alkoivat noudattaa itesesensuuria työssään. He ymmärsivät tiettyjen näkökulmien olevan suotuisampia kuin toisten ja alkoivat suosia tiettyä näkökulmaa. Työskennellessäni lehdessä en koskaan törmännyt avoimeen ristiriitaan sensuurin ja journalismin kesken. Ristiriita kyti kuitenkin pinnan alla. Joitakin toimituksen toimittajia tasapainoilu journalismin ja sensuurin vaatimusten välillä turhautti: he kertoivat minulle haluavansa tehdä parempaa ja kriittisempää journalismia mutta totesivat sen olevan toisinaan mahdotonta sensuuripolitiikan takia.

Kahta jutuistani ei julkaistu. Toinen jutuista käsitteli mielenterveyskampanjaa (liite 2) ja toinen Zimbabwen tilannetta ja SADC:n toimia arvostelevaa mielenosoitusta (liite1). Luulen, että mielenterveyskampanjasta kertovaa juttua ei julkaistu uutisen pienen uutisarvon tai tilanpuutteen vuoksi. Julkaisematta jättämisen syytä ei koskaan kerrottu, mutta juttu oli hallitukselle myönteinen, joten en usko sen joutuneen poliittisen sensuurin kohteeksi. Sen sijaan uskon, että Zimbabwea käsittelevä juttu joutui sensuroiduksi. Kukaan ei koskaan myöntänyt asiaa minulle, mutta lehden toimittajat arvelivat näin käyneen. Juttua ei koskaan julkaistu eikä sen julkaisematta jättämiselle annettu selitystä.

Ullamaija Kivikuru (2002, 561) kirjoittaa, että suomalaisen silmiin Namibian median suhde Zimbabwen presidenttiin Robert Mugabeen on varovainen. Yksityislehdet ovat julkista mediaa kriittisempiä mutta nekin ovat hyvin hillittyjä kannanotoissaan ja uutisoinnissaan. Kivikuru huomauttaa, että Afrikassa on vahva perinne, että valtionpäämiehiä pitää kunnioittaa. Eteläisen Afrikan valtioiden hallitukset ovat hyvin varovaisia ylipäättään sanakäänteissään toisiaan kohtaan. Namibian hallituksen varovaisuus kritisoida Zimbabwen poliittista tilannetta oli sekä namibialaisten että namibialaisten toimittajien hyvin tiedostama seikka. Varovaisuus näkyi myös New Eran Zimbabwe-uutisoinnissa ja vaikutti siihen, ettei juttuani koskaan julkaistu.

6 RUTIINIT AUTTAVAT TOIMITTAJAA ULKOMAILLA

New Erassa työskentelyni aikana pohdin, mikä tehtäväni toimituksessa suomalaistoimittajana oli. Oliko tarkoitukseni sopeutua toimituksen työrytmiineihin mahdollisimman hyvin vai yrittää vaivihkaa tai suoraan muuttaa niitä? Oliko tarkoitukseni esitellä suomalaisia tapoja tehdä journalismia vai oppia namibialaiset tavat? En koskaan ratkaissut ongelmaa vaan sovelsin molempia vaihtoehtoja tarkoituksen mukaan. Esimerkiksi jutunteosta kieltäytyessäni toimin Suomessa oppimieni ohjeiden mukaisesti mutta puheita siteerasin New Eran käytännön mukaan. Kuten luvussa viisi totesin, toimitustyö on pitkälti rutiinien toistamista. Nuoret toimittajat oppivat rutiinit hyvin nopeasti ja alkavat soveltaa niitä työssään (Mörä 1996, 105–106). Rutiinit auttavat journalistisen työn perusasioissa, kuten uutisen rakentamisessa, lähteiden etsimisessä ja taustalähteiden käytössä. Monet uutistytön rutiinit olivatkin samanlaisia Suomessa ja Namibiassa. Suomessa olin jo oppinut useimmat rutiineista, mikä helpotti namibialaislehdessä työskentelemistä. Minun ei tarvinnut ”keksiä uutista uudelleen”. Kuten Mörä toteaa, toimittajat oppivat myös välinekohtaiset rutiinit hyvin nopeasti. Huomasin tämän myös New Erassa:

”Vasta reilussa viikossa olen sisäistänyt toimituksen toimintatavat niin perusteellisesti, että en edes yritä muuttaa niitä. Osaan toimia niiden mukaisesti ilman, että edes yritän aktiivisesti taistella huonoja käytäntöjä vastaan.” (Työpäiväkirja 11.6.2008)

Usein vastaan tuli tilanne, jossa olisin halunnut muuttaa New Eran tapaa tehdä journalismia. Tosi asia kuitenkin oli, että olin toimituksessa ulkopuolinen ja mahdollisuuteni muuttaa toimintatapoja olivat hyvin rajalliset tai olemattomat. Työskentelin New Erassa lyhyen aikaa, vain vajaan kuukauden. En usko, että vastaanotto neuvoilleni olisi ollut pelkästään suopeaa. Suomalaistoimituksissakaan ulkopuolisten ohjeet journalismin tekemisestä eivät ole aina haluttuja. Koin, että neuvojen antamista olisivat haitanneet ainakin ikäni, sukupuoleni ja se, että länsimaisten tapojen tuominen kehitysmaahan aiheuttaa monissa osin ansaittuakin vastarintaa.

Loppujen lopuksi toimin siis pääosin New Eran työtapojen mukaisesti, mikä mielestäni oli ainoa järkevä tapa työskennellä lehdessä.

6.1 Kulttuurisokki ja kansallisten kulttuurien erot

Ei voi sanoa, että olisin kokenut Namibiassa suurta kulttuurisokkia. Terhi Ylikosken (2008, 48–49) haastattelemat Namibiassa työskennelleet suomalaiset totesivat, Namibian ja Suomen kulttuureissa on paljon yhteneväisyyksiä. Yhteinen uskonnollinen tausta ja englannin kieli auttoivat päivittäisessä työskentelyssä. Myös maiden yhteinen historia ja Suomen rooli Namibian itsenäisyystaistelussa auttoivat suomalaisia työskentelemään Namibiassa. Lisäksi työskentelin työyhteisössä, jonka jäsenet olivat pääosin koulutettuja kaupunkilaisia kuten minäkin, mikä helpotti yhteistyötä ja kanssakäymistä. Suoria minuun kohdistuneita ennakkoluuloja en työssäni kohdannut.

Luvussa 2.1.1 esittelin joukon kansallisten kulttuurien piirteitä, jotka vaihtelevat maittain ja voivat aiheuttaa vaikeuksia sopeutua erilaiseen työkuulttuuriin. Valtaetäisyys Etelä-Afrikassa ja sitä kautta myös Namibiassa on Suomea suurempi. Tämän huomasin päivittäisessä työssä siten, että suhde esimiehiin oli etäisempi kuin Suomessa. Kynnys väittää esimiehelle vastaan tai ylipäättänsä lähestyä häntä oli suurempi kuin Suomessa. Asia ei kohdallani haitannut erityisemmin työskentelyä, sillä loppujen lopuksi toimitustyö on yksilöiden ammatti. Vaikka toimituksissa tehdään yhteistyötä, kukin toimittaja on vastuussa vain omista artikkeleistaan. Olisin tosin alussa kaivannut hieman enemmän ohjausta, mutta ohjauksen vähyyteen on saanut tottua suomalaistoimituksissakin.

Vaikka Etelä-Afrikka ja Suomi todettiin kollektiivisuus–yksilöllisyys-akselilla hyvin samankaltaisiksi maiksi (ks. luku 2.1.1), namibialainen kulttuuri vaikutti kollektiivisemmalta kuin suomalainen. Työpaikalla kollektiivisuus näkyi sosiaalisten suhteiden arvostamisena. Työajasta käytettiin enemmän aikaa toisten kuulumisten ja perheenjäsenten hyvinvoinnin tiedustelemiseen kuin Suomessa. Toisaalta sosiaalisten

suhteiden tärkeys liittyi myös erilaiseen aikakäsitykseen (ks. luku 5.1) ja kohteliaisuuteen. Namibiassa on kohteliasta kysellä laajemmin perheen, sukulaisten ja ystävien hyvinvoinnista kuin Suomessa. Suomessa vastaavat kysymykset voidaan kokea tungettelevina.

Osa Terhi Ylikosken (2008, 44, 55) haastateltavista mainitsi yhdeksi suurimmista kulttuurieroista naisten heikon aseman namibialaisessa yhteiskunnassa. Monille suomalaisille naisen epätasa-arvoinen asema aiheutti vaikeuksia työssä. Odotin, että olisin työssäni kokenut enemmän hankaluuksia sukupuoleni tähden. Suoraa syrjintää en kohdannut kertaakaan. Sukupuoleni todennäköisesti vaikutti siihen, mitä aiheita uutispääällikkö minulle antoi. Tein paljon niin sanottuja pehmeitä uutisia (ks. luku 5.3.1), kävin varainhankintatilaisuuksissa ja puutarhajuhlissa. Asemani työyhteisössä oli jotakin harjoittelijan ja toimittajan välimaastosta. En solahtanut helposti mihinkään kategoriaan. Toisaalta tiesin paljon journalismista yleensä, toisaalta Namibian työkäytännöt ja namibialainen yhteiskunta olivat minulle uusia. Oli mielenkiintoista huomata, että useat toimittajat puhuivat minulle työpaikan sisäisistä ristipaineista: huonosta johtamisesta, resurssien vähyydestä, sensuurista ja heikosta etiikasta. Ehkä työyhteisöä vaivaavista ongelmista oli helpompi puhua minulle kuin työkavereille. Olin työyhteisön ulkopuolinen ja sitä kautta puolueeton ihminen, mikä helpotti varmasti yhteisön ongelmista puhumista ja ohjasi ihmisiä luokseni. Keskustelujen kautta sain arvokasta tietoa työpaikan dynamiikasta, pinnan alla kuplivista ristiriidoista ja paineista, joita toimittajat työssään kokivat.

Suurin kulttuurinen haaste minulle oli erilaiseen aikakäsitykseen sopeutuminen. Namibialaiset kertovat mielellään ulkomaalaisille namibialaisesta aikakäsityksestä: Jos jonkun kerrotaan tapahtuvan Namibiassa *now*, se tarkoittaa ensi viikkoa, seuraavaa kuukautta tai ehkä jotakin epämääräistä aikaa tulevaisuudessa. Jos jotakin tapahtuu *now now*, se voi tarkoittaa mitä tahansa ajankohtaa huomisen ja loppuviikon välillä. Jos tarjoilija lupaa tuoda laskun *now now now*, lasku saattaa jopa saapua seuraavan puolen tunnin sisällä. Namibialaiset kertovat anekdoottia naureskellen, sillä he ovat ylpeitä rennosta aikakäsityksestään ja sen joustavuuden tuomasta vapaudesta.

Suomalaistoimittajalle aikataulujen epämääräisyys aiheutti päävaivaa ja turhautumista.

Toimittajan työ pyöri hyvin paljon aikataulujen ympärillä. On haastatteluja, tapaamisia, tapahtumia ja tiedotustilaisuuksia. Toimittajan työtä määrittää deadline, aika, jolloin jutun on oltava painovalmiina. Työskentelen mieluiten siten, että työstän yhtä juttua kerrallaan. Namibiassa tämä oli mahdotonta, sillä koskaan en voinut olla varma, milloin sovittu haastattelu onnistuu. Vaikka olisin varmistanut haastattelun puhelimitse ja sähköpostitse useaan kertaan, ei ollut mitään takuita siitä, että saapuessani haastattelupaikalle haastateltava olisi varautunut tapaamaan minut. Aikataulujen muutoksien takia huomasin olevani pian New Eran toimittajalle tyypillisessä tilanteessa, jossa minulla oli useita juttuja työn alla samanaikaisesti. Oli parempi työstää mahdollisimman montaa juttua kerralla, sillä koskaan ei voinut tietää, mikä jutuista etenisi samana päivänä. Jos jokin haastattelu ei onnistunut tänään, ehkä jokin toinen tapaaminen onnistuisi.

6.2 Resurssipula läpäisee journalismin kaikki tasot

Työni tarkoitus oli selvittää ensiksi, miten namibialaislehden journalistinen kulttuuri eroaa suomalaisesta kokemusteni perusteella, ja toiseksi, miten ero näkyy journalistisessa työprosessissa. Lähtöoletukseni työlle oli, että journalistisissa kulttuureissa on olemassa ero, jonka voin työssäni havaita. Journalistinen kulttuuri ja erityisesti työtavat vaihtelevat suomalaistoimitustenkin välillä, joten oli odotettavissa, että löytäisin eroja eri maiden toimitusten työtapojen välillä.

Työpäivä New Erassa oli vähemmän organisoitu kuin suomalaistoimituksissa. Aamupalaverit eivät kuitenkaan eronneet toisistaan merkittävästi. Outoa minulle oli, ettei New Erassa käytetty uutispäivää jäsentävää päivälistaa eikä muita palavereja aamupalaverin lisäksi pidetty toimittajille. Päivälistan puuttuminen ja suomalaista käytäntöä löysempi uutisseuranta ihmetyttivät minua ja aiheuttivat mielestäni lehdelle uutistappioita. Myös juttujen ja tulevien lehtien suunnittelu oli Suomeen verrattuna vähäistä. Olisin kaivannut enemmän uutisjohtamista toimitukseen ja selkeitä journalistisia linjavetoja. Työyhteisön ulkopuolisena ja namibialaisiin työtapoihin

tottumattomana koin työni toisinaan hyvin yksinäiseksi. Toimituksessa kaikki olivat kuitenkin tottuneet käytäntöön.

Journalismi on eliittien leikkikenttä. Eliittilähteillä on suuri vaikutus toimitusten juttu- ja uutisaiheisiin. Talouseliitit, poliittiset ja kulttuurieliitit pääsevät mediassa eniten ääneen. Ilmiö on ainakin osittain maailmanlaajuinen. (ks. luku 5.3). Työni New Erassa heijasti journalismin eliitti-ilmiötä. Suurin osa aiheistani oli toimitukseen tulleita kutsuja, puheita ja tiedotteita, joiden lähettäjinä toimivat yhteiskunnan poliittiset tai taloudelliset eliitit. Haastateltavistani ja lähteistäni enemmistö oli asiantuntijoita. Yritin työssäni niin Namibiassa kuin Suomessakin tiedostaa miesten suuren osuuden lähteinä ja etsiä sekä naisia koskettavia uutisaiheita että naishaastateltavia ja -lähteitä. Tässä epäonnistuin ainakin New Erassa, sillä naiset olivat vähemmistönä jutuissani niin puheiden pitäjinä, haastateltavina kuin asiantuntijoinakin. Naiset edustivat juttujeni ”tavallisia ihmisiä”, ihmisiä, jotka pääsevät jutussa ääneen, kun he kokevat asioita tai kun asioita tapahtuu heille. Kuvissa naisia esiintyi kuitenkin tekstejäni enemmän. Naisia ja miehiä esiintyi kuvissani lähes yhtä paljon (ks. luku 5.5).

Vieraalla kielellä työskenteleminen oli minulle uusi asia. Olen tehnyt haastatteluja englanniksi aiemmin, mutta New Erassa englanti oli ainoa työkieleni eli myös kirjoitin juttuni englanniksi. Englanniksi työskentelyä helpotti se, etteivät useimmat namibialaiset puhu englantia äidinkielenään, vaikka se on maan virallinen kieli. Suurimmat vaikeudet koin puhelinkeskusteluissa, muistiinpanojen tekemisessä ja haastatteluissa. Vaikka juttujen kirjoittaminen englanniksi oli haasteellista, pystyin palaamaan tekstiin, korjaamaan sitä ja tarkistamaan asioita. Lisäksi tekstini oikoluettiin. Haastattelua on vaikea tehdä myöhemmin uudelleen ja muistiinpanot on tehtävä juttukeikalla, minkä vuoksi koin suurimmat vaikeudet juuri näissä työvaiheissa. Kaiken kaikkiaan vieraalla kielellä työskenteleminen sujui kuitenkin yllättävän mutkattomasti.

Valokuvia käytettiin New Erassa eri tavoin kuin mihin olen tottunut. En ole ammattivalokuvaaja, sillä olen kuvannut työkseni hyvin vähän. Tästä huolimatta olen oppinut joitakin suomalaisen kuvaamisen perusasioita työssäni ja opiskelujeni aikana. Suomessa valokuviiin etsitään dynamiikkaa ja tunnetta. Hyvä valokuva on

yksinkertainen, ja sen voi lukea kertasilmäyksellä. Kuvan sommittelu ohjaa katsetta kuvan tärkeimpään kohtaan. Staattisia kuvia, niin sanottuja pönötyskuvia, vältellään Suomessa viimeiseen saakka. Kuville on tyypillistä keskeissommittelu, kuvattavien kameraan suuntaama katse ja se, etteivät kuvattavat tee kuvassa mitään poseerauksen lisäksi. New Erassa staattiset kuvat olivat yleisimpiä kuvia. Niitä oli lehdessä esiintyvistä kuvista valtaosa. Luulen, että New Eran toimituksen ja kuvattavien mielestä staattiset kuvat henkivät arvokkuutta. Ei ole pitkä aika, kun suomalaislehtienkin sivuilla staattiset kuvat olivat enemmistössä. Jos kehitys Namibiassa kulkee samaan suuntaan kuin Suomessa, tulevaisuudessa sielläkin etsitään kuviin dynamiikkaa viemällä kuvattava ulos lehtikasaan peuhaamaan.

Namibialaistoimittajien sitoutuminen eettisiin ohjeisiin oli heikompaa kuin Suomessa. MISAn (2008, 64) mukaan harva namibialaistoimittaja tuntee eettisiä ohjeita tai on sitoutunut niiden noudattamiseen. Oikaisujen tekemisen kynnys oli selkeästi korkeampi New Erassa kuin suomalaistoimituksissa. Esimerkiksi nimivirhettäni ei koskaan korjattu oikaisulla (ks. luku 5.6.2). Jouduin myös ensimmäistä kertaa toimittajaurani aikana miettimään sensuuria ja itsesensuuria. En saa koskaan tietää, sensuroitiinko yksi juttuistani. Asiasta on vain arveluja. New Eran sensuuri oli kuin virtahepo olohuoneessa. Se oli läsnä, mutta siitä ei koskaan puhuttu julkisesti ja sen olemassaolo kiellettiin. Toimittajat puhuivat asiasta minulle vaimennetuin äänenpainoin. Minulle ei koskaan saneltu suoraan lehden sensuuripolitiikkaa. En osaa arvioida, kuinka paljon itse sensuroin itseäni. Olin sensuuripolitiikasta jatkuvasti tietoinen ja pohdin työtäni sen kautta. Ehdottamani juttuaiheet olivat niin sanotusti turvallisia, eli ne eivät kritisoineet hallituksen tai valtapuolue Swapon toimia. Toisaalta lyhyt aikani toimituksessa ja vähäiset taustatietoni häiritsivät laajojen poliittisten juttujen tekemistä, toisaalta en erityisemmin halunnut haastaa lehden sensuuripolitiikka ja taistella sitä vastaan. En esimerkiksi aktiivisesti etsinyt juttuihini toista näkökulmaa haastamaan hallituksen kannan, mitä pidetään suomalaistoimituksissa yhtenä objektiivisuuden mittarina.

Suurin yksittäinen journalistiseen työprosessiin vaikuttanut asia oli resurssipula. Se läpäisi työn kaikki vaiheet ja vaikutti laajasti journalistisen työn lopputulokseen Namibiassa. Resursseja parantamalla ei voida parantaa kaikkia journalismin osa-alueita,

mutta resurssien riittävyys on lähtökohta, josta journalismia voi kehittää. New Eran toimittajien ja päätoimittajan puheissa ilmeni halu tehdä parempaa journalismia. Resurssipula kuitenkin heikensi mahdollisuuksia tähän. Työvälineet olivat huonoja, mikä hidasti työtä ja vei toimittajien energiaa muilta asioilta. Väärinkäytösten estämiseksi työvälineiden saanti oli rajoitettua ja valvottua. Kameroiden ja heikon painolaadun takia kuvat eivät päässeet oikeuksiinsa. Toimittajien jatkokoulutusmahdollisuuksia ei käytännössä ollut, vaikka toimitustyön välineet ja sisältö kehittyvät jatkuvasti. Kehnot palkat eivät saaneet toimittajia sitoutumaan työhönsä ja eettisiin sääntöihinsä. Huonot edut ja palkat vaaransivat journalismin riippumattomuuden ja vaikeuttivat mediayhtiöiden kykyä pitää työntekijöistä kiinni. En usko, että resurssien riittävyys on taikasana, jolla journalismi paranee. Se kuitenkin on lähtökohta, josta journalismia voidaan lähteä parantamaan. Jos toimittajan energia menee hajoavan lehtiön kanssa taistellessa, energia on jostain muusta työn osa-alueesta pois.

6.3 Elitismän lähteillä

Tutkimukseni ei ole arvoista ja asenteista vapaata. Jo tutkimuskysymykseeni liittyy arvolataus: tarkastelen New Eran journalistista kulttuuria suomalaisesta lähtökohdasta. Luvussa 2.1 totesin, että mikäli ulkopuolisesta kulttuurista tulevaa seikkaa arvioidaan toisen kulttuurin arvojen ja käytäntöjen perusteella, arvio on usein negatiivinen. Olen kuitenkin yrittänyt välttää arvioinnissani oikea-väärä-asetelmaa. Tarkoitukseni ei ole todeta, että suomalainen tapa tehdä journalismia on *oikein*, kun taas namibialainen tapa tehdä on *väärin*. Sen sijaan olen halunnut etsiä kulttuureista eroja ja pohtia, mistä erot johtuvat. Jotta journalistisesta kulttuurista on mahdollista löytää eroja, sitä on pakko verrata johonkin. Minulle luontevin vertailukohta on suomalainen kulttuuri ja tapa tehdä journalismia. Analyysissäni olen yrittänyt välttää voimakasta arvotusta ja New Eran hedelmätöntä kritisointia.

On totta, että kirjoitin työpäiväkirjaani hyvinkin voimakkaita ja kriittisiä arvioita New Eran tavasta tehdä journalismia. Työpäiväkirjassa ilmenevä voimakas kritiikki on kuitenkin mielestäni myös arvokasta ja kertoo paljon vieraassa kulttuurissa työskentelystä ja siihen sopeutumisesta. Työpäiväkirjaani kirjoittamani turhautumisen tunteet ja journalististen käytäntöjen arvostelu kertovat vaikeuksista, joita ulkopuolinen vieraassa kulttuurissa kohtaa. Kritiikki kertoo siitä, että sopeutuminen namibialaiseen journalistiseen kulttuuriin ei sujunut mutkattomasti, että turhauduin usein ja että koin riittämättömyyden tunteita. Työpäiväkirjan merkinnät auttavat palaamaan työyhteisön herättämiin tunteisiin jälkepäin. Aika kulta muistot ja jälkepäin tarkasteltuna on helppo unohtaa työkäytäntöjen aiheuttamat negatiiviset tunteet.

Voi kyseenalaistaa, kuinka hedelmällistä on vertailla keskenään länsimaisen maan ja kehitysmaan kulttuuria. Suomen ja Namibian lähtökohdat niin historiallisesti, taloudellisesti kuin poliittisestikin ovat täysin erilaiset. Kuulun yhteiskuntaan, jonka demokratiakehitys on pitkään ollut vakaata. Suomalaistoimittajien ei tarvitse työssään miettiä sotilasvallankaappauksia tai demokratiakehityksen heikkenemistä. Se on toisaalta etuoikeus mutta toisaalta se voi hankaloittaa niiden maiden tilanteen ymmärtämistä, joissa demokratiakehitys ei ole yhtä vakaata kuin Suomessa. En osannut ajatella New Erassa työskennellessäni, miten työni mahdollisesti vaikuttaisi maan poliittiseen tilanteeseen tai demokratiakehitykseen. En usko, että namibialaistoimittajakaan miettivät asiaa jatkuvasti. Uskon, että seikka on kuitenkin läsnä alitajuisesti toimittajien työssä. Toimitusten päätoimittajat joutuvat pohtimaan journalismin rajoja ja torjumaan eri puolelta yhteiskuntaa tulevia painostus- ja vaikutusyrityksiä. Suomen ja Namibian vertailu ei siis ole välttämättä tasapuolista, mutta se ei tarkoita, ettei niiden vertaaminen tuottaisi tuloksia tai olisi osaltaan hedelmällistä. Ainakin se tuo näkyville suomalaisjournalismin itsestään selvänä pidetyt lähtökohdat sananvapaudesta ja demokratiasta. Se osoittaa, että jokainen toimittaja on kulttuurinsa tuote ja peilaa maailmankuvaansa ja työtään kulttuuria vasten. Samalla vertailu osoittaa, että suomalainen tapa tehdä journalismia ei ole ainoa mahdollinen. Vaikka New Erassa ei ollutkaan päivälistoja, lehti ilmestyi jutuilla täytettynä joka päivä.

Toimin itse työni tilannelähteenä ja journalistiset työni olivat analyysini kohde. Voinko sanoa tietäväni, mitä on suomalainen journalistinen kulttuuri? En väitä tietäväni, mitä suomalainen journalistinen kulttuuri on tai tuntevani sen läpikotaisin. Enhän voi edes väittää tietäväni, mitä on suomalainen kulttuuri. Sen sijaan tiedän, miten olen journalistisen kulttuurin oppinut ja miten sitä työssäni toteutan. Samoin voin kertoa, mitä suomalainen journalistinen kulttuuri minulle merkitsee. Tämä olikin työni tarkoitus. Voinko havaita namibialaisessa journalistisessa kulttuurissa olennaisia asioita? En väitä pystyneeni havainnoimaan namibialaista kulttuuria oikein, arvovapaasti ja objektiivisesti, mutta tämä ei ollut tutkimukseni tarkoitus. Olen halunnut kuvata omia kokemuksiani ulkomailla työskentelystä, mikä ei voi olla arvoista vapaata. Kuten johdannossa totesin, kulttuuritausta vaikuttaa siihen, mitä ihminen havainnoi. Suomalainen taustani ohjasi minua kiinnittämään tiettyihin asioihin enemmän huomioita kuin toisiin. Kiinnitin esimerkiksi paljon huomiota ajankäyttöön, mikä on suomalaisessa yhteiskunnassa olennaista.

Kuinka objektiivisesti voin havainnoida työni tuloksia? En kovin objektiivisesti. Tutkimukseni on jo lähtökohdiltaan voimakkaasti subjektiivinen. Omakohtaiseen journalistiseen työprosessiin ei ole mahdollista päästä käsiksi ilman, että toimittaja arvioi omaa työtään. Ulkopuolinen tarkastelee työni tuloksia New Erassa todennäköisesti hyvin eri tavoin kuin minä. Omakohtainen pohdinta työprosessista tuo näkyviin kuitenkin seikkoja, joita ei ole muuten mahdollista tarkastella. Se tekee näkyviksi asiat, arvot ja kulttuurierot, joita olen työssäni kohdannut ja pohtinut. Se luo jutuilleni taustan, jota vasten lopputulosta voi arvioida.

6.4 Suomalaistoimittajan maailmankuva avartuu

Työni perustuu henkilökohtaisiin kokemuksiini Namibiassa työskentelystä, joten sen yleistettävyyden huono. Toinen toimittaja olisi saattanut kokea New Eran journalistisen kulttuurin eri tavoin kuin minä. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä tulosten tutkijasidonnaisuus: aineiston tulkinta riippuu tulkitsijasta. Erityisen voimakasta tutkijan

vaikutus on niin sanotuissa journalistisissa pro gradu -töissä, joissa tutkija tutkii omaa työtään ja arvioi sen työprosessia.

Vaikka työni on omakohtainen, uskon sen tuovan tärkeän lisän kulttuurienväliseen työorganisaatiotutkimukseen. Yliopistot kannustavat opiskelijoita hakemaan vaihto-ohjelmiin yhä enemmän. Toimittajien ja nuorten toimittajien liikkuvuus lisääntyy koko ajan. Matkailu, työ- ja juttukeikat ulkomaille sekä erilaiset kielikurssit ja vaihto-ohjelmat lisäävät tarvetta kulttuurienväliseen viestintään ja vieraan kulttuurin ymmärtämiseen. Jokainen vieraassa kulttuurissa työskentelevä tai vieraileva joutuu pohtimaan erilaisia kulttuurisia tapoja ja omia lähtökohtiaan. Tutkimukseni esittelee yhden kulttuurisen kohtaamisen. Vaikka lähtökohdat ja tulkinnat tilanteista vaihtelevat, yhteistä vieraaseen kulttuuriin menijöille on, että he kohtaavat kulttuuristaan kumpuavat arvot ja niiden törmäämisen toisenlaisten arvojen kanssa.

Lisääntyvä liikkuvuus lisää tarvetta tutkia erilaisia työkulttuureja. Journalismin tutkimuksessa tätä aluetta on kartoitettu toistaiseksi hyvin vähän. Suomalainen journalismin tutkimus on keskittynyt suomalaiseen mediaan, suomalaisiin mediatuotteisiin ja suomalaisiin työkäytäntöihin. Seuraava askel tutkimuksessa voisi olla laajempi näkökulma eri kulttuureista tulevien toimittajien työskentelytapoihin. Vieras journalistinen kulttuuri auttaa näkemään suomalaiset käytännöt osana suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Sen avulla suomalaisia tapoja voidaan arvioida ja ehkä myös altistaa hyödyllisille muutoksille.

7 LÄHTEET

Aslama, Minna (2006): Sukupuoli numeroina. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen, Liina, Iris Ruoho (toim.), Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Tampere: Gaudeamus.

Buch Larsen, Martin (2007): Media ownership and legislation in The Republic of Namibia 1990–2007. Windhoek, Namibia: MISA Namibia.

De Fresnes, Tulikukka (2005): Juttukeikalla Tansaniassa. Kehitysmääjournalismin haasteet toimittajan näkökulmasta. Pro gradu -tutkielma, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.

Hall, Edward (1983): The Dance of Life. The Other Dimension of Time. New York: Anchor Books.

Helle, Merja (2002): Journalistisen työn tutkimus: musta aukko tiedotustutkimuksessa. Tiedotustutkimus 4/2002.

Hemánus, Pertti (1983): Journalistinen vapaus. Jyväskylä: Gaudeamus.

Hemánus, Pertti (1990): Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001): Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hofstede, Geert (1993): Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi. Juva: WSOY.

Hopwood, Graham (2007): Guide to Namibian Politics. Windhoek: Namibia Institute for Democracy.

Huilaja, Aino (2007): Seremonioita mangopuun katveessa. Monikulttuurisuus ja kehitysmaakonteksti journalistisen haastattelun muokkaajina. Pro gradu -tutkielma, viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Huovila, Tapani (2005): Toimittaja – tiedon etsijä ja vaikuttaja. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Kalliomäki, Ilkka (1981): Journalismi ja joukkotiedotus (luku 1). Teoksessa Jorma Miettinen, Ilkka Kalliomäki, Elina Suominen: Journalistinen työprosessi. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Kivikuru, Ullamaija (1995): Journalismin tutkimus. Teoksessa Elina Sana (toim.), Tietopista mediapeliin - journalismin tutkimuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY.

Kivikuru, Ullamaija (2002): Kun presidentti TV-yhtiöön piipahti. Kanava 8/2002, 561–562.

Kivikuru, Ullamaija (2005): The citizen, media and social change in Namibia. Teoksessa Oscar Hemer, Thomas Tufte (toim.), Media & Glocal Change. Rethinking Communication for Development. Buenos Aires: Clasco. Göteborg: Nordicom.

Kivikuru, Ullamaija (2006): Top Down Or Bottom-Up? Radio in Service of Democracy: Experiences from South Africa and Namibia. *Gazette*. Vol 68(1): 5–31. Sage Publications.

Kuutti, Heikki (2006): Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Leukumaavaara, Jenni (2008): Tähtäimessä kehitysmää. Kuvaajan ja toimittajan työprosessin analyysi Tansaniasta ja Ruandasta. Pro gradu -tutkielma, viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Mason, Andy (2001): The Role of Civil Society in the Development of Democratic Media in Southern Africa: The Namibian Example. Teoksessa Kenyan Tomaselli, Hopeton Dunn (toim.): *Media, Democracy and Renewal in Southern Africa*. Colorado Springs: International Academic Publishers.

McQuail, Denis (1987): *Mass Communication Theory. An Introduction*. Toinen painos. Bristol: Sage Publications.

McQuail, Denis (2000): *McQuail's Mass Communication Theory*. Neljäs painos. Oxford: Sage Publications.

Mercer, Neil (1996): *English at work*. Teoksessa Janet Maybin, Neil Mercer (toim.), *Using English. From conversation to canon*. Lontoo: Routledge.

Miettinen, Jorma (1981): Journalistisen työn yleinen malli (luku 2). Teoksessa Jorma Miettinen, Ilkka Kalliomäki, Elina Suominen, *Journalistinen työprosessi*. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Miettinen, Jorma (1984): *Toimitustyö*. Hämeenlinna: Gaudeamus.

- MISA (2008): *So This is Democracy? State of media freedom in Southern Africa 2007*. Annual publication of the Media Institute of Southern Africa. Windhoek: MISA.
- Mörä, Tuomo (1996): *Journalistit rutiinien verkossa*. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru, Merja Ukkola (toim.), *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Jyväskylä: Palmenia.
- Nyamnjoh, Francis (1999): *West Africa: Unprofessional and unethical journalism*. Teoksessa Michael Kunczik (toim.), *Ethics in journalism. A reader on their perception in the Third World*. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Nyamnjoh, Francis (2005): *Africa's Media, Democracy and the Politics of Belonging*. Lontoo: Zed Books.
- Okkonen, Antero (1986): *Toimittajan työ I. 4. tarkistettu painos*. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Osakeyhtiö.
- Palosuo, Eija (2000): *Kehitysmaajournalismin genre ja sen vaihtoehdot*. Pro gradu -tutkielma, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Pikkarainen, Maria (2004): *Pieni mutta monipuolinen väestö*. Teoksessa Maria Pikkarainen, Teemu Ranta, Taimi Sitari, Antti Vasanen (toim.), *Namibia. Elämää kuivuuden keskellä*. Raisio: Turun maantieteellinen seura.

- Ruoho, Iris (2006): Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen, Iris Ruoho (toim.), Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Tampere: Gaudeamus.
- Rusanen, Soile (1994): Kulttuurit kohtaavat, ymmärretäänkö viestisi, suomalainen. Teoksessa Tuula Rajamäki (toim.), Saanko haastattelun. Helsinki: Radio- ja televisioinstituutti.
- Salo, Merja (2000): Imageware. Kuvajournalismi mediafuusiossa. Jyväskylä: Taideteollinen korkeakoulu.
- Salo-Lee, Liisa (1996a): Kieli, kulttuuri ja viestintä (luku 1). Teoksessa Liisa Salo-Lee, Raija Malmberg, Raimo Halinoja (toim.), Me ja muut. Helsinki: Yle-opetuspalvelut.
- Salo-Lee, Liisa (1996b): Ei-kielellinen viestintä (luku 3). Teoksessa Liisa Salo-Lee, Raija Malmberg, Raimo Halinoja (toim.), Me ja muut. Helsinki: Yle-opetuspalvelut.
- Sitari, Taimi (2004): Eriarvoistavasta koulujärjestelmästä yhtäläiseen valinnanvapauteen. Teoksessa Maria Pikkarainen, Teemu Ranta, Taimi Sitari, Antti Vasanan (toim.), Namibia. Elämää kuivuuden keskellä. Raisio: Turun maantieteellinen seura.
- Suhola, Aino; Turunen, Seppo & Varis, Markku (2005): Journalistisen kirjoittamisen perusteet. Jyväskylä: Finn Lectura.
- Suomen ulkoasiainministeriö (2004): Refocusing Finland's Cooperation with Namibia. Instruments and actors for civil society and business community partnerships. Final report. Helsinki.

Tervonen, Ilkka (1994): Haastattelun monet kasvot. Teoksessa Tuula Rajamäki (toim.) Saanko haastattelun. Helsinki: Radio- ja televisioinstituutti.

Tonchi, Victor & Shiftoka Albertina (2005): Parties and political development in Namibia. EISA Reseach Report no 26. Johannesburg: EISA. Löytyy myös sähköisenä: <http://www.eisa.org.za/PDF/rr26.pdf>

Van Der Veur, Shirley (2003): Africa: Communication and Cultural Pattern. Teoksessa Larry Samovar, Richard Porter (toim.), Intercultural Communication. A Reader. 10. painos. Belmont: Wadsworth.

Virkkula, Tiina (2008): Työntekijöiden kokemuksia englannista yritysmailman yhteisenä kielenä. Teoksessa Sirpa Leppänen, Tarja Nikula, Leila Kääntä (toim.), Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ylikoski, Terhi (2008): Intercultural communication competence in development cooperation. Perceptions by Finnish Development Workers in Namibia. Kulttuurienvälinen viestintä, pro gradu -tutkielma, viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.

Muut lähteet:

Afrobarometer: Where is Africa going? Views from below. A Compendium of Trends in Public Opinion in 12 African Countries, 1999–2006. Working paper no 60. The Afrobarometer Network. Viitattu 21.5.2009.
<http://www.afrobarometer.org/papers/AfropaperNo60-trends.pdf>

Code of Ethics for Namibian Media. MISA Namibia ja Embassy of Finland. Viitattu 21.5.2009.

http://www.misanamibia.org.na/fileadmin/fileadmin/user_upload/docs/Publications/Code_of_Ethics_for_Namibian_media.pdf

MISA: New Era receives two free houses. Artikkelijulkaistu 16.8.2008. Viitattu 21.5.2009. <http://www.misanamibia.org.na/index.php?id=474>

Munamawa Rajah: henkilökohtainen tiedonanto 23.6.2008 New Era, Windhoek, Namibia.

Reporters sans frontières, englanniksi. Press Freedom Index 2008. Viitattu 21.5.2009.

http://www.rsf.org/article.php3?id_article=29031

The World Bank. Data - Country Groups. Viitattu 21.5.2009

<http://go.worldbank.org/D7SN0B8YU0>

Suomen Journalistiliitto. Uudet journalistin ohjeet. Viitattu 21.5.2009.

<https://www.journalistiliitto.fi/Resource.phx/sivut/sivut-journalistiliitto/pelisaannot/journalistinohjeet/uudet.htx>

Suomen ulkoasiainministeriö, viite 1. Muut yhteistyömaat, Viitattu 21.5.2009.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15375&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen ulkoasiainministeriö, viite 2. Luontomatkoja ja matkapuhelimia. Viitattu 21.5.2009.

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=39474&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen ulkoasiainministeriö, viite 3. Koulutus hyvällä mallilla, aids ja tuloerot haasteena. Viitattu 21.5.2009.

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=39473>

UNDP, viite1. Human Development Reports. Human Development Indices: A statistical update 2008 – HDI rankings. Viitattu 21.5.2009.

<http://hdr.undp.org/en/statistics/>

UNDP, viite 2. Country profile: Namibia. Viitattu 21.5.2009.

<http://www.undp.un.na/2009/About%20Namibia.htm>

LIITTEET

Julkaisemattomat jutut

LIITE 1: Civil society wants to stop war in Zimbabwe

LIITE 2: Ministry tries to break the taboo of mental illness

Julkaistut jutut

LIITE 3: 5.6.2008: Namibia Creates Own Identity

LIITE 4: 10.6.2008: Thousands Raised for Noma Victim

LIITE 5: 11.6.2008: Churches Undertake to Fight 'Evil'

LIITE 6: 13.6.2008: Historic Photographic Overview of Cruel Labour System

LIITE 7: 16.6.2008: Namibian School Connects with Finland

LIITE 8: 19.6.2008: Windhoek Fête Champêtre for Queen's Birthday

LIITE 9: 19.6.2008: Namibia, Finnish Relations Historical

LIITE 10: 23.6.2008: Baking Bread Rolls for the Community

LIITE 11: 23.6.2008: Soup Kitchens Seek Donors

Kuvat

LIITE 12: New Erassa 13.6.2008 julkaistu kuva

LIITE 13: Uutispäivä Demarissa 31.7.2008 julkaistu kuva

5. June 2008

Civil society wants to stop war in Zimbabwe

By: Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – “End Mugabe’s War Now!” “Wake up SADC”, cried the Namibian civil society yesterday in the demonstration that was organised by several organisations. The demonstrators left Zoo Park in the afternoon and headed for Parliament to hand over a global petition to stop the human rights violations in Zimbabwe.

The petition urges Southern African Development Community (SADC) to stop the deliveries of arms and weapons to Zimbabwe. According to the petition, facts show that the Zimbabwean government is willing to use weapons against its’ citizens. The situation in the county is going to get tense because of the coming second round in the presidential election.

So far 110 000 people have signed the petition including 150 Namibians. The handed over petition was signed by National Society for Human Rights, Legal Assistance Centre, Breaking the Wall of Silence, International Action on Small Arms (Iansa) and Gun Free Namibia.

The organisations reminded that under the international law governments should not allow weapons to reach Zimbabwe when there is clear evidence that they are being used to violate human rights. Also the SADC Firearms Protocol urges the governments to prevent the use and transfer of illicit arms. “Since the election in March 2008 the armed forces in that country are becoming increasingly involved with the militia and youth gangs in organising and perpetrating gross human rights violations,” the petition notes about the Zimbabwe’s current situation.

According to the petition the situation in Zimbabwe shows the urgent need for legally binding global Arms Trade Treaty. “A strong treaty would prevent arms sales which are likely to be used to abuse people’s rights and fuel conflict” the paper says.

The organisations thanked president Hifikepunye Pohamba for not letting the Chinese ship An Yue Jiang to enter Namibian territory. Whether the ship’s load of arms has reached Zimbabwe is still under the debate. The ship was said to carry 77 tonnes of arms and ammunition. It tried to unload the weaponry first in South African harbour of Durban but under the pressure of civil society organisations was unable to do so.

Caption zim march: The demonstrators demanded the SADC to stop the violence in Zimbabwe.

LIITE 2

5. June 2008

Ministry tries to break the taboo of mental illness

By Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – “Don’t be ashamed of mental illness but try to get help for you or your nearest ones”, was the message that the Ministry of Health and Social Services tried to sent out yesterday in Zoo Park.

“Mental illness is still a strong taboo in our society. Families even hide their mentally ill members when they should in fact find help for them,” said registered nurse Michael Uuyuni as he was handing out information about the issue. He wanted to send a message to Namibians that there is help and people don’t need to fight the battle alone. In Windhoek people can get help and information in Windhoek Mental Health Centre.

Caption mental: Registered nurse Michael Uuyuni wishes all Namibians to have a good mental health.

Namibia Creates Own Identity

By Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – Even though Namibia inherited a lot of laws from South Africa at independence, the country has created a strong national identity in the rule of law.

This identity is evident in a new book called *Human Rights and the Rule of Law in Namibia*.

The book was launched yesterday at a conference of the Magistrates' and Judges' Association of Namibia and the Magistrates' Commission in partnership with the Konrad Adenauer Foundation.

The book is a collection of articles written

by academics and students from the University of Namibia (Unam).

In his opening speech, Chief Justice Peter Shivute said the need to produce a Namibian legal text is acute. Namibia has to develop and increase knowledge about its laws in order to become an independent and sovereign state.

A strong commitment to the rule of law helps Namibia to protect human rights, democracy and promote transparent governance.

In the introduction of the book, Shivute also points out that in order to get foreign investments, the state has to be committed to the rule of law.

Shivute concludes that the book helps to clarify understanding

about Namibian legislation and that it should be valuable, educate future generations and all those who are interested about the Namibian rule of law.

Thousands Raised for Noma Victim

By Minttu-Maaria
Partanen

WINDHOEK – Six-year-old Felesiana Nauwake has a dream. The girl whose face is grossly deformed wants to go to school with other school-going children that walk past her window every morning. Unfortunately, she suffers from Noma disease.

Noma is a severe illness caused by a virus that destroys the facial tissue and muscles. The virus destructed Nauwake's nose and cheek and created a lump on her forehead. Without medical treatment, it would be impossible for her to go to school.

On Thursday, Nauwake flies to South Africa to have complicated plastic surgery done on her face. The surgeons will give her a new nose and smoothen her face.

But the girl could not go to South Africa without help from others since the entire trip will cost over N\$35 000.

Several individuals, schools and companies have donated money to the Felesiana Nauwake Fund. The fund covers the little girl's surgery and trip to Pretoria. Yesterday, Namibia Health Plan gave a N\$14 000 donation to the fund.

Public relations officer at NamWater Tommi Numbala said Nauwake's fund would cover all the expenses for her surgery in Pretoria.

If there is money left

Glynis Labuschgne, a trustee from Namibia Health Plan (NHP), donates N\$14 000 to the fund named after Felesiana Nauwake who is about to undergo difficult surgery.

after Nauwake's surgery, the fund will donate the money to someone else in need, said Numbala acting on behalf of the trustees.

Felesiana Nauwake's parents abandoned her when she was two years old because of Noma. Others raised Nauwake in the north.

At the moment, she stays in Windhoek at Rosalia Nahifitikekos's dad's house. Nahifitikeko looks after Nauwake.

She described the girl as a playful child who can sometimes be very naughty.

"She really wants to be like other children," Nahifitikeko says. If others tease Nauwake about

her condition, she fights back fiercely. Earlier, eating was difficult for her but now she is able to eat with a big spoon and has a good appetite.

The surgery performed on Friday should be Nauwake's last. So far, the girl has undergone four surgical operations. She does not like the painful treatment. When she has to put on yet another hospital gown, she usually refuses to do so. After an operation, she has always acted bravely and recovered surprisingly quickly.

Hopefully, the coming surgery is going to help Nauwake and during the coming year, her

biggest dream will come true: to go to school just like any other child.

What Is Noma?

Noma disease is a caused by a virus that creates gangrene in the cheeks and mouth. The disease destroys the muscles and tissues in the face, mouth and cheeks – revealing bones and teeth.

The disease can be fatal just after a few weeks from infection.

About 80 percent of infected children die. Noma causes a severe disability because infected children often cannot open their jaws.

Children between the

ages two and six years are the most vulnerable. Malnutrition and an unhygienic living environment reduces children's ability to fight the disease.

Noma is found in Africa, South Asia and in Central Asia.

It is estimated that around 400 000 children suffer from the illness in Africa.

The only African hospital specialising in Noma disease is situated in Nigeria. Infected children need advanced plastic surgery to survive after the infection.

(Sources: *The European Noma Network, Secure Our Children Foundation, Wikipedia.*)

Churches Undertake to Fight 'Evil'

By Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – Corruption reduces overall wealth in Namibia and affects the poorest of the poor. This message was repeatedly heard yesterday at a one-day church leaders' seminar.

The church leaders' seminar was held in Windhoek by the Anti-Corruption Commission (ACC) in conjunction with the Council of Churches in Namibia (CCN) and the Association of Charismatic and Pentecostal Churches in Namibia (ACPCN).

"The spiritual consequence of corruption is that if we allow it to go unchecked, moral law disappears," said Reverend Phillip Strydom addressing the seminar.

"There is a danger that people will

be without conscience," stated Strydom who added that the church needs to clean first its' own house. According to him, the church is often guilty of compromising itself. It should play the role of watchdog and speak out clearly towards the restoration of morals, he stated.

Reverend Jan Gaweseb stressed that the Government or church cannot fight corruption alone. "As a nation and country, we have to unite against the evils of corruption," he said.

"Only those who can bribe can benefit from corruption," said Deputy Minister of Information and Communication Technology, Raphael Dinyando, in his opening speech.

EVIL on Page 2

Director of the Anti-Corruption Commission, Paulus Noa (left) and Reverends Jan Gaweseb and Phillip Strydom emphasised the role of the church in fighting corruption.

Evil

From Page 1

He said the Government has taken several steps in the fight against corruption.

The actions include the ratification of the United Nation's Convention Against Corruption and the South African Development Community (SADC) Protocol Against Corruption.

Dinyando said institutions such as the ACC cannot succeed in their work without cooperation from other stakeholders.

And civil society could be central in bringing forward reforms in society and hold governments accountable.

Dinyando noted that many public institution leaders are members of the church. That is why the church is an important agent in the fight against corruption.

"The church, being closer to the people, especially the poor, is well positioned to speak against corruption and disseminate information on corruption." He appealed to church leaders, reminding them of their responsibility to reshape attitudes towards corruption.

Historic Photographic Overview of Cruel Labour System

By Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – A long line of white barracks in Walvis Bay is a symbol of Namibian's cruel history of apartheid and contract labour system. A unique photo exhibition was opened on Wednesday evening at Franco Namibian Culture Centre.

The exhibition portrays the working conditions of contract workers during the 70's in Namibia. The exhibition was funded by the Finnish embassy in Namibia.

A member of Finnish Parliament, Dr Kimmo

Kiljunen, took all the pictures during a visit in 1978. Officially, he was in Namibia to meet Finnish missionaries. However, unofficially the journey's purpose was to explore and document apartheid and the contract labour system in Namibia. The material was used to make the international community aware of Namibia's situation.

"As a white man, I could take photographs of even military bases without anyone asking me questions," Kiljunen said during the opening of the exhibition. He was sure though that the number of photos would raise questions at the

airport and customs so he hid away 50 spools of film inside an African drum and smuggled it to Finland. The majority of the photos have never been shown anywhere else before.

Kiljunen noted that not a lot of photos were taken during the height of apartheid.

"Those who had cameras at that time mostly took family pictures." The photos present apartheid's reality of black people: big fences and armed police, poverty and South Africa's strong military presence, scenes painfully familiar to a lot of Namibians.

The exhibition was opened in much anticipation of the coming of an apartheid museum to be opened in Walvis Bay some time in the future. It was originally Kiljunen's idea to place the Finnish-funded museum in Walvis Bay.

"What could be a better place for an apartheid museum than the barracks where 20,000 black migrant workers used to live in terrible living conditions?" he asked.

The Speaker of the National Assembly, Theo-Ben Gurirab, Member of the Finnish Parliament, Dr Kimmo Kiljunen, and Chargé d'Affaires, Seija Kinni-Hutunen, from the Finnish Embassy opened the photo exhibition.

The young men from the north were used to provide labour for the white society, services and industry," he said. During his journey in Namibia, Kiljunen

was shocked to see the results of the contract labour system. "The barracks were like prisons with no outer wall windows. Armed police guarded the only way out. The workers could only go to work and return to the barracks. They weren't even allowed to see their families whom they left behind," he concluded.

The contract workers usually got two meals a day.

Namibian School Connects with Finland

Students play around during their break at Martti Ahtisaari Primary School in Katutura.

Martti Ahtisaari Primary School

By Minttu-Maarja Partanen

WINDHOEK – Martti Ahtisaari Primary School was established in 1991 after Namibia's independence. Until 1997 the school was called Wanaheda Primary School, after four different tribes: Owambo, Nama, Herero and Damara.

In 1997, the Finnish teachers' labour organisation OAJ wanted to honour Martti Ahtisaari on his 60th birthday, so the school in Katutura was named after him.

Martti Ahtisaari was the UN Special Representative to Namibia immediately prior to its independence.

The school has around 1 400 pupils and 43 teachers. Six languages are taught to first, second and third year learners – Afrikaans, English, German, Khoekhoegowab, Oshindonga and Otjiherero.

The school day is divided into two: the morning session is from 7h30 to 13h00 and the afternoon session from 12h30 to 16h30 or 17h00.

Martti Ahtisaari Primary School has a friendship school in Finland called Oulunsuu Primary School.

Ahtisaari is also a former President of Finland (1994–2000) and a United Nations diplomat and mediator, noted for his international peace work.

Following the death of UN Commissioner for Namibia, Bertt Carlsson, on a Pan Am Flight 103 on December 21, 1988 – on the eve of the signing of the Namibian independence agreement at UN headquarters – Ahtisaari was sent to Namibia in April 1989 as the UN Special Representative to head the United Nations Transition Assistance Group (UNTAG).

By Minttu-Maarja Partanen

WINDHOEK – “Pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat,” sings a classroom full of fifth graders loudly, while touching their head, shoulders, behind, knees and toes. Two Finnish students, Tiina Aura and Mari Pihlajakangas, are teaching the students a song in Finnish at Martti Ahtisaari Primary School in Katutura. Both students and the teachers are having fun at the end of their art lesson.

Martti Ahtisaari Primary School has tight connections to Finland, not only because of the school's name.

“It was a blessing that we became the school of Ahtisaari,” the school's headmaster Hermann Bok notes. Aura and Pihlajakangas are the second duo of Finnish teacher students this year to do an internship at Martti Ahtisaari Primary School. There is a lot of student and

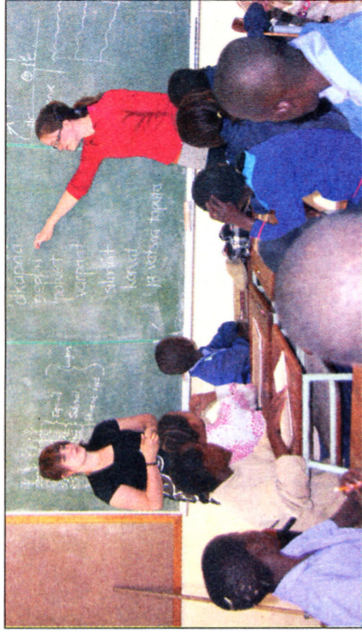
teacher exchange between the school and Finland. The Finnish teachers' labour organisation OAJ also donates some money to the school. Also the Finnish Pasila Rotary Club donates a small amount.

“The money comes in need. We buy teaching materials with the donations,” says Bok. The school has bought for example computers and other electrical equipment with the donations. Without the donations the school would not meet their teaching material needs, he says.

“Our students come from really poor families. Around 50 or 60 percent of the students' parents did not pay the yearly money to the school's development fund this year,” Bok explains. Some of the students drop out of school because they cannot afford the school fees.

Nevertheless, according to Bok, the school has a good reputation. He says that more and more children want to attend the school.

“Even people outside

Tiina Aura (left) and Mari Pihlajakangas, teaching the students a Finnish song.

Windhoek are sending their children to attend our school.”

The Finnish students Aura and Pihlajakangas had to adapt to a very different school system in Katutura.

“Almost everything is done differently here than back home,” they laugh.

For example, in Martti Ahtisaari Primary School children have only one break during the day. In Finland students have 10 or 15-minute breaks after each lesson. The lunch takes half an hour but all in all the school day is longer.

The class size is also something different in Namibia.

“Here there are at least 40 students in a classroom. There are usually 25 students in Finnish primary schools,” Pihlajakangas notes. “In order to get 40 children to sit still and listen, you really need to raise your voice,” Aura said.

MINISTRY OF TRADE AND INDUSTRY

Invitation to all Refrigeration and Air-conditioning companies

The Ministry of Trade and Industry (National Ozone Unit) is cordially inviting you for the half day national Workshop on HCFC Phase-out initiative.

Date: 27 June 2008
 Time: 09h00 till 13h00
 Registration: 08h30
 Venue: Thuringer Hof Hotel

For attendance confirmation, please contact the National Ozone Unit at Tel: 061-2837278 Fax: 061-221729 or e-mail: hamunyela@mti.gov.na or ozoneinfo@mti.gov.na not later than the 24th June 2008.

The fifth graders perform a song for their Finnish teachers.

Windhoek Fête Champêtre for Queen's Birthday

By Minttu-Maaria Partanen

WINDHOEK – Namibia joined the celebration of Queen Elizabeth II's 82nd birthday on Tuesday at the British High Commission in Namibia.

Queen Elizabeth II was born on the 21st of April in 1926 but her birthday is yearly celebrated in Britain on the 3rd Saturday of June.

Deputy Minister of Foreign Affairs Lempy Lucas wished Her Majesty happy returns.

Lucas said Namibia and the United Kingdom have a good bilateral relationship. President Hifikepune Pohamba visited Britain last year and met the Queen who herself visited Namibia in 1991 after independence.

Lucas thanked Britain for its investment in the mining and energy sectors. Since Namibia faces an increasing energy shortage, it is vital that the country

finds new sources of energy, she said. This includes solar, wind and bio energy. Namibia is therefore seeking partnerships to increase the use of renewable energy sources with countries like Britain.

The minister also noted that a lot of Namibian beef and grapes have been exported to the UK.

Lucas greeted happily the fact that Hangana Seafood has secured British Retail Consortium certification so that the company can start exporting fish to Britain.

British High Commissioner Mark Bensberg noted that Britain supports Namibia with N\$40 million annually in terms of development programmes.

In addition, Britain delivers funds through multi-lateral agencies such as the United Nations and the European Commission.

Bensberg noted the help given by Britain to areas in northern Namibia after the heavy rains that caused flooding. He wished that the good relationship between the two countries would continue into the future.

Deputy Minister of Foreign Affairs Lempy Lucas and the British High Commissioner Mark Bensberg, toasting to the health of the Queen.

Namibia, Finnish Relations Historical

By Minttu-Maaria
Partanen

WINDHOEK – Prime Minister Nahas Angula visited Finland last weekend to strengthen further the good bilateral relations between Finland and Namibia.

Angula spoke at the Festival of the Finnish Evangelical Lutheran Mission that was held in Oulu, in northern Finland on June 13th to 15th.

The theme of the festival covered globalization and the supremacy of western theology.

“The bridge of friendship which connects Finland to Namibia was built more than a century ago,” Angula noted in his speech.

According to him, Finnish missionaries’ work has shaped the Namibian culture, belief sys-

Prime Minister Nahas Angula

tem and the way of life. The Finnish have also benefited greatly northern Namibia’s education and health systems.

Angula himself is in personal indebtedness to Finnish work in northern Namibia. Aged one year, he suffered serious health problems and had to be treated at Onandjokwe hospital that was established by

Finnish doctor Selma Rainio in 1910.

Angula also attended church or mission-run schools in the north. By the end of the 19th century, missionaries had set up ten schools in the north.

In 1913, the Mission Board of the Finnish Missionary Society opened a Teacher Training Seminar that would provide local teachers for the Namibians.

Angula thanked Finland for participating in Namibia’s independence struggle. Finnish Commissioner Martti Ahtisaari established the United Nations’ Neighborhood Programme for Namibia.

Ahtisaari was also the head of the United Nations’ team that supervised and controlled elections in Namibia in 1989.

Baking Bread Rolls for the Community

Bakery project leader, Freida Nagwena, greets Elcin project manager, Gerson Neliwa.

**By Minttu-Maaria
Partanen**

WINDHOEK – A smell of freshly baked bread coming from a house in Havana in Katutura hangs in the air. Inside, roll upon roll of warm bread wait for someone

to pick up.

Freida Nagwena has just finished another shift in the bakery. The next morning, she is going to sell the bread to local people with her co-workers.

“Now we are five women working in the bakery. There

used to be men in the project but they left because this is such a hard work,” Nagwena laughs heartily.

Nagwena is the project leader in the bakery project, which is supervised by Elcin

To Page 13

FOCUS ON FOOD

Soup Kitchens Seek Donors

By **Minttu-Maaria Partanen**

WINDHOEK – The City of Windhoek OVS Soup Kitchens have the most important job – to give a warm meal to 270 children on every school day in Windhoek. USAID is giving funds to the project but the money is not coming forever, so the soup kitchens are looking for other donors.

On Tuesday last week, MWeb donated N\$30 000 to the City of Windhoek OVS Soup Kitchens in order to

improve the living conditions of the children the project is feeding. The soup kitchen project was established in 2006. It has three centres in Windhoek – the Ojomwise Community Centre, the Greenwell Matongo Community Centre and the Maxulili Centre in Babylon. The three centres feed about 270 orphans and vulnerable children everyday. For most of them, the centre's meal is the only warm meal they get during the whole day. The centres provide the children meat because a lot of them are living

with their grandparents who often cannot buy meat with their small pensions. The children coming to the centres are usually between six and 16 years old.

The centres' day is divided into two: the children who go to afternoon school come in the morning at 09h00 and the morning students come at 13h00 in the afternoon. The children do their homework, eat, have art classes, do sport and drama and learn different life skills. Centres also provide skills training for the children's parents or guardians.

Then they make bread dough, clean the place, fetch water and clean their workplace again, ignite a fire and start to bake bread. After that, it is time to sell freshly baked bread rolls to local people. At the end of the day, they would have baked over a 100 small loaves of bread and around 20 big ones.

"The local people are very happy that we are baking the bread here. Now they do not have to walk long distances to the shop to buy bread or to send their children to do that. "In the morning, we have a queue in front of our door of people who want to buy bread," Nagwena explains. According to her, the best thing about the project is that she now

knows everything about baking bread. "They can send me anywhere and I could start a new bread baking project, because we learnt to bake bread. With electricity, I think I can even work in a real bakery. "Here we bake with firewood so I'm experienced in that too."

In future Neliswa hopes they can find a big market place to sell to get it.

Freshly baked bread ready for sale.

Bread

From Page 12

– Diakonia in the City. Elcin helped the project get off the ground in 2006 with support from the Ministry of Foreign Affairs of Finland.

Now the project's goal is to run on its own money that comes from the selling of own

products. At the moment, the workers can buy flour and other ingredients for the bread with the money they get from selling bread. If there is money left, half of it goes to the project's account and half to the workers. The City of Windhoek helps the project by letting workers collect firewood from its dumping areas.

"Our goal is to help the people to help themselves, not just to give and give them everything. Giving is easy but that does not provide any future for the community," Elcin's project manager, Gerson Neliswa, explains the principles of the project. Nagwena's workday starts at 07h00. First she measures the ingredients with her co-workers.

LIITE 12

LIITE 13

